

ΠΑΝΔΩΡΑ.

15 ΜΑΙΟΥ, 1865.

ΤΟΜΟΣ ΙΓ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 364.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ.

Μετ' οὐκ ὀλίγου ἐνδιαφέροντος ἐπεξήλθον τὸ ἱστορικὸν ὑπόμνημα τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον « Χρονικὸν τῆς Ἠπείρου » ἐκδοθὲν ἐν τοῖς φυλλαδίοις 247 καὶ 248 τῆς *Πανδώρας* παρὰ τοῦ Κ. Κωνσταντίνου Σάβα, ὅστις ἀξιώπαινος κατέστη ἐπιμεληθεὶς νὰ διαδώσῃ καὶ φέρῃ εἰς φῶς τὸ ὑπὸ τὴν ὄψιν αὐτοῦ τυχαίως, καθὰ προοιμιᾶζεται, περιελθὸν χειρόγραφον.

Τοῦτο καὶ τοι ἀτελέστατον ἐξ ὑπαρχῆς, ὡς ἀξιόλογον ὅμως καὶ περίεργον θεωρητέον, διότι ὁ φιλοπαθήσας αὐτὸ ἀπαταμίευσε καὶ προμηθεύει τῶ μέλλοντι ἱστορικῶ τῆς ὅλης Ἠπείρου ἱκανὰ ἀνέκδοτα ἀφορῶντα τὰς οἰκογενειακὰς σχέσεις τοῦ πολυκρότου Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἐποχῇ ἐκείνῃ ζῶντας, καὶ ἰδίως τοὺς ὀπλοβίους χριστιανούς τῶν περιοχῶν Ἐίζης καὶ Ζαγοριᾶς, ἀνέκδοτα ὡς ἐκ θαύματος ἐξαχθέντα ἐκ τοῦ σκότους· διότι ὁ τρόμος ἐν ὁ Ἀλῆς ἐνέσπειρεν εἰς τὰς καρδίας τῶν πρεσβυτέρων καὶ συγχρόνων του κατεκάλυπτεν ἐν τοῖς στέροις αὐτῶν ὅσα ἀνοσιουργήματα οἱ γονεῖς αὐτοῦ ἐξετέλεσαν καὶ αὐτὸς ἐνήλιξ γενόμενος διεπράξατο ἀδίκως

κρίτως κατὰ συγγενῶν, φίλων τε καὶ ξένων (1). Οὐδεὶς λοιπὸν ἐτόλμα ἵνα ἐκ τοῦ ἔρκους τῶν ὁδόντων του ἐξαγάγῃ ἢ εἰς τὸν χάρτιν ἐμπιστευθῇ τὸ ἐλάχιστον τῶν ὡς εἴρηται γεγονότων κακουργημάτων· διότι ἡ ἐξόντωσις αὐτοῦ τε καὶ τῶν οἰκείων του ἐπέκειτο ὡς ἄφρευκτον ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης τόλμης· καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος Πουκεθὶλ, εἰ καὶ προσεπάθησε νὰ λάβῃ λεπτομερεῖς εἰδήσεις καὶ πληροφορίας, ἐλάχιστά τινα ὅμως καὶ συγκεχυμένα συνέλεξε περὶ τῶν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας τοῦ ρηθέντος Φαλαρίδος τῆς Ἠπείρου, καὶ περὶ τῶν κατὰ τοὺς παιδικούς καὶ νεανικούς χρόνους του τελεσθέντων κακουργημάτων. Καὶ τούτου ἕνεκα θεωροῦμεν τὸν ρηθέντα Γάλλον ἱστοριογράφον ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον ἐξυφάναντα τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Τοιοῦτο θεωροῦντες τὸ δημοσιευθὲν χειρόγραφον, ἐπειδὴ παρετηρήσαμεν ὅτι μεταξὺ τῶν ἀποκλυπτομένων περιέργων συμβάντων παρενεύρονται καὶ τινὰ ἐσφαλμένα καὶ οὐχὶ ἀναμφισβήτητα, δημοσιεύομεν τὰς ἐπομένους παρατηρήσεις πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐσφαλμένων καὶ πρὸς ἀντικατάστασιν

(1) Ἰκανὸν μέρος τρομερῶν κακουργημάτων ἔχουμεν ἤδη συνειλεγμένα ἀλλ' ἀνέκδοτα ἐτι, ἀρυσθέντες αὐτὰ ἐκ στόματος ἀξιοπίστων αὐτοπτῶν καὶ ἐξ ἐγκόνων καὶ συγγενῶν τῶν θυμάτων τοῦ τοιαύτου τέρατος.

λέξεών τινων τοῦ κειμένου, αἰτινες ὡς ἐκ τῆς σή-
ψεως καὶ σητοβρώσεως τοῦ χάρτου παρεξέφερον
εἰς τὴν ἀντιγραφὴν, τὴν ἀληθῶς διὰ πλείστης ὄσης
δυσχερείας γενομένην. Πρὶν δ' ἐκθέσωμεν τὰς παρα-
τηρήσεις ταύτας, δὲν νομίζομεν περιττὸν νὰ ἐξε-
τάσωμεν ὁποῖός τις ἦν ὁ συντάκτης τοῦ ρηθέντος
ἱστορικοῦ ὑπομνήματος.

Ἐκ τινων ἐξηγήσεων ἐγκεχαραγμένων εἰς αὐτὸ,
καθὰ καὶ ὁ ἐκδότης παρατηρεῖ, ἐξάγεται ὅτι ὁ φι-
λοπονήσας αὐτὸ φιλόπατρις Ἕλλην, ὑπῆρξε λίαν
σχετικὸς καὶ εὐνοῦς τοῦ Ἀλῆ οὐχὶ δὲ καὶ ἄμοιρος
παιδείας καὶ πολιτικῆς τινος ἀξίας ὑποδεικνύεται.
Τίς ἀράγε οὗτος;

Ἐκ τῶν παρὰ τοῦ Ἀλῆ ἐξ ἀνάγκης εὐνοουμένων
χριστιανῶν, ὅσοι ἐπιζήσαντες εἰς τὴν ἐξόντωσιν τοῦ
ἀπεχώρησαν καὶ ἠγωνίσθησαν ὁπωσδήποτε εἰς τὴν
ἐπαναστατήσασαν Ἑλλάδα, ὑπῆρξαν ἐκ τῶν σημαν-
τικωτέρων ὁ ἐκ Ζαγορίου Ἀλέξιος Νοῦτσος, ὁ ἐκ
Πλεσιβίτσας Ν. Παλάσκας, ὁ ἐκ Πρεμετῆς Κωνστ.
Ἀναστασίου Δούκας, ὁ περιβόητος Ὀδυσσεὺς Ἀνδρού-
τσου καὶ οἱ ἀείμνηστοὶ Σωτήριος Βαλτινός, Ἀθ.
Λοιδωρῆκης καὶ ὁ ἐκ Μεσολογγίου Εὐστάθιος Καλο-
γεράς. Τοὺς τρεῖς πρώτους θεωροῦμεν ἐξαιρετούς,
διότι ἐγνώριζον τὴν Ἀλβανικὴν διάλεκτον καὶ ὡς
ἐκ τούτου ἐγίνωσκον ὅτι ἡ Ἀλβανικὴ λέξις « πρί-
φτης » ἐσήμαινε Παπᾶς καὶ οὐχὶ Δημήτρις· ἐξαι-
ρεῖται δὲ καὶ ὁ Ὀδυσσεύς, διότι ἐστερεῖτο καὶ τῆς
ἐλαχίστης παιδείας. Μένουσι λοιπὸν μόνον οἱ τρεῖς
τελευταῖοι, οἵτινες καὶ παιδείας μετεῖχον, καὶ μά-
λιστὰ ὁ Καλογεράς, ὁ ἀπὸ τοῦ 1810 μέχρι τοῦ 1820
χρηματίας ἱατρός τοῦ Σαλίχ Πασᾶ, ὃν ὡς μικρότερον
υἱὸν τοῦ υπερηγάπα ὁ Ἀλῆς. Ἐκ τῶν τριῶν λοιπὸν
τούτων Ἑλλήνων ὁ εἰς (ὁ Καλογεράς καθὰ τεκμαι-
ρόμεθα) μετὰ πλείστης ὄσης προφυλάξεως ἔχων
συνειλεγμένας σποράδην ἱστορικός τινες εἰδήσεις,
μετὰ τὴν ἐκ τῆς Ἠπειροῦ ἀποχώρησίν του κατὰ τὸ
1821 (Ὁρα σελ. 287. στήλ. β' τοῦ Χρονικοῦ)
προέβητο τὸν πατριωτικὸν σκοπὸν νὰ συντάξῃ το-
πικὴν τῆς Ἠπειροῦ ἱστορίαν ἐπὶ Τουρκοκρατίας·
ἀλλ' ὁ θάνατος ἀπεστέρησεν ἡμᾶς διὰ παντὸς ἴσως
πολλῶν συμβάντων καὶ περιστατικῶν μελέτης ἀ-
ξίων. Ἴδου καὶ αἱ ἡμέτεραι παρατηρήσεις.

Παρόδρας φυλ. 247. σελ. 242, στήλη Α'. —
Ὁ συντάκτης τοῦ ὑπομνήματος γράφει τὰ περὶ Ἰω-
αννίνων μετὰ τὴν ἀποδίωσιν τοῦ Δεσπότη Ἡσαῦ ἢ
Ἰζαούλου, παρέλειπεν ἐξ ἀγνοίας, ὅσα μετὰ τὸν Ἰ-
ζαούλον μέχρι τῆς παραδόσεως τῆς ῥηθείσης πό-
λεως κατὰ τὸ 1430 συνέβησαν. Τοιαύτη ἀγνοία
κατεῖχε καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ζῶν-
τας φιλόστορας Ἠπειρώτας· ἐνῶ μετὰ τὸν δεσπό-
την ἐκείνον τῆς Ἠπειροῦ, διέπρεψεν αὐτῶσε δεσπο-
τεῦών καὶ διὰ στιβαρᾶς χειρὸς ὑποστηρίζων τὴν ἐ-

λευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν τῆς Παλαιᾶς Ἠπειροῦ
ὁ Κάρολος Τόκος ἢ Δετόκος, ὅστις ἀποδιώσας τὸν
Ἰούλιον τοῦ 1429 ἐν Ἰωαννίνους κατέλιπε τὴν Ἠ-
πειρωτικὴν δεσποτείαν τῷ ἀνεψίῳ αὐτοῦ Καρόλῳ
τῷ τοῦ Λεονάρδου υἱῷ καὶ γυναικαδέλφῳ τοῦ τότε
δεσπότη τῆς Πελοποννήσου καὶ μετὰ ταῦτα τε-
λευταίου Ἀυτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιο-
λόγου. — Ἐπὶ τῆς δεσποτείας δὲ τοῦ Β' Καρόλου,
ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων, στενωῶς πολιορκηθεῖσα, ἠ-
ναγκάσθη, τῇ συγκρατεῦσει αὐτοῦ, νὰ παραδοθῇ
διὰ συνθήκης ἐντίμου καὶ οὐχὶ αὐθαρητῶς, ὅπως
τὸ ὑπόμνημα ἀναφέρει.

Αὐτόθι στήλη Β'. — Οἱ πρόγονοι τοῦ Ἀλῆ (1)
οὐδέποτε ἐπὶ τῶν κομῶν τοῦ Χορμόθου, τῆς Λέκ-
λης, τῆς Ρέντης καὶ τοῦ Λιαμπόδου ἔσχον κυριαρ-
χικὰ δικαιώματα· διότι τῶν τεσσάρων αὐτῶν κοι-
νοτήτων οἱ κάτοικοι, διαπρέποντες μεταξὺ τῶν
τότε ἡμιανεξαρτήτων ὁμοφύλων καὶ ὁμοθρήσκων
των, (τῶν ἐνοικούντων τὰς εἰρημένους δύο περιοχὰς
Ρίζαν καὶ Ζαγοριάν), ὑπῆρξαν ἐπικίνδουνοι καὶ ἀκα-
ταμάχητοι (2), καὶ τοιοῦτοι ὄντες ἐθεραπεύοντο
καὶ ἐκολακεύοντο πάντοτε παρὰ τῶν ἐν τῇ πόλει
τῆς Τεπελένης καὶ πάση τῇ Τσοκαρίᾳ ἰσχυρῶν αἰ-

(1) Χάριν τῶν περιέργων σημειοῦμεν τοὺς προγόνους
καὶ προσδύτερους συγγενεῖς τοῦ Ἀλῆ.

1) Χουσεῖνης Καπιτσῆς Ἀσιανός, ἀποκαταστα-
θεὶς εἰς τὸ Τεπελένι περὶ τὰ μέσα τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρί-
δος καὶ νυμφευθεὶς Τεπελενιώτιδα ἐκ τῶν διαπρεπουσῶν
οἰκογενειῶν.

2) Μέτσο-Χούσος. (Μουσταφᾶς Χουσεῖν) ὁ μόνος
υἱὸς του, ἀκμάσας περὶ τὰ τέλη τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρί-
δος, καὶ περιβόητος καταστάς διὰ τὰς ληστρικός ἐκδρομὰς
του κατὰ τὴν Θεσσαλίαν καὶ Ἀκαρνανίαν.

3) Μπεκίρ Μπεης, προσδύτερος υἱὸς τοῦ Μετσο-
Χούσου.

4) Μουχτάρ Μπεης, νεώτερος υἱὸς, ἀπαγχονισθεὶς
εἰς Κέρκυραν κατὰ τὸ 1716.

5) Ἰσλιάμπεης, ὁ τοῦ Μπεκίρ Μπεης υἱός, οὗτινος οἱ
ἀπόγονοι περιστατωμένως ἱστοροῦνται ἐν τῷ ὑπομνήματι.

6) Βελίμπεης ὁ τοῦ Μουχτάρ Μπεης (ἠσάστως).

7) Ἰσλιάμπεης, ὁ τοῦ Βελίμπεης πρωτότοκος (ἠσά-
στως).

8) Ταχίρ Μπεης, ὁ ὁμομήτριος ἀδελφός του
(ἠσάστως).

9) Ἀλῆ Πασᾶς, ὁ μικρότερος υἱός ἐκ τῆς Χάμκως.

(2) Ὅτε κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1491 ὁ Σουλτάν Μπαγια-
ζίτης ὁ Β' ἐξεστράτευσεν πρὸς καθυπόταξιν τῶν Ἀλβανῶν
τῆς Νέας Ἠπειροῦ, (οἵτινες, ἀτιθασσοὶ καὶ φιλελευθεροὶ
ἔχων ἀνεξαρτήτως οἱ πλείστοι), μεταξὺ τῶν τοιοῦτων
διεκρίνοντο οἱ κάτοικοι τῶν προειρημένων δύο χριστιανι-
κῶν περιοχῶν καὶ διὰ τοῦτο ὁ Σουλτάνος μεταβάς εἰς τὸ
Τεπελένι, ἀπέστειλεν ἱκανὸν μέρος τῆς στρατῆς του εἰς
καταδάμασιν καὶ ἀναστάτῳσιν τῶν εἰρημένων χριστιανῶν
ἀλλὰ παρελθόντος τοῦ κινδύνου μετ' ὀλίγας ζημίας διέμειναν
ἐλευθέρως βιοῦντες, καὶ ἀτιθασσοτέροι διέτελουν μέχρι τῆς
ἀκμῆς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ (Μετ. "Ἄμερον Εἰδ. Κ').

κων· διότι διὰ τῆς ἐπικουρίας καὶ ἀρωγῆς ἐκείνων
ὑπερίσχυον ἐξασθενοῦντες καὶ ταπεινοῦντες τοὺς ἀν-
τιπάλους καὶ ἀντιζήλους των. Ἡ ἀξία τῶν ὀπλο-
θίων καὶ ἀνδρείων αὐτῶν χριστιανῶν κηταδεικνύε-
ται ἐκ τῆς τόλης καὶ ἀνδραγαθίας τῶν Χορμοβι-
τῶν, οἵτινες μόνον ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ διερεθίσαν-
τος αὐτοὺς Ἰσλιάμπεη, τοῦ τόσον ἰσχυροῦ ἤδη ὄντος
περιέκλεισαν αὐτὸν ἐντὸς τῶν εἰς τὸ Τεπελένι ὄχυ-
ρῶν παλατιῶν του, καὶ τὸν κατέστρεψαν, δι' ἣν αἰ-
τίαν ἀναφέρει τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱστορικὸν ὑπό-
μνημα.

Αὐτόθι σελ. 263 στήλη Α'. — Ὁ Ἰσλιάμπεης
οὗτος οὐκ ἔσχε βαθμὸν καὶ τίτλον Πασᾶ, καθὰ τὸ
ὑπόμνημα ἀναφέρει, διότι καθ' ὅλην τὴν παρελ-
θούσαν ἐποχὴν ἡ χώρα τῆς Τεπελένης ὑπήγετο εἰς
τὴν τῆς Αὐλῶνος Τοπαρχίαν, ὡς ἐπαρχία αὐτοῦ τοῦ
τμήματος· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ τότε Τοπάρχαι οὐδεμίαν
βαρύτητα ἐξήσκουν ἐπὶ τινῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἰδίως
ἐπὶ τῆς Τεπελένης, συνέβαινε πολλάκις ἵνα ὁ τῆς
Αὐλῶνος Τοπάρχης ἀναγνωρίζῃ καὶ ὡς ἐπαρχον τυ-
πικὸν τὸν κατὰ καιρὸν ἰσχύοντα καὶ ἐπιβρόην κε-
κτημένον ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἐπειδὴ ὁ ῥηθείς
Ἰσλιάμπεης ὑπερίσχυε τότε εἰς Τεπελένην, ἀνεγνω-
ρίσθη καὶ ὡς διοικητῆς τοῦ ἐπαρχιακοῦ αὐτοῦ τμή-
ματος.

Αὐτόθι στήλη Β'. — Ἐπειδὴ ἐκ τῆς ἱστορίας
γιγνώσκομεν τοὺς ἐν τῷ τμήματι τοῦ Δελβίνου
χρηματίσαντας τοπάρχας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς παρ-
ελθούσης ἑκατονταετηρίδος (1), ἀποφαινόμεθα ὅτι

(1) Σημειοῦμεν χάριν τῶν περιέργων τοὺς ἐν τῇ εἰρη-
μένῃ ἐποχῇ τοπαρχήσαντας ἐν τῷ τοῦ Δελβίνου τμήματι,
τοὺς τε ἀπογόνους αὐτῶν.

1) Σουλεϊμάν Πασᾶς, ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν ἐν Ἰωαννίνους
Ἀσλανπασαλίδων, ὅστις ἐχρημάτισε κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς
17' ἑκατονταετηρίδος.

2) Ἀσλάν Πασᾶς, ὁ υἱός καὶ διάδοχος αὐτοῦ.

3) Καπλᾶν Πασᾶς, ὁ τοῦτου υἱός τοπαρχήσας περὶ τὰ
μέσα τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος.

4) Ἀλῆ Πασᾶς, ὁ πρωτότοκος υἱός καὶ διάδοχος του.
Τούτου φονευθέντος ἀπεσείσθη ἐκ τῆς γενεᾶς ταύτης
ἡ τοπαρχικὴ διαδοχὴ.

— Μουσταφάμπεης, ἀδελφός τούτου ὁμομήτριος, οὗτι-
νος ἔκγονοι σώζονται ἀπὸ θήλεος γόνου.

— Σουλεϊμάνμπεης, ἑτερομήτριος ὁ καὶ ἀδελφοκτόνος
καὶ σύζυγος τῆς Σανιπᾶς, τῆς ἀδελφῆς τοῦ Τεπελενίτου
Ἀλῆ Πασᾶ καὶ συζύγου τοῦ δολοφονηθέντος Ἀλῆ. — Τού-
του ἐγγονός ἐστὶν ὁ νῦν βαθύπλοτος Μαλίχ Πασᾶς.

— Σουσμάνμπεης, νεώτερος τῶν προβῆθέντος ἀδελφός,
οὗτινος οὐδεὶς ἔκγονος σώζεται.

— Ζατμπεης ὁ νεώτερος, ἀκλῆρος καὶ οὗτος μείνας.

— Χατίμπεης, ὁ πατὴρ τοῦ Καλιόμπεη καὶ τοῦ Τα-
χίρμπεη, περιφήμου χρηματίσαντος δ' αὐτῶν κακουργίας του.

— Μουρτεζάμπεης, πατὴρ τοῦ Μουτσόμπεη καὶ Ὁ-
σμάνμπεη. Τὸν Μουρτεζάμπεη τοῦτον ἰσχύοντα ἐν τῇ
πόλει τοῦ Ἀργυροκάστρου, ὅτε κατέλαβεν αὐτὴν ὁ Ἀλῆ
Πασᾶς (κατακτῆρας καὶ πᾶσαν τὴν τοπαρχίαν τοῦ Δελβί-

οῦδεις τῶν προγόνων τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ διωρίσθη το-
πάρχης τῆς ῥηθείσης χώρας.

Αὐτόθι σελ. 264 στήλη Α'. — Ἀνάγνωθι Πω-
γωνιανῆς ἀντὶ Δολωγιανῆς.

Αὐτόθι. — Τὸ κύριον ὄνομα Δήμος (Δημήτριος)
οὐδαμῶς λέγεται Δρίφτης ἢ Πρίφτης Ἀλβανιστί. Ἡ
ἐπανυμία Τσαούσης Πρίφτη, ἣν ἔσχεν ὁ τοῦ Παπᾶ
Δήμου υἱός, σημαίνει, ὁ τοῦ Παπᾶ υἱός ὁ Τσαούσης
δηλ. ὁ Οἰκονόμος, δι' ἣν ὑπηρεσίαν ἔσχε νέος ὢν ἐν
τῇ οἰκίᾳ τοῦ Βελίμπεη.

Αὐτόθι. — Πρώτην φοράν μαθάνομεν ἐκ τοῦ
ὑπομνήματος ὁποῖος εἶδους σχέσεις συνέδεον τὸν
ῥηθέντα Τσαούσην Πρίφτη μετὰ τῆς περιβόητου
Χάμκως, τῆς μητρὸς τοῦ Ἀλῆ, καὶ κητανοοῦμεν
τὸν βαθμὸν τῆς θρηωδίας, ἣν οὗτος ἔδειξε πρὸς
τὸν χριστιανὸν ἐκείνον, διατάξας, ἵνα δίκην προβά-
του ἐψηθῇ διὰ χειρὸς τοῦ Ἰσοῦφ Ἀράπη, παρ' οὗ
ἐνήλιξ γενόμενος ἔμαθε τὸ αἶσχος τῆς μητρὸς του.

Αὐτόθι. — Ἀνάγνωθι Δελίικια ἀντὶ Τσεφλίικια.

Αὐτόθι. σελ. 266 στήλη Α'. — Ἀνάγνωθι Σελέμ-
πεης ἀντὶ Σεκούμπεης.

Αὐτόθι σελ. 267 Β'. Ἀντὶ «Δαμίρι» Τιμᾶρι μπεϊ-
λίτικον, τούτέστιν Ἀγαλίικια. — Ἡ λέξις αὕτη ση-
μαίνει ἐτησίαν προσφοράν χρημάτων καὶ ὠρισμένων
τινῶν προϊόντων, τελουμένων παρὰ τῶν ἐνοίκων
κόμης τινὸς ἢ χωρίου χριστιανικοῦ πρὸς τινὰ οἶκον
Τουρκαλβανικὸν ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων. — Οἱ δυστυ-
χεῖς ἐκείνοι χριστιανοὶ, ἐκτεθειμένους οὕσης τῆς ὑπάρ-
ξεως καὶ περιουσίας των εἰς τὴν διάκρισιν τῶν λη-
στοβίων, αὐθαρητῶς ἀφαιροῦντο εἰς τὴν προστα-
σίαν Ἀγᾶ τινος, πρὸς ὃν ἐχορήγουν τὴν ὡς εἴρηται
ἐτησίαν προσφοράν· καὶ ὁ Πάτρων ἐκεῖνος προσφύ-
λαττε τοὺς πελάτας του ἐκ πάσης ἀδικίας ἢ ἐπη-
ρείας οἰουδήποτε ὁμοθρήσκου· ἀλλὰ τοῦ χρόνου
πρωίοντος, ἡ αὐτοπροαίρετος καὶ οὐχὶ σημαντικὴ
αὕτη προσφορὰ ἐθεωρήθη ὡς ἰδιοκτητικὸν προνόμιον,
καὶ οἱ τοιοῦτοι πελάται ἐπωνομάσθησαν φαρίικια ἢ
δουλοπάρικοι· πᾶσα δὲ τοιαύτη κοινότης ἐλευθε-
ροκτήμων οὕσα ἐθεωρεῖτο ὡς Τσεφλίικια, ἥτοι ἰδιο-
κτησία τοῦ Πάτρωνος, καὶ τοιαῦται εἰσι κατὰ τὸ
πλείστον τὰ νῦν τῶν Μπεϊδῶν καὶ Ἀγᾶδων Τσε-
φλίικια. Ἀγαλίικια λοιπὸν καὶ οὐχὶ Τσεφλίικια ἐνέ-
μετο τότε ἢ τοῦ Μετσο-Χούσου οἰκογένεια ἐπὶ τῆς
χώρας, ἣν τὸ ἱστορικὸν ὑπόμνημα ἀναφέρει.

Αὐτόθι. σελ. 266 στήλη Β'. Ἀνάγνωθι ἀντὶ Σο-
πωτοῦ καὶ Πολυάνης, Σοπικίου καὶ Πολύτσανης,
δύο κομῶν τῆς παλαιᾶς Πωγωνιανῆς, αἰτινες καὶ
νῦν διαπρέπουσιν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

νοῦ) τὸν ἀπήγαγεν εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐκεῖσε διὰ δηλητηρίου
τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸν τάφον.

— Ἐμινέ, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ μήτηρ τοῦ
Μουχτάρ Πασᾶ καὶ Βελῆ Πασᾶ.

Αυτόθι. Φυλλάδ. 248, σελ. 287 στ. Α'. — Απατάται ο του Υπομνήματος συντάκτης, αποφαινόμενος ότι οι Τοπάρχαι του Μπερατίου εξήσκουν κυβερνητικήν εποπτείαν επί του τμήματος του Δελβίνου, διότι εξ ύπαρχης τὸ τμήμα τούτο εἶχεν ἰδιαιτέρους Τοπάρχας παρὰ τοῦ Διβανίου ἐξαρτωμένους καὶ ἀνεγνωρισμένους.

Αυτόθι, σελ. 287 στ. Β'. Ἀντὶ Χοτάμπης καὶ Σατίμπης ἀνάγνωθι Χουτόμπης καὶ Σαίτιμπης.

Αυτόθι, σελ. 288 στ. Α'. ἐν τῇ β' σημειώσῃ. Τὸ ὄνομα Ἰσλάμπης ἀνάγνωθι Σουλεϊμάμπης, ὅπως καὶ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ ὑπομνήματος τὸ ἐνέγραψεν ὁ συντάκτης.

Αυτόθι. στ. Β'. — Ἀβάτιμον καὶ ἀσυμβίβαστον θεωροῦμεν τὴν μαρτυρίαν, ἣν ἐκφέρει ὁ συντάκτης, ὀρίζουσαν τὸ 1776 ὡς ἐποχὴν θετικὴν, καθ' ἣν οἱ Γαρδικιώται ἐπιτεθέντες κατὰ τῆς Χάμκως, συνέλαβον αὐτὴν καὶ τὴν θυγατέρα τῆς Σανισάν, διότι τὸ συμβάν αὐτὸ ἐγένετο περὶ τὸ 1762, ὅτε ὁ Ἄλῃς, μακρὰν τῆς σκηνῆς ταύτης διαμένων, ἔτρεχε τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν, ἐνῶ κατὰ τὸ 1776, ἦτον εἰκοσιπενταετής καὶ ἐπέκεινα.

Αυτόθι. — Ὅτι οἱ Γαρδικιώται ἠτίμασαν τὴν ῥηθεϊσαν Σανισάν οὐκ ἐστὶ παραδεκτόν· διότι, ὅτε συνελήφθη παρ' αὐτῶν μόλις ἦτον ἔνεαετής. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ἦτο ἔφηθος καὶ ὅτι τοιοῦτό τι ἐγένετο, οὐδ' ὁ Καπλάν Πασῆς, οὐδ' ὁ υἱὸς τοῦ Ἄλῃς κατεβιάζοντο εἰς βαθμὸν, ὥστε νὰ λάβωσι νόμφην καὶ σύζυγον τοιαύτην γυναῖκα. Ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Ἄλῃς πιστεύομεν ὅτι προσπνήθησαν ἐπονειδίστως οἱ Γαρδικιώται· διότι παρὰ πᾶσι τοῖς Ἄλβανοῖς ἀνεκὰθεν θεωρεῖτο αἰσχρὸν καὶ μέγα ἀνοσιούργημα ἡ προσβολὴ τῆς τιμῆς γυναικῶν αἰχμαλώτων καὶ ἰδίως εὐγενοῦς οἰκογενείας, ὅποια ἡ Χάμκω ὑπῆρξεν ἀνδρόθεν καὶ πατρόθεν.

Ἐξ Ἰωαννίνων.

Π. ΘΕΣΠΡΩΤΟΣ.

ΑΙ ΔΥΟ ΕΞΑΔΕΛΦΑΙ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΝΑΥΤΙΚΟΝ

ὑ π ὁ

G. DE LA LANDELLE.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

(Συνέχ. "Ἰδε φυλλάδ. 364 — 363.)

Δ.

Ἡ κυρία Γραιγκοῦρ ἔγραψε πρὸς τὸν Μονταιγλὼν τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν·

« Κύριε! Ἐκιννοποίησα πρὸς τὸν κύριον Γραιγκοῦρ τὴν ἐντιμον πρότασιν ὑμῶν. Ὁ σύζυγός μου μὲ ἐπεφόρτισε νὰ σὰς ἐκφράσω τὴν ζωῆράν του ἐγνωμοσύνην δι' αἰτήσιν, ἧτις κολακεύει καὶ αὐτὸν καὶ τὴν θυγατέρα ἡμῶν· ἀλλ' εἶχεν ἤδη ἀρχαιότερα σχέδια καὶ χρεωστῶ νὰ σεβασθῶ τὴν πατρικὴν του θέλησιν. Συγχωρήσατέ μοι, κύριε, ὅτι συνετέλεσα ἴσως ὅπως συλλάβητε ἐλπίδα, ἧτις διεπαιδαγωγῆσε καὶ ἐμὲ ἐπὶ βραχείας δυστυχῶς στιγμῆς. Πιστεύσατε τὴν εὐλικρίνειαν τῆς λύπης μου καὶ, ἂν καὶ οὐδὲν ἀπεφοκίσθη εἰσέτι, θεωρήσατε ὑμᾶς ἀπῆλλαγμένον τῆς δοθείσης ὑποσχέσεως. Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν σας, κύριε, ἂν διατηρήτε τὰ αὐτὰ αἰσθήματα, ἂν δὲν ἐμποδίζῃ τι τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐλπίδων σας, βεβαιωθήτε ὅτι θέλω εἶσθαι εὐτυχῆς ἀπαντῶσα μετὰ πλείονος εὐμενείας εἰς αἰτήσιν, ἧτις μᾶς τιμᾶ τοσοῦτον. Δέξασθε, κτλ. . . »

Ὁ δὲ Κ. Γραιγκοῦρ ἔγραψε τῷ φροντιστῇ τὰ ἑξῆς· « Ἀκούω τὸν πυροβολισμόν, φίλτατέ μοι Ἐρνέστε, δὲν θέλω λοιπὸν σὲ ἶδει πρὸ τοῦ ἀπόπλου. Ἀναγκάζομαι, μὲ μεγάλην μου λύπην, νὰ σοὶ γράψω, διὰ νὰ ἀποσύρω ἐν μέρει ὅσα σοὶ εἶπον. Ἐπροχώρησα πρὸ ὀλίγου παραπολύ. Ἡ σύζυγός μου ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν ἄλλο συνοικέσιον, συμφερότερον, κατ' αὐτὴν ἡ κόρη μου δὲν γνωρίζει ἀκόμη τίποτε. Θὰ λύσῃ ἄρα γε τὸ ζήτημα ὑπὲρ σοῦ; τὸ ἐπιθυμῶ· ἀλλὰ μὴ ἔχει μεγάλην βεβαιότητα, καὶ ἐσοτοῦλάχιστον καὶ σὺ ἐλεύθερος πάσης ὑποχρεώσεως. Ἐπισκέφθητι τὸν Δεγαλέ· μανθάνω ὅτι ἡ Ἐμμα εἶναι ὠραία· ἴσως σὲ κάμει νὰ λησμονήσῃς τὴν Ἀδριάναν. Χαῖρε! ἡ ὥρα παρέρχεται. Ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, εἴτε γίνῃς γαμβρός μου ἢ ἀνεψιός μου εἴτε μὴ, πάντοτε θὰ εἶσαι ὁ ἀγαπητὸς τοῦ γέροντός σου φίλου ΓΡΑΙΓΚΟΥΡ. »

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ὁ Ἐρνέστος δὴσελπις ἐκλείσθη εἰς τὸν μικρὸν αὐτοῦ θάλαμον. Ἀφ' οὗ ἀνεχώρησεν ἐκ Γαλλίας εἶχε συνειθίσει μὲ τὴν γλυκεῖαν ἰδέαν ὅτι ὁ γάμος του μετὰ τῆς Ἀδριάνας οὐδὲν ἤθελε πάθει ἐμπόδιον· ἡ μεταβολὴ ἄρα ἦτο ἀπτόμος καὶ λυπηρά. Ἐγνώριζεν ὅτι ἡ μὲν νέα ἦτο πειθήνιος εἰς τὰς θελήσεις τῆς μητρὸς αὐτῆς, ὁ δὲ Κ. Γραιγκοῦρ ἦκιστα διατεθειμένος ὅπως ἐπιβάλλῃ τὰς ἑαυτοῦ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ του ἐλαχίστην λοιπὸν διετήρησεν ἐλπίδα.

« Ἄν ἤμην παρὼν, ἀνελογίζετο, μόλις ἤθελον δυνηθῆ ν' ἀγωνισθῶ πρὸς ἀντίπαλον, πλουσιώτερον βεβαίως, ἔχοντα μεγαλειότερον βαθμὸν, ἴσως δὲ καὶ ἀνώτερον ἀξιωματικόν. Παραπολύ ἤρηξα νὰ ζητήσω τὴν συμμαχίαν τοῦ κυρίου Γραιγκοῦρ. Ἄλλως τε, εἶναι προφανές ὅτι ἀπελπίζεται διὰ τὴν ἐπιτυχίαν, ἀφ' οὗ ὑποθέτει ὅτι δύναται νὰ ἀγαπήσῃ ἄλλην παρὰ τὴν Ἀδριάναν! . . . Ἐν τούτοις τὸ γράμ-

μα ἐγράφη ἐν τῷσαύτῃ βίᾳ ὥστε ἐνδέχεται νὰ μὴ ἐτελείωσεν τὸ πᾶν. Πιθανὸν ὁ σχεδιαζόμενος παρὰ τῆς κυρίας Γραιγκοῦρ γάμος νὰ ἦναι ὄνειρον καὶ οὐδὲν περιπλέον. . . ἀλλ' ἡ Ἀδριάνη, ἡ Ἀδριάνη! . . . »

Ὁ φροντιστὴς ἠρώτα ἑαυτὸν διὰ χιλιοστήν φορὰν ἂν ἠγαπάτο ὑπὸ τῆς Ἀδριάνας· πολλάκις εἶχε πιστεύσει αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις εἶχεν ἀμφιβάλει. Ἦτο βέβαιος περὶ τῆς φιλίας, τῆς σχεδὸν ἀδελφικῆς, τῆς νέας, ἀλλ' αὐτὴ αὐτὴ ἡ φιλία ἐνεποίει αὐτῷ ἀνησυχίαν.

« Καὶ ἐκείνη, ἔλεγε μετ' ἀπελπισίας, ἔχει βεβαίως ἰδανικόν τι, χρισμαίναν τινα, ἐγὼ δὲ δὲν εἶμαι πρὸς αὐτὴν εἰμὴ παιδικὸς φίλος! »

Ὁ δὲ Μονταιγλὼν ἦτο μὲν ὀλιγώτερον συγκεκινημένος, οὐχὶ ὅμως καὶ ὀλιγώτερον δυσπρεστημένος τοῦ φροντιστοῦ. Περιεπάτησεν ἐπὶ πολὺ μεγάλους βήμασιν εἰς τὸ κατὰστρωμα ἀναλογιζόμενος τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς Ἀδριάνας, τὴν ὁποίαν εἶχε συλλογισθῆ τὸσάκις κατὰ τὰς μακρὰς τῆς νυκτὸς τετραωρίας.

Ἦραί τινες ὕπνου κατεπαύσαν ὀλίγον τὴν ταρχὴν τῶν δύο φίλων. Τὴν δ' ἐπαύριον, μετὰ τὸ πρόγευμα, ὁ Μονταιγλὼν ἠρώτησε τὸν φροντιστὴν ἂν ἤθελε ν' ἀποβῇ εἰς τὴν ξηρὰν μετ' αὐτοῦ ἵνα χαιρετίσωσι τὸν Κ. Δεγαλέ, ὡς εἶχον συμφωνήσει κατὰ τὸν διάπλου. Ὁ Ἐρνέστος συγκατένευσε μετ' ἡμίσειαν δ' ὥραν λέμβος τοῦ δρόμωνος ἀπεβίβασεν αὐτοὺς εἰς τὴν γέφυραν τῆς Σαδάνας.

Εἰς τὴν ἀντίθετον γωνίαν τοῦ περιπάτου τούτου καίτῃ ἡ καλουμένη συνοικία τοῦ εροπιστηρίου, κατοικοῦμένη ὑπὸ μαζύρων γυναικῶν, πλυντριῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἐχουσῶν διηνεκεῖς σχέσεις μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ οὐς γνωρίζουσι πάντας κατ' ὄνομα. Ἐκεῖ κατὰ πρῶτον ὠδήγησεν ὁ Μονταιγλὼν τὸν φροντιστὴν, ἵνα ζητήσωσι πληροφορίας περὶ τῆς οἰκογενείας Δεγαλέ καὶ παραλάβωσιν, εἰ χρεῖα, ὁδηγὸν πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς κατοικίας αὐτῆς.

« Καλ' ἡμέρα, κυρὰ Κατερίνα, εἶπεν ὁ Μονταιγλὼν εἰσερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν μιγάδος γραίας.

— Ἄ! ὁ κύριος Μονταιγλὼν! ἐσὺ ἐδῶ! ἤλθες μὲ τὴν Δάφνην; Πόσον χαίρομαι ποῦ σὲ βλέπω. Πῶς εἶσαι εἰς τὴν ὑγείαν σου; Τί καινούργια ἀπὸ τὴν Γαλλίαν; ἀνέκραξεν ἡ ἀγαθὴ γυνὴ μετ' εὐλικρινοῦς χαρᾶς, ἀναμιγνύουσα εἰς τὴν ὀμιλίαν αὐτῆς πλῆθος ἐγγωρίων ἐκφράσεων τὰς ὁποίας ἐννοεῖται ὅτι παραλείπομεν.

— Εἶπέ με, κυρὰ, ὑπέλαθεν ὁ ἀξιωματικὸς μετὰ μικρὰν συνδιάλεξιν, τὸν δρόμον τῆς οἰκίας Δεγαλέ.

— Καὶ διατί; νάχωμεν καλὸν ἐρώτημα.

— Διὰ νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸν κύριον Δεγαλέ,

κυρὰ Κατερίνα, ἐκ μέρους τῆς ἀδελφῆς του καὶ τοῦ γαμβροῦ του τοὺς ὁποίους ἀφῆκαμεν εἰς Βρέστ.

— Ἐκ μέρους τοῦ πλοιάρχου Γραιγκοῦρ! τί ἀξιόλογος νέος! » εἶπεν ἡ γραία, ἧτις εἶχε γνωρίσει αὐτὸν πρὸ δέκα πέντε περίπου ἐτῶν.

Παρατηρητέον δ' ἐν παρόδῳ ὅτι αἱ κάτοικοι τῆς συνοικίας ἐκείνης ἔχουσι μνήμην ἀπαράμιλλον· δὲν λησμονοῦσι διὰ βίου οὔτε ὄνομα οὔτε μορφήν· ὁ ἰκανώτερος δ' ἀστυνομικὸς κλητὴρ εἶναι κατώτερος αὐτῶν ὡς πρὸς τὴν τέχνην τῶν χαρακτηριστικῶν· ὅθεν καὶ ὁκτὼ μόνον ἡμέρας ἂν διήγαγε τις ἐν Φορ-Ρουαγιάλ ἐνθυμοῦνται αὐτὸν αἰωνίως.

« Ὁ κύριος Δεγαλέ δὲν κατοικεῖ πλέον τὴν ἐξοχὴν τοῦ κάθεται μέσα εἰς τὴν πόλιν. Ἄν θέλετε νὰ τὸν ἰδῆτε δὲν ἔχετε παρὰ νὰ περάσετε τὴν Σαδάναν· κάθεται εἰς ἐκεῖνο τὸ πέτρινον σπήτι μετὰ τὰ πράσινα παράθυρα ἀντικρὺ εἰς τὸ τέταρτον δένδρον τοῦ δρόμου.

— Πολὺ καλὰ, κυρὰ Κατερίνα. Καὶ διὰ τί ἀφῆκε τὴν ἐξοχὴν του;

— Σὰς τὸ λέγω! Εἶναι ὀλόκληρος ἱστορία! Κάθησε, κύριε Μονταιγλὼν. Κάθηστε καὶ σεῖς, κύριε φροντιστά, ἐξηκολούθησεν ἡ μιγάς, ἀναγνωρίσασα, ὡς ἐμπειροτάτη τῶν ναυτικῶν ἐθίμων, τὸν βαθμὸν τοῦ Ἐρνέστου, ἐκ τοῦ ἀργυροῦ σειρητιοῦ τοῦ πύλου του. Φαντασθῆτε ὅτι, εἶναι τρία ἢ τέσσαρα χρόνια, ὁ κύριος Δεγαλέ ἐπῆρξεν ἐπιστάτην ἕνα κατεργάρον δικηγόρον, ὁ ὁποῖος ὠρχίζετο ὅτι θὰ εὐγάλη τρεῖς περισσώτερη ζάχαρι, καὶ κατήνησε νὰ γένῃ αὐθέντης τοῦ αὐθέντου του. Ἐπίσειε τὸν κύριον Δεγαλέ νὰ κτίσῃ ἐκεῖνο τὸ σπήτι ποῦ βλέπετε, μετὰ πέτραις, διὰ νὰ ἦναι στερεώτερον κατὰ τῆς φωτίας καὶ τοῦ ἀνέμου, ὡς τὰ ξύλινα νὰ μὴν ἀξίζαν πενήντα φορὰς περισσώτερον διὰ τοὺς σεισμούς. Τέλος πάντων ἐν ὅσῳ ὁ κύριος Δεγαλέ μένει εἰς τὴν πόλιν, καὶ τότε μένει σχεδὸν πάντοτε, αὐτὸς ὁ διεστραμμένος ὁ ἐπιστάτης εἶναι μόνος εἰς τὴν ἐξοχὴν, καταλαμβάνετε. Ὅλος ὁ κόσμος ἐκεῖ κάτω παραπονεῖται· εἶναι χειρότερος ἀπὸ δαίμονα· αἰωνίως ξύλο τοὺς δυστυχισμένους τοὺς μαζύρους, αἰωνίως κακομοιρὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπητιοῦ καὶ, καθὼς λέγουσιν μάλιστα, ἡ δουλειὰς τοῦ κυρίου Δεγαλέ δὲν πάγουσιν καλὰ. . .

— Εἶναι δυνατόν! ἀνέκραξαν συγχρόνως οἱ δύο φίλοι.

— Ἐ! αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια! ἡ κόρη μου ἡ Καλυψὼ ἦταν παραμάννα τῆς κυρίας Ἐμμας· εἶναι τώρα δεκαοκτὼ χρόνια μέσα εἰς τὸ σπήτι. Αὐτὴ ἐκλείσει τὰ μάτια τῆς κυρίας Δεγαλέ· ὁ Θεὸς συγχωρέσει τὴν! Βέβαια ἡ συγχωρεμένη δὲν θ' ἄφηνε νὰ ἐμβῇ ἐπιστάτης εἰς τὸ σπήτι· ἀλλὰ ὁ κύριος Δεγαλέ ἐγέρας· δὲν ἀγαποῦσε ποτέ του τὴν ἐξοχὴν καὶ ἐπροτιμοῦσε τὴν πόλιν, ὅπου ἦτον τόσον καιρὸν

διοικητής. Εδώ βλέπει όλους τους φίλους του, τους πλοίαρχους έχει πάντοτε συντροφιά από Γάλλους δέχεται όλους τους αξιωματικούς, όπως πρέπει, με ευχαρίστηση και τιμήν.

— Οά κρίνωμεν, » είπεν ο Μονταιγλών εγειρόμενος.

Οί δύο φίλοι διέβησαν την Σαβάναν, διήλθον ενώπιον της κομψής οικίας εν η διήγαγε τὰ πρώτα αὐτῆς ἔτη ἡ αυτοκράτειρα Ἰωσηφίνα (1), καὶ ἐστάθησαν πρὸ τῆς πύλης τῆς οικίας τοῦ Κ. Δεγαλέ.

Ἡ Καλυψὼ, γυνὴ ὑψηλὴ, σχεδὸν λευκὴ καὶ εἰσέτι δροσερὰ, ἀν καὶ ἦτο τριάκοντα πέντε περίπου ἔτων, ὠδήγησε τοὺς ξένους εἰς τὸν κήπον, ὅπου ὁ ἀρχαῖος διοικητὴς εὕρισκετο μόνος ἐξηπλωμένος ὑπὸ πυκνὴν σκιάδα. Ἄμα ἰδὼν τοὺς ἀξιωματικούς ἤγεθη, καὶ πορευθεὶς πρὸς αὐτοὺς τοὺς παρεκάλεσε νὰ καθήσῃσι πρὶν ἢ ἔτι ἐρωτήσῃ τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν.

« Καλῶς ὠρίσατε, κύριοι, εἶπεν ἀνήκτε βεβαίως εἰς τὴν Δάφνην » πῶς ἔχει ὁ ἀρχαῖός μου φίλος κύριος Βομορέν; Τὸν εἶμαι εὐγνώμων διότι μὲ ἔστειλεν ἀμέσως τὰς ἐπιστολάς τῶν ἐν Βρέστ συγγενῶν μου, τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Γραιγκούρ, τοὺς ὁποίους γνωρίζετε ἴσως.

— Τοὺς γνωρίζομεν πολὺ, εἶπεν ὁ φροντιστής.

— Ὁ κυβερνήτης Βομορέν ἀπέβη εἰς τὴν ξηρὰν, ἀπάντησεν ὁ Μονταιγλών, καὶ νομίζω ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ ἡ ἡμέρα χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν νὰ σὰς ἐπισκεφθῇ. »

Ἀφ' οὗ δ' ἐκάθησαν ὁ Ἐρνέστος εἶπε:

« Λυποῦμαι πολὺ, κύριε, ὅτι ὁ κυβερνήτης μὲ ἐπέλαθεν. Ὀλίγας στιγμὰς πρὶν ἀφῆσωμεν τὸ Βρέστ ὑπέβη νὰ ζητήσῃ τὰς παραγγελίας τῆς οἰκογενείας Γραιγκούρ διὰ τὴν Μαρτινίκην· περιορίζομαι λοιπὸν νὰ σὰς δώσω διὰ ζώσης εἰδήσεις νεωτέρως ὥρας τινὰς μόνον.

— Εἶχον ὡσαύτως τὴν ευχαρίστησιν νὰ ἐπισκεφθῶ τοὺς συγγενεὶς σας ὀλίγον πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μας καὶ δύναμαι νὰ προσθέσω τὴν μαρτυρίαν μου εἰς τὴν τοῦ κυρίου Ἐρνέστου Πορταντί.

— Ἄ! εἶσθε ὁ κύριος Πορταντί, ἀνέκραζεν ὁ ἀρχαῖος ἀποικιακὸς ὑπάλληλος, στρεφόμενος πρὸς τὸν Ἐρνέστον, ὁ υἱὸς τοῦ ἐπιστηθίου φίλου τοῦ Γραιγκούρ! Ἐγνώρισα πολὺ τὸν πατέρα σας· γνωρίζω καὶ ὑμᾶς ἐκ φήμης καὶ χαίρω ὅτι σὰς βλέπω. Ἡ ζεῦρω ὅτι συχαίρεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἀδελφῆς μου· καὶ πάλιν καλῶς ὠρίσατε ὡς καὶ ὁ κύριος φίλος σας, » ἔσπευσε νὰ προσθέσῃ ὁ Κ. Δεγαλέ.

Ὁ Μονταιγλών ἐχαίρεισεν ευχαριστῶν.

« Ὁ κύριος Μονταιγλών, εἶπεν ὁ φροντιστής, ἔ-

λαβεν ὡς ἐγὼ τὴν εὐάρεστον παραγγελίαν νὰ σὰς διαβιβάσῃ τὰς προσήσεις τῶν συγγενῶν σας.

— Κύριοι, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀναγγείλω ἀμέσως τὴν ἐπίσκεψίν σας εἰς τὴν κόρην μου. Θὰ χαρῆ πολὺ μανθάνουσα παρ' ὑμῶν εἰδήσεις περὶ τοῦ θεοῦ, τῆς θείας καὶ τῆς ἐξαδέλφης τῆς Ἀδριάνας, τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ πολὺ, ἀν καὶ δὲν ἔχη τὴν εὐτυχίαν νὰ τὴν γνωρίζῃ. Καλυψὼ, παρεκάλεσε τὴν Ἐμμα νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κήπον. Αἱ δύο ἐξαδέλφαι εὕρισκοντο εἰς ἀδιάκοπον ἀνταπόκρισιν. Χθὲς ἀκόμη ἡ κόρη μου ἔλαβε τρυφερώτατον γράμμα ἀπὸ τὴν Ἀδριάναν, τὴν ὁποίαν ὅλος ὁ κόσμος μὲ ἐπαινεῖ. Ἰποθετῶ, κύριοι ἀξιωματικοί, ὅτι εἶσθε ἐκ τῶν θαυμαστῶν τῆς.

— Ἡ κυρία Ἀδριάννα εἶναι νέα τελεία, εἶπεν ὁ Μονταιγλών· ὅλοι τὴν ἐπαινοῦν εἰς τὸ Βρέστ ἡ ὠραιότης, τὸ πνεῦμα, τὰ προτερήματα αὐτῆς εἶναι καταφανῆ καὶ εἰς τοὺς πλέον τυφλοὺς καὶ εἰς τοὺς πλέον αὐστηροὺς.

— Εὐτύχησα νὰ ἴδω τὴν Ἀδριάναν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας τῆς, προσέθηκεν ὁ φροντιστής, διότι ἀνεπτύχθη οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τὰ βλέμματά μου ἦτο κοράσιον συμπαθὲς, εὐθυμον, νοήμον καὶ χαριτωμένον ὡς ἄγγελος τὴν σήμερον εἶναι, καὶ δικαίως, τὸ καύχημα τῶν γονέων τῆς.

— Βλέπω, φίλοι μου κύριοι, ὅτι ἀμιλλᾶσθε τίς νὰ τὴν ἐπαινήσῃ περισσώτερον· ἀλλ' ἰδοὺ ἡ Ἐμμα. »

Οἱ ἀξιωματικοὶ ἐγερθέντες εἶδον νέαν προχωροῦσαν βραδέως πρὸς τὴν σκιάδα, τὸ δὲ βραδύ βῆμα προέδιδε δειλίαν μᾶλλον ἢ νωθρότητα. Ἡ Ἐμμα οὐτε μεγάλη ἦτο οὔτε μικρά. Ἄν καὶ δὲν ἠδύνατό τις νὰ κρίνῃ περὶ τῆς χάριτος τοῦ ἀναστήματος αὐτῆς, διότι ἔφερε πλατεῖαν ἐσθῆτα ἐκ τῶν συνήθων ἐν Μαρτινίκῃ, ἐνόεε ὅμως ὅτι ἦτο χάριεν ὅσον τὸ πρόσωπόν τῆς, τὸ ὁποῖον ἔβηλεν ἐκ πρώτης ὄψεως. Τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς ἀναλυόμενα δὲν ἦσαν ἴσως πολὺ κανονικά· εἶχε λάθει παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς τύπον βρεταννικόν· διότι, καιρὸς εἶναι νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ Κ. Δεγαλέ, ἀν καὶ τὸ ὄνομά του ἦτο καθικρῶς ἀποικιακόν, κατήγετα καὶ εἶχε γεννηθῆ ἐν Βρεταννίᾳ. Ὅτε δ' ἐνουμφεῖθη ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς ἐξοχῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἦττον δυσάρεστον εἰς τὰ ὦτα τῶν ἐγγυωρίων, τοῦ Ἄρδου Κερανταντέν Πηγχαγγὰ τὸ ὁποῖον αἱ πράγονοι αὐτοῦ ἔφερον ὑπερηφάνως πρὸς μητρὸς ἡ Ἐμμα ἦτο κρεῖδα (1) καὶ εἶχεν ὅλας τὰς φυσικὰς χάριτας αὐτῶν. Αἱ Ἰρλανδικαὶ ἤθελον φθονῆσαι τὴν λευκότητα καὶ τὴν ζωηρότητα τοῦ δερματος, αἱ δὲ Ἰσπαναὶ τὴν μέλαιναν, λαίαν, στιλπνὴν καὶ λεπτὴν κόμην αὐτῆς. Οἱ μεγάλοι καὶ ζωηροὶ αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἦσαν χρώματος κυ-

(1) Créoles ὀνομάζονται οἱ ἐν ταῖς ἀποικίαις γεννώμενοι Εὐρωπαῖοι (Σημ. Μεταφρ.).

νοῦ τοσοῦτον βαθέος, ὥστε ἐνόμιζες αὐτοὺς μέλανας· πολλάκις δ' εἶχεν ἐλέγξει δηκτικῶς τοὺς νέους ἐγγυωρίους ποιητὰς, οἵτινες προσέφερον αὐτῇ στίχους, ὅτι εἶχον μεταβάλει τὴν ἡμέραν εἰς νύκτα χάριν τῆς ὁμοιοκαταληξίας.

« Ὁ κύριος Μονταιγλών, ὑποπλοίαρχος, καὶ ὁ κύριος Ἐρνέστος Πορταντί, φροντιστὴς τοῦ δρόμωνος Δάφνης, εἶπεν ὁ Κ. Δεγαλέ πρὸς τὴν Ἐμμα ὅταν αὐτὴ ἐπλησίασεν. Οἱ κύριοι εἶναι σχετικοὶ τῆς οἰκογενείας Γραιγκούρ. Ὡμιλοῦμεν περὶ τῆς Ἀδριάνας ὅταν ἦλθες.

— Ἐλπίζω ὅτι ἡ παρουσία μου δὲν θὰ διακόψῃ τοιαύτην ὁμιλίαν.

— Κυρία, εἶπεν ὁ Μονταιγλών, χαίρω δυνάμενος νὰ σὰς ὑπακούσω ἐκπληρόνων ἐντολὴν τὴν ὁποίαν ἡ ἐξαδέλφη σας μὲ ἔδωκεν. Ὅταν ὑπέβη νὰ ἀποχαιρετίσω τὴν οἰκογένειαν τοῦ θεοῦ σας, ἡ κυρία Ἀδριάννα μὲ παρεκάλεσε νὰ σὰς εἴπω πόσον ἐπιθυμῶ νὰ σὰς γνωρίσῃ· μὲ ἐφθόνηε δι' εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν καὶ ἐγὼ σήμερον ἐκτιμῶ ὅπως πρέπει. »

Ἡ Ἐμμα ἠρθυρίασεν ὀλίγον καὶ προσεῖδε τὸν ἀξιωματικόν ὅστις ἠκολούθησεν.

« Ὅτι ἡ λεπτὴ κρίσις αὐτῆς τὴν ἐπέτρεπε νὰ μαντεύῃ ὅταν μὲ ὠμιλεῖ περὶ ὑμῶν· οἱ συμπαθεῖς ἐπαινοὶ τοὺς ὁποίους ἀπέδιδεν εἰς τὰ προτερήματά σας· τέλος πάν ὅτι μὲ εἶπε, μὲ ἔκαμν νὰ ἐπιθυμήσω ζωηρῶς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἐντολῆς τῆς. Λυποῦμαι δὲ μόνον ὅτι δὲν ἠδυνήθην νὰ πράξω τοῦτο διὰ λόγων ἀξιοτέρων καὶ ἐκείνης καὶ ὑμῶν. Ἡμεῖς οἱ ἄνδρες ἀδυνατοῦμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν λεπτότητα τῶν ἰδεῶν καὶ τοῦ λόγου τὴν διακρίνουσαν τὰς γυναῖκας, ἔτι δ' ὀλιγώτερον εἰς τὰς ἐκλεκτάς ἐκφράσεις καὶ τὸ μαγευτικόν ὕφος τοῦ ὁποῖου αἱ ἐπιστολαὶ ὑμῶν εἶναι πρότυπα, ὡς μὲ εἶπεν ἡ ἐξαδέλφη σας. »

Τὸ βέλος ἐπέτυχεν, ἡ δ' ἐντύπωσις ἡ προσηνθεῖσα ὑπὸ τῶν λόγων τούτων εἰς τὴν νέαν ἐφαίνετο καθαρῶς ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτῆς.

« Εἰς τὴν Ἀδριάναν, εἶπε, πρέπει ν' ἀποδώσετε αὐτοὺς τοὺς ἐπαίνους. Τὸ γράμμα τῆς τὸ ὁποῖον ἔλαβον χθὲς, ἀφ' οὗ μὲ διεσκέδασε κατ' ἀρχάς, μὲ συνεκίνησε μετὰ ταῦτα πολὺ.

— Οἱ λόγοι σας τιμῶσι συγχρόνως τὸ πνεῦμά τῆς καὶ τὴν καρδίαν σας.

— Ἄν ἠξέυρετε πῶς μὲ ὠμιλεῖ περὶ μιᾶς οἰκογενείας πτωχῶν χωρικῶν τῶν ὁποίων ἡ ἐπαυλις ἐκάη, καὶ περὶ τῆς ἐπισκέψεως τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰς αὐτοὺς μὲ τὴν θεῖαν μου! Εἰδὼ δὲν ἔχομεν ἰδέαν τοιοῦτων δυστυχιῶν καὶ ἡ περιγραφή δὲ, τὴν ὁποίαν μὲ κάμνει, τῶν ἔργων τῶν δυστυχιῶν αὐτῶν εἶναι ἐπίσης συγκινητικὴ. Ἡ τύχη τῶν μαύρων μας εἶναι καλλιτέρα τῆς ἰδικῆς των. »

Ὁ δὲ φροντιστής, ἀφ' οὗ ἔδωκε τῷ Κ. Δεγαλέ νέας πληροφορίας περὶ τοῦ Κ. καὶ τῆς κυρίας Γραιγκούρ, ἔσπευσε ὡς ἀναμνηθῆ εἰς τὴν συνδιάλεξιν.

« Ἡ ἐξαδέλφη σας, εἶπεν, ἐπήνεσε πολλάκις ἐνώπιόν μου τὴν καλοσύνην σας πρὸς τοὺς δούλους καὶ μὲ ἔλεγεν ὅτι εἶσθε ὁ προστάτης ἄγγελος αὐτῶν. »

Ἡ Ἐμμα ἔνευσε τοὺς ὀφθαλμούς.

« Ἡ ἀνεψία μου εἶπε τὴν ἀλήθειαν, κύριοι. Ἡ Ἐμμα εἶναι ἐνίοτε ὑπὲρ τὸ δέον οἰκτίρων· ἔταν εἰμεθα εἰς τὴν ἐξοχὴν οἱ ὀκνηροὶ μας μαῦροι δὲν κάμουν τίποτε. Εὐτυχῶς ἔχω ἕνα ἱκανὸν ἐπιστάτην ὅστις τοὺς βάλλει εἰς τάξιν! »

Ἡ νεανὶς ἀνύψωσε ζωηρῶς τὴν κεφαλὴν· οἱ δὲ δύο φίλοι, μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῶν εἰς τὴν γαρίαν Κατερίναν, ἐνόμισαν ὅτι ἐνόησαν τὴν σημασίαν τῆς κινήσεως, τὴν ὁποίαν δὲν ἐξήγησαν ὑπὲρ τοῦ ἐπιστάτου· ἀλλὰ σκέψις ταχυτέρα ἀστραπῆς ἀνέστειλεν ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς Ἐmmas τὰς παρατηρήσεις τὰς ὁποίας ἤθελε νὰ κάμῃ. Ἐκρίνεν ὅτι δὲν ἦτο πρέπον νὰ ὁμιλήσῃ οὕτω περὶ τῆς ἐξοχῆς, παρόντων δύο ξένων· ἐπειδὴ δ' ἔβλεπεν ὅλων τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπ' αὐτῆς.

« Πάτερ μου, εἶπε, λησμονεῖς νὰ ἐρωτήσῃς τοὺς κυρίους περὶ τοῦ ἱατροῦ Ἐστουρζώ.

— Ὁ Ἐστουρζώ εἶναι ἱατρός σας;

— Μάλιστα, ἀπήντησαν ταυτοχρόνως οἱ δύο ἀξιωματικοὶ τῆς Δάφνης.

— Ἡ Ἀδριάννα μὲ τὸ ἔγραφεν, εἶπεν ἡ κόρη προσέθηκε δὲ ταπεινωτέρᾳ τῇ φωνῇ καὶ τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ γράμματος δὲν ἦτο τὸ ὀλιγώτερον διασκεδαστικόν. »

Ὁ Ἐρνέστος καὶ ὁ Μονταιγλών προσεῖδον ἀλλήλους.

« Βλέπω, εἶπεν ὁ Κ. Δεγαλέ, ὅτι αὐταὶ αἱ κυρία γελοῦν διὰ τὰ ἐλαττώματα τοῦ φίλου μου τοῦ Ἐστουρζώ· εἶναι ὀλίγον κωμικὸς, ὁμολογῶ, ἀλλ' ἔχει καλὴν καρδίαν καὶ τῷ χρεωστῷ πολλὰς χάριτας. Ναί, κόρη μου, ἐνθυμήσου ὅτι σὲ ἐπεριποιήθη καὶ σὲ ἰάτρυσεν πρὸ τεσσάρων ἔτων καὶ ὅτι ἤρχετο καθ' ἡμέραν νὰ σὲ ἐπισκέπτεται εἰς τὴν ἐξοχὴν μὲ καύσωνα τριάκοντα βαθμῶν!

— Πάτερ μου! εἶπεν ἡ Ἐμμα τεταραχμένη.

— Μὴ λησμονῆς, ἠκολούθησεν ὁ Κ. Δεγαλέ, ὅτι ἔκαμε τὸ αὐτὸ διὰ τὴν ἀγαπητὴν σου Καλυψὼ, καὶ ὅτι χωρὶς αὐτὸν ἡ τροφὸς σου δὲν ἤθελεν ἐπιζῆσαι εἰς τὴν ἀτονίαν. »

Ἐντροπομένη διὰ τὴν ἐνώπιον τῶν δύο ξένων ἐπίπληξιν ἡ Ἐμμα ἀπάντησε ζωηρῶς.

« Δὲν τὸ ἐλησμόνησα, πάτερ μου, καθὼς οὔτε ἐκεῖνος ἐλησμόνησε τὰ ἀξιολογὰ σου γέυματα. »

Ὁ φροντιστής καὶ ὁ Μονταιγλών δὲν ἐκράτησαν

τὸν γέλωτα ἢ δὲ πατρικὴ φιλικότης τοῦ Κ. Δεγαλὲ ἐκολακεύθη ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῆς ἀπαντήσεως.

« ἔχει πνεῦμα τοῦ διαβόλου! ἐπιθύρισε. Καὶ τί σὲ ἔγραψεν ἡ Ἀδριάννα;

— Ὡ! σχεδὸν τίποτε, ἀπεκρίθη ἡ Ἐμμα. Ἡ ἐξαδέλφη μου ἀπάντησε συχνὰ τὸν ἰατρὸν εἰς τὰς συναναστροφὰς τὸν τελευταῖον χειμῶνα· καὶ ἐπειδὴ ἤξευρε ὅτι τὸν γνωρίζω καὶ ἐγὼ μὲ ἔγραψε περὶ τῶν προτερημάτων του.

— ἔχει πολλά, εἶπεν ὁ Μονταιγλῶν.

— Ἄπειρα! προσέθηκεν ὁ φροντιστής.

— Τὸ βέβαιον εἶναι, εἶπεν ὁ Κ. Δεγαλὲ, ὅτι ἡμπορεῖ τις νὰ τὸν περιγελάσῃ ὀλίγον ἀφ' οὗ αὐτὸς περιγελάσῃ συχνὰ τοὺς ἄλλους.

— Ἄ! πᾶτερ μου, ἀνέκραζεν ἡ Ἐμμα χαίρουσα, ἦλθεσ καὶ σὺ μὲ τὸ μέρος μας. »

Εὐτυχῶς δι' αὐτὸν, ὁ ἰατρὸς Ἐστουρζὼ εἶδεν ἐκείνην τὴν στιγμήν. Περιεβλῶν τὴν πόλιν, ἐν ἣ εἶχε πολλὰς ἀρχαίας σχέσεις, ἐγνώριζεν ἤδη ὅτι εἶχε συμβῆ ἔν τῃ ἀποικίᾳ μετὰ τὸ τελευταῖόν του ταξείδιον. Ἐφάνη δὲ, κατὰ τὴν συνήθειαν, ὑπερβολικὰ ἀστείος, εὐφυῆς ἐνόησε, καὶ πολλάκις σατυρικός.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ Καλυψὼ προσήνεγκε φιάλας οἴνου καὶ λεμονάδας, λέξεις τινὲς, ταχέως ἀνταλλαγῆσαι μετὰ τῆς Ἐμματος καὶ τῶν δύο φίλων, ἐπεξήγησαν τὰ εἰρωνικά βλέμματα τὰ βρισθέντα ἐν τῷ κρυπτῷ πρὸ ὀλίγων στιγμῶν, τιμωροῦσαι οὕτως εἰπεῖν τὰς εἰρωνείας τοῦ ἰατροῦ· ἐπειδὴ δὲ προήρχοντο ἐκ ταυτότητός τινος αἰσθημάτων, ἐγένοντο ἀρχὴ μετὰ τῶν νέων τῆς ἀπροόπτου ἐκείνης οἰκειότητος, ἥτις δὲν ἐπιβάλλει μὲν ὑποχρέωσιν οὔτε προηγούμενον καθίστασι, πλεῖστα ὅμως ἔχει θέλητρα ἐν πρώτῃ μάλιστα συναντήσει γεννωμένη. Ἄλλως ὁ Κ. Δεγαλὲ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἐφέροντο μεθ' ὅλης τῆς προσηνοῦς ἀπλότητος τῶν ἀποικιακῶν ἡθῶν.

« Καὶ ὁ φίλος μου Ἰούλιος! Ποῦ εἶναι ὁ φίλος μου Ἰούλιος; ἠρώτησεν ὁ ἰατρὸς.

— Εἶναι εἰς τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ δὲν ἔργησεν. »

Ὁ νεώτερος ἀδελφὸς τῆς Ἐμματος, ἡλικίαν ἔχων δώδεκα ἕως δεκατριῶν ἐτῶν, εἰσῆλθεν ἐντὸς ὀλίγου· ὁ δ' ἰατρὸς προσεῖλκυσε αὐτὸν, συνεχάρη αὐτῷ διὰ τὴν καλὴν του ὄψιν, ἠρώτησε περὶ τῶν σπουδῶν του, ἐπήνεσεν αὐτὸν διότι ἐφθασεν εἰς τὸν Κόιντον Κούρτιον καὶ ἐχάρισε τέλος αὐτῷ μικρὰν θηρευτικὴν σάλπιγγα, μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἐπιμελῶς κεκρυμμένην.

Ὁ Ἰούλιος, περιχαρὴς μέχρις ἐβδόμου οὐρανοῦ, ἔθεσεν εὐθὺς εἰς ἐνέργειαν τὸ ὄργανον, πρὸς μεγίστην δυσαρέσκειαν τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, ὧν ἡ συνομιλία διεκόπη ὡς ἐκ τούτου.

Ὁ κυβερνήτης Βωμορὲν ἐφάνη καὶ αὐτός. Ὅσον δὲ

καὶ ἂν προσεπάθησεν ὁ φιλόξενος ἀποικὸς τὸν ἰατρὸν μόνον κατῴρθωσε νὰ κρατήσῃ εἰς τὸ γεῦμα· ὁ δ' Ἐρνέστος καὶ ὁ Μονταιγλῶν ὑπέστρεψαν εἰς τὸ πλοῖον, νύχτασθημένοι διὰ τὴν καλὴν ὑποδοχὴν τοῦ Κ. Δεγαλὲ καὶ σκοποῦντες νὰ καλλιεργήσωσι σχέσεις δυναμῆς νὰ καταστήσωσιν εὐάρεστον τὴν ἐν Μαρτινικῇ διατριβὴν αὐτῶν.

Ἡ οἰκία τοῦ Κ. Δεγαλὲ ἐγένετο ἐντὸς ὀλίγου τὸ γενικὸν κέντρον τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ δρόμωνος· ὁ δ' ἰατρὸς, ὁ φροντιστής καὶ ὁ Μονταιγλῶν ἦσαν δεκτοὶ ὡς οἰκίοι. Ἐννοεῖται ὅτι ὁ πρῶτος ἦτο ἐνόητε δυσάρεστος πρὸς τοὺς δύο ἄλλους καὶ ἐνοχλητικὸς καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς λέξεως· ἀλλ' ἦτο σχεδὸν ἀναπόφευκτος, διότι ἤνοιετο ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ ἐπάναγκες ἦτο ὅπως ἀνευρίσκωσιν ἐπὶ τῆς ζῆρας οἶον ἐγίνωσκον αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ πλοίου.

Μετὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν ὁ Μονταιγλῶν εἶχεν ἀναγνώσει τὸ δεύτερον, καὶ μεθ' ἠττονος δυσαρέσκειας, τὴν ἐπιστολὴν τῆς κυρίας Γραιγκούρ, σκεπτόμενος ὅτι ἐχρῶσται νὰ ἀπαντήσῃ. Μὴν παρήλθε καθ' ὅν δὲν εὐρέθη εὐκαίρια διὰ τὴν Γαλλίαν, κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο, ὁ ἀξιωματικὸς εἶδε τὴν Ἐμμαν συχνότερα καὶ μετ' ὀλιγοτέρας ἐθιμοταξίας, ἢ τὴν Ἀδριάναν ἐν Βρέστη κατὰ τὸν τελευταῖον χειμῶνα. Μελετήσας ἀνέτως τὸν χαρακτήρα τῆς νέας, εὐρεν αὐτὴν λίαν εὐαίσθητον ἀλλὰ καὶ κατὰ τι φιλάρεσκον· συνέκρινε τὰς δύο ἐξαδέλφους πρὸς ἀλλήλας, ἢ δ' Ἀδριάναν, καὶ τοὶ ἀποῦσα, εἶχε πολλὰ διδόμενα ὑπὲρ ἑαυτῆς καὶ, ἔνευ τῆς ἐπιστολῆς τῆς κυρίας Γραιγκούρ, ὁ Μονταιγλῶν οὐδόλως ἤθελε διαστάσει. Ὁ γέρον πλοίαρχος τοῦ Βρέστ πολὺ ὑπερεῖχε, κατὰ τὸν ἀξιωματικόν, τοῦ ἀρχαίου διοικητοῦ, ἀνδρὸς τὰ μάλα ἀσθενοῦς, οὗ τινος ἡ περιουσία ἐφάνετο κινδυνεύουσα. Ἡ Ἐμμα εἶχεν ἀδελφόν, ἢ Ἀδριάναν ἦτο μονογενῆς. Τέλος ὁ Μονταιγλῶν ἐπεθύμει ἀνάκαθεν ἀποκατάστασιν ἐν Βρέστ, οἰκογένειαν ἐν Γαλλίᾳ, ἐνόμιζε δ' ὅτι ἡ σύζυγος νέου ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ ἔχει εἰσέτι ἀνάγκην τῆς μητρὸς αὐτῆς ὅπως φέρῃ εὐκολώτερον τὰς συχνὰς ἀπουσίας τοῦ ἀνδρός. Ὅλοι οἱ δευτερεύοντες οὗτοι λόγοι ἐβάρυνον τὴν πλάστιγγα πρὸς τὴν Ἀδριάναν· ἀλλ' ὁ Μονταιγλῶν ἐβλεπε τὴν Ἐμμαν καθ' ἑκάστην.

Ἐγραψε λοιπὸν μετὰ προφυλάξεων καὶ καλῆ τῆ πίστει, ἀποδεχόμενος τὴν ἐλευθερίαν ἢν ἀπέδιδον αὐτῷ, προστιθεὶς ὅμως, κατὰ μίμησιν τῆς κυρίας Γραιγκούρ, ὅτι δὲν ἀπέβαλλε τὴν ἐλπίδα τοῦ νὰ ἀναλάβῃ τὰς διακοπείσας διαπραγματεύσεις, ἂν, μετὰ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ, οὐδὲν ἐκώλυε τὴν ἐπιτελεῖν τῶν πρώτων του σκοπῶν.

Καὶ ὁ Ἐρνέστος δὲ δὲ ἠδυνήθη νὰ ἀνθέξῃ ὀλοτελῶς εἰς τὰ πολυειδῆ θέλητρα τῆς Ἐμματος, καὶ ἔ-

καμὲ σκέψεις ἀναλόγους καὶ τοὶ διαφερούσας. Ἀγαπῶν πρὸ πολλοῦ τὴν Ἀδριάναν, ἠδυνάται νὰ διακρίνη μετὰ ψυχρότητος τὴν γεννωμένην κλίσιν. Ἐφρόνει ὅτι ἡ Ἐμμα ὡμοίαζε τῇ ἐξαδέλφῃ αὐτῆς· εἶχε τὰ αὐτὰ σχεδὸν χαρακτηριστικά, τὸ αὐτὸ πνεῦμα, τὴν αὐτὴν χάριν· δὲν ἠδύνατο δὲ τις νὰ ἀγαπᾷ τὴν μίαν χωρὶς νὰ ἀρῆσκηται εἰς τὴν συναναστροφὴν τῆς ἄλλης. Ὅμως ἡ Ἐμμα εἶχεν ἐν ταυτῷ πλεῖον ἀφέλειαν καὶ ἠττονα οἰκειότητα· ἤκουεν εὐχαρίστως ἡμιτελεῖς περιπαθεῖς διαθεστικώσεις, ἐν ᾧ ἡ Ἀδριάννα ἐγέλα δι' αὐτάς. Ὅθεν ὁ Ἐρνέστος ἀνελογίζετο ὅτι, ἂν ἐδοκίμαζεν, ἤθελεν ἐπιτύχει εὐκολώτερον παρὰ τῇ Ἐμμα ἢ παρὰ τῇ ἐξαδέλφῃ αὐτῆς· ἀλλ' ἀπέκρουεν, ὡς κακὰς, τὰς σκέψεις ταύτας, νομίζων ἑαυτὸν πιστὸν πάντοτε εἰς τὸν πρῶτον ἔρωτα· ἢ δ' ἀπάτη αὐτοῦ ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἐθεώρει ὡς τακμήριον τῆς πρὸς τὴν Ἀδριάναν ἀγάπης του τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ νὰ μὴ ὑποστρέψῃ εἰς Βρέστ, νὰ ζητήσῃ δὲ διοικητικὴν θέσιν ἐν τῇ ἀποικίᾳ, ἂν ἐμάνθαιε τὸν γάμον τῆς νέας. Οὐδόλως ὑποπτεύων τὴν ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐπιβρόχην τῆς Ἐμματος, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποκρύψῃ αὐτὴν γράφων μετὰ συγκινήσεως πρὸς τὸν Κ. Γραιγκούρ.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Μονταιγλῶν, ἀναλογιζόμενος τὸ διλημμα μεθ' ἠττονος μὲν πάθους πλείονος δὲ φρονήσεως, εἶχε ζυγίσει καὶ τὴν ἐλαχίστην λέξιν ἐν τῇ πρὸς τὴν μητέρα τῆς Ἀδριάνας ἀπαντήσῃ αὐτοῦ, ὁ φροντιστής ὑπέκωψεν εἰς ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐντυπώσεις. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ μὲν ἦν σύντομος, εὐκρινὴς, ἀκριβὴς, θετικὴ· ἔγραψε μετ' ἐπιφυλάξεως, μόνις ἀναφέρων τὴν οἰκογένειαν Δεγαλὲ καὶ φαινόμενος ὅτι εἰς ἀνάγκης πραιτεῖται τῆς Ἀδριάνας. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ δὲ ἦν συγκεχυμένη, πλήρης ἀντιφάσεων καὶ καταφανῶν ἀποσιωπήσεων· ἔμαθεν, ἔλεγε, μετ' ἀπελπισίας ὅτι ἡ κυρία Γραιγκούρ εἶχεν ἐναντιωθῆ εἰς τὴν θερμότητι αὐτοῦ ἐλπίδα καὶ ἐθυσιάζετο οὐδὲν ἄλλο ἐπιθυμῶν ἢ τὴν εὐτυχίαν τῆς Ἀδριάνας· ὡμίλει μετὰ ταῦτα περὶ τοῦ σκοποῦ του νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς Φορ-Ρουαγιᾶλ, προσεπάθει ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἡ λύπη μόνη ὑπαγόρευσε αὐτῷ τὴν σκληρὰν ταύτην ἀπόφασιν καὶ προέδιδεν ἑαυτὸν ὀμιλῶν περὶ τῆς Ἐμματος οὕτως, ὥστε ὁ Κ. Γραιγκούρ ἐμελλε νὰ πιστεύσῃ τὰ ἐναντία τῶν γραφομένων. Αἱ ἐκφράσεις αὐτοῦ εἶχόν τι ἀμφίβολον, ὅπερ ἠπάτησεν ἀναγκαιῶς τοὺς γονεῖς τῆς Ἀδριάνας καὶ τὴν Ἀδριάναν αὐτήν.

Ἀφ' οὗ ἐστάλησαν αἱ ἐπιστολαί, ὁ Μονταιγλῶν ἀνέγνω καὶ πάλιν μετ' εὐχαριστήσεως τὸ ἀντίγραφον τῆς ἑαυτοῦ. Ὁ Ἐρνέστος ὅμως, ὅστις εἶχε γράψῃ ἐκ πρώτης ὁρμῆς, μόνις ἐνεθυμείτο τὰ γραφέντα, δυσηρεστεῖτο δὲ διὰ τοῦτο καὶ ἐλυπεῖτο διὰ τὴν βίαν. Ἐπὶ δέκα ἡμέρας δὲν ὑπῆγεν εἰς τοῦ Κ. Δε-

γαλὲ ἐν ᾧ ὁ ἀξιωματικὸς, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ἐπεσκέπτετο αὐτὸν ὁσάκις δὲν εἶχεν ὑπηρεσίαν.

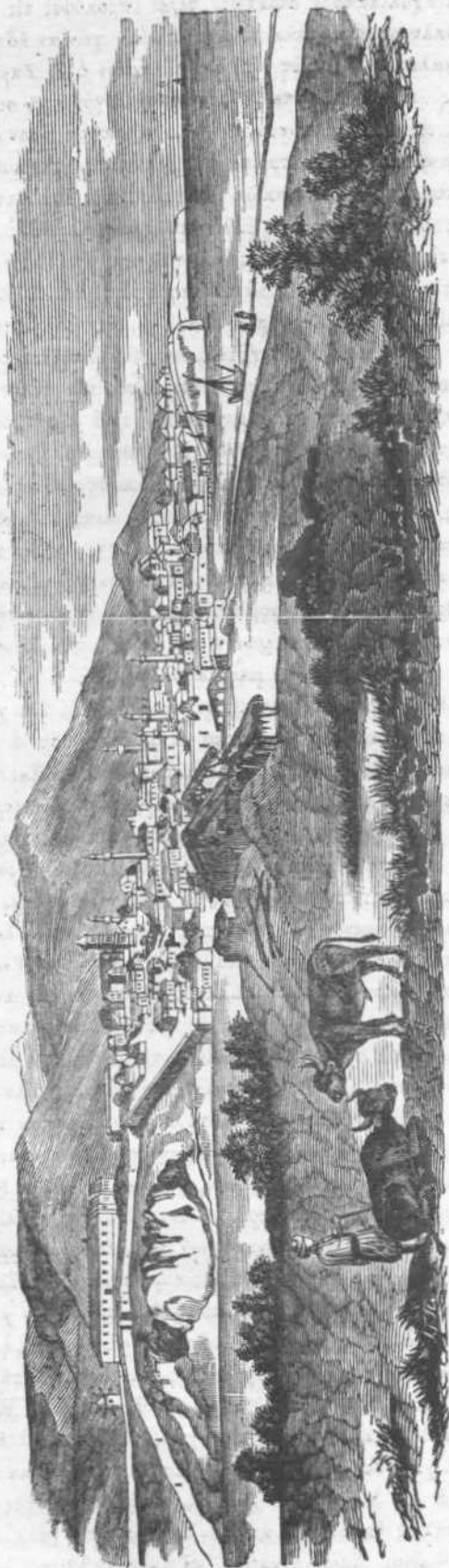
Ὁ ἰατρὸς Ἐστουρζὼ συνέλαθε, ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, τὴν λαμπρὰν ἰδέαν τοῦ νὰ δώσῃ χορὸν ἐπὶ τοῦ δρόμωνος καὶ ἡ πρότασις αὐτὴ ἐχειροκροτήθη· ἀλλ' ὁ Μονταιγλῶν παρετήρησεν ὅτι ἤθελεν ἀναγκασθῆ νὰ καταλίπῃ τὸ πλοῖον, διαρκούσης τῆς ἐορτῆς, ἐπειδὴ ἐπέθυε, ὡς ἴδομεν, διὰ τὸν θάνατον τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν ἰατρὸς εἶχεν ὄρεξιν νὰ ἐμμεῖν εἰς τὴν ἰδέαν του, οἱ ἀξιωματικοὶ ὅμως ἀνέστησαν ὁμοφώνως· ἀνεβλήθη λοιπὸν τὸ σχέδιον ἔως μετὰ τὴν παραχειμασίαν, ἥτις ἤρχιζε τὸν ἐπόμενον μῆνα. Ὁ κυβερνήτης Βωμορὲν ἠτήσατο καὶ ἔλαβε διαταγὴν νὰ διανύσῃ τὸν χειμῶνα εἰς τὸ πέλαγος· ὅθεν ὁ δρόμων ἀπῆρε μετ' ὀλίγον, ἐμελλε δὲ νὰ προσορμισθῇ διαδοχικῶς εἰς πολλὰς τῶν Ἀντίλων νήσων, νὰ πλεύσῃ πρὸς τὴν Ἀβάναν καὶ ἐκείθεν πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου, οὗτινος γαλλικὴ μοῖρα ἐτήρει τότε τὸν ἀποκλεισμόν· νὰ ἐπανέλθῃ δ' ἀμέσως εἰς Μαρτινικῆν, ἂν ὁ διοικῶν τὰς ναυτικὰς ἐκείνας δυνάμεις δὲν εἶχεν ἀνάγκην αὐτοῦ. Ὁ Μαστρο-Ματθαῖος ἐπέτα ἀπὸ τὴν χαρὰν του ἀναλογιζόμενος ὅτι ἤθελεν ἴσως εὐτυχῆσαι ν' ἀποστείλῃ βολὰς τινὰς πρὸς τοὺς Μεξικανούς.

« Νὰ ταξείδι μιὰ φορὰ! ἔλεγε τῷ φροντιστῇ ἄς φλυαρῇ τόρα ὅσον θέλει ὁ ἰατρὸς, μὲ εἶναι ἀδιάφορον καὶ ἔχω ὄρεξιν νὰ γελάσω μὲ ὅλην μου τὴν καρδίαν. Ἄ! νὰ ἡμπορούσαμεν τοῦλάχιστον νὰ τραβίξωμεν ὀλίγαις κανονιαῖς! »

(Ἐπεται συνέχεια.)

ΒΑΡΝΑ.

Ἡ πόλις Βάρνα, ἥς τινος τὴν εἰκόνα παραθέτομεν, εὐ μόνον κατακίετα ὑπὸ παλλῶν Ἑλλήνων ἐχόντων καὶ ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα καὶ πλεῖστα καταστήματα, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν πλοίων ἐκ τῶν ἡμετέρων συχνάζεται ὁ λιμὴν αὐτῆς, διότι πρὸ πάντων μέγα μέρος τοῦ βουλγαρικοῦ οἴτου ἐκείθεν ἐξάγεται. Καὶ ἔχει μὲν οὐ σμικρὰν σημαντικότητα ὁ λιμὴν αὐτὸς σήμερον, ταχέως ὅμως θέλει καταστῆ πολὺ σημαντικώτερος, διότι ἡ θωμανικὴ κυβερνήσις κατασκευάζει σιδηρόδρομον συνδέοντα αὐτὸν μετὰ τοῦ Ρουχτσουκίου. Ὁ σιδηρόδρομος οὗτος συντέμνων τὰς ἀποστάσεις καὶ εὐκολύνων τὴν συγκοινωνίαν, θέλει τὰ μέγιστα ὠφελῆσαι καὶ τὴν ἐμπορίαν καὶ τοὺς ἐπιβάτας· διότι ἐνῶ τὴν σήμερον οἱ ἐκ Ἀρκίας, Σερβίας καὶ Γερμανίας ἐπιβάται, οἱ μέλλοντες νὰ μεταβῶσιν εἰς Κωνσταντινουπόλιν, ἢ οἱ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, καθὼς καὶ τὰ

Βάρνα.

εμπορεύματα, μεταφέρονται εις Κωνσταντίαν (Κουστενζέν), τότε η συγκέντρωσις θέλει γίνεσθαι κατά

προτίμησιν ἐν Βάρνῃ, ὅθεν τὸ μεταξύ ταύτης, Ρουχτσουκίου καὶ Κωνσταντινουπόλεως διάστημα εἶναι πολὺ ὀλιγώτερον. Ἄντι, παραδείγματος χάριν, εἰκοσιδύο ὥρων, αἵτινες δαπανῶνται σήμερον δι' ἀτμοκινήτου μεταξύ Βοσπόρου καὶ Κωνσταντίας, τότε θέλει δαπανῶνται ἕνδεκα ἢ δώδεκα.

Κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος 1864, ἐξῆκοσια εἰκοσιπλοῖα κατέπλευσαν εἰς Βάρναν, καὶ ἴσος ἀριθμὸς ἀπέπλευσαν ἐκ τούτων 269 ἦσαν ἀτμόπλοια, τὰ δὲ λοιπὰ ἰστιοφόρα, ὧν πρῶτα τὴν χωρητικότητά ἦσαν τὰ ἡμέτερα 104, τόνων 21,143· εἰς ταῦτα δὲ προσθετόν καὶ ἑπτὰ ἰόνια τόν. 1927, ἃ τινὰ ἐξερρον τότε ξένην σημαίαν.

Τρία μόνον εἶδη ἐμπορευμάτων εἰσήγαγον τὰ ἡμέτερα πλοῖα, ἄλας, ζυλοκέρατα καὶ σταφίδα· μετέφερον δὲ καὶ 8,131 Κιρκασίους. Ἡ ἀξία δὲ πάντων τούτων (οὐχὶ βεβαίως καὶ τῶν Κιρκασίων) συνεποσούτο εἰς δραχ. 429,996. Τὰ ἀποπλεύσαντα, πλὴν δώδεκα κενῶν, φορτία εἶχον σίτου, ἀραβοσίτου, ἄλκτος καὶ ἐλαίου, ἀξίας 4,044,736. ἔφερον δὲ καὶ 1824 ἐπιβάτας.

Ἐν γένει δὲ διὰ τε τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν ἰστιοφόρων παντὸς ἔθνους εἰσήχθησαν μὲν ἐμπορεύματα ἀξίας 13,325,312 δραχ. καὶ χρηματοδέματα 11,950,748, τὰ πλείστα τούτων διὰ τὸν σιδηρόδρομον ἐξήχθησαν δὲ ὅμοια 23,389,804 δραχ., εἰς ὧν 2,856,689 εἰς χρηματοδέματα.

Τοιαύτη ἡ τοῦ λιμένος τῆς Βάρνης σημασία, ἥτις, ὡς εἶπομεν, θέλει διπλασιασθῆ ἕνεκα τοῦ σιδηροδρόμου, οὐ τινος τὸ τέλος ἔσται ταχύτερον ἢ ὅσον πρό τινῶν μηνῶν προσεδοκῆτο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Ἴταλος ἑλληνικά, ἥτοι Κριτικὴ πραγματεία περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀρχείοις Νεαπόλεως ἀνεκδότων ἑλληνικῶν περγαμηνῶν, ὑπὸ Σ. Ζαμπελίου. Ἐν Ἀθήναις, 1865. Μετὰ τῆς ἐξῆς ἀφιέρωσος· Πρὸς τὸν σεπτὸν φίλον Κ. Ἀλέξανδρον Ρ. Ραγκαβῆν, τὴν δε τὴν μελέτην εὐλαβῶς ὁ συγγραφεὺς ἀνατίθησι.

Ἰποθέσατε ὅτι, περιοδεύοντες εἰς τὴν ξένην καὶ ἔχοντες τὴν πεποιθήσιν ὅτι διατελεῖτε μακρὰν τῆς πατρίδος ὑμῶν, καὶ τῆς γλώσσης, καὶ τῆς πολιτείας, καὶ τῆς θρησκείας, καὶ τοῦ ὕλου ἐν γένει ἔθνικοῦ βίου, ἠθέλετε αἴφνης καὶ ἀπροσδοκῆτως εὐρεθῆ ἐν τῷ μέσῳ χώρας εὐρείας, κατοικουμένης ὑπὸ λαοῦ ὁμιλοῦντος ἑλληνιστί, προσεχυομένου, κυβερνωμένου, συμβαλλομένου, δικαζομένου, ἄδοντος, γράφοντος ἑλληνιστί. . . . ὅποια δὲν ἤθελεν εἶναι ἡ

ἀπορία ὑμῶν καὶ ἡ ἔκστασις! Τοιοῦτον εἶναι βεβαίως τὸ αἶσθημα τὸ ὁποῖον θέλουσιν αἰσθανθῆ οἱ πλείστοι τῶν ἑλλήνων ἀναγνωστῶν διατρέχοντες τὴν νέκν τοῦ Σ. Ζαμπελίου περγαμτεῖαν· ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλίγοι, ὅσοι ἠδύναντο ἐν γένει νὰ γνωρίζωσιν ὅτι ἡ κάτω Ἰταλία καὶ ἡ Σικελία ἦσαν πρό ὀλίγου ἔτι, ἥτοι μέχρι τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος, ὅλως ἑλληνικαὶ χώραι, εἰς πολλὴν περιέστησαν κατάπληξιν, τοῦλάχιστον ἐν ἀρ' ἡμῶν κρίνωμεν, θεωροῦντες τὸ γεγονός μαρτυρούμενον καὶ διατρανούμενον ὑπὸ ποικίλων δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐγγράφων. Διὰτι ἄλλο ἀκούειν ἱστορούμενα τὰ πράγματα, καὶ ἄλλο βλέπειν τὰ πράγματα ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, καὶ ἐν τῷ μέσῳ οὕτως εἰπεῖν αὐτῶν ἀνακνήσειν, καὶ ζῆν, καὶ ἀναστρέφεισθαι.

Τῶνόντι ὁ Σ. Ζαμπέλιος παρτίθησιν ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου, εἴτε καθ' ὀλοκληρίαν, εἴτε ἐν περιλήψει, 146 ἑλληνικὰς περγαμηνὰς περιωθεισας εἰς τὴν διπλωματικὴν καλουμένην αἴθουσαν τῆς Νεαπόλεως, ἐξ ὧν αἱ μὲν 17 εἶναι διπλώματα πρωτότυπα ἐκδοθέντα παρὰ Λουκῶν ἢ Κατεπάνων (δηλαδὲ Ἀρμοστῶν τῆς Βυζαντινῆς αὐλῆς εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν), παρ' αὐτοκρατόρων Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ πρωτοσπαθάρων, ῥηγῶν, κομητῶν ἢ ἄλλων ὑποδεστέρων ἀξιοματικῶν τῆς αὐτοῦ ἑλληνικῆς κυβερνήσεως· αἱ δὲ λοιπαὶ 129 εἶναι δικαστικαὶ ἀποφάσεις, συμβολαιογραφικαὶ πράξεις ἢ ἰδιωτικὰ ἐγγράφα περι ποικίλων ἀσυκῶν συναλλαγῶν, ὡον δωρεῶν, ἀφιέρωσεων, διαθηκῶν, προικοσυμφώνων, ἀπκαλοτριώσεων, ἀπαγραφῶν, οἰκιακῶν καταστάσεων καὶ τ. λ. Τὸ ἀρχαιότατον τῶν ἐγγράφων τούτων ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 983 μ. Χ., τὸ δὲ ἔσχατον, εἰς τὸ ἔτος 1304. Ἄλλ' αἱ 146 αὐταὶ περγαμνηὶ τῶν ἀρχείων τῆς Νεαπόλεως δὲν εἶναι τὰ μόνα μαρτύρια τοῦ μεγάλου ἐκείνου γεγονότος, ὅτι ἡ Κάτω Ἰταλία καὶ ἡ Σικελία ἦσαν, καθ' ὅλον τὸν μέσον αἰῶνα, χώραι καθ' ὀλοκληρίαν σχεδὸν ἑλληνικαί. Ἄπειρα ἄλλα τοιαῦτα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἐγγράφα σώζονται εἰς τὰς πόλεις, εἰς τὰς μονὰς, εἰς τὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας, καὶ προσέτι εἰς τὰ ἀρχεῖα πολλῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης πόλεων. Αὐτὸς ὁ Ζαμπέλιος μνημονεύει ἰδιωτικοῦ τινος ἐγγράφου ἑλληνικοῦ, ἀναγομένου εἰς τὸ ἔτος 1382· καὶ ἀλλαχόθεν ἠξέυρομεν ὅτι σώζεται ἐν Γαλατίνῃ ἐπίσημον ἑλληνικὸν ἐγγράφον πολὺ ὡσαύτως μεταγενέστερον τοῦ ἔτους 1304, εἰς ὃ ἀπολήγουσι τὰ προμνημονευθέντα ἐγγράφα τῆς Νεαπόλεως, διότι ἀνάγεται εἰς τὸ ἔτος 1355. Ἐάν πιστεύσωμεν δὲ τὸν Μουλλάχιον, εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Λακαίας σώζονται ἐγγράφα ἑλληνικὰ καὶ αὐτῆς τῆς 15 ἑκατονταετηρίδος.

Ἐάν ποτε ἄπαντες οὗτοι οἱ θησαυροὶ δημοσιευθῶσι

καὶ σχολιασθῶσι δεόντως, θέλει προκύψει εἰς φῶς ὀλοκληρὸς ἢ μεγάλη εἰκὼν, ἥς μίαν γωνίαν ἤδη ἀπεκάλυψεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ὁ Σ. Ζαμπέλιος. Ἀλλὰ καὶ ὅπως ἔχει νῦν τὸ ἔργον τοῦ σοφοῦ καὶ ἀκαμάτου τούτου ἀνδρός, πλείστον ὕσον διαχέει φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς γλώσσης, τῆς κυβερνήσεως, τῶν πολιτικῶν σχέσεων, τῆς νομοθεσίας, τῆς διαδικασίας τοῦ ἑλληνικοῦ μέσου αἰῶνος. Ἰνα δὲ εἰς μίαν καὶ μόνην περιορισθῶμεν ἀποδείξιν τῆς ὀφελείας ἣν δύναται νὰ παραγάγῃ ἡ ὑπὸ Σ. Ζαμπελίου γενομένη ἐργασία, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἄχρι τοῦδε, καθ' ὅσον ἠξέυρομεν, οὐδεμίαν περιεσώζετο ὀλοκληρὸς δικαστικὴ ἀπόφασις τῶν Βυζαντινῶν χρόνων· ἀποσπάσματα μόνον τινὰ ὑπάρχουσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Zachariae ἐκδοθεῖσαν *Πεῖραν*· ὃ δὲ Ζαμπέλιος εὑρε 4 ὀλοκληροὺς δικαστικὰς ἀποφάσεις, ὧν δίδει ἡμῖν τὴν ἀνάλυσιν, μιᾶς δὲ καὶ ἀκέραιον τὸ κείμενον. Εἰς ποῖας μελέτας καὶ κρίσεις, εἰς ποῖα καὶ πόσα συμπεράσματα δὲν θέλει δώσῃ ἀφορμὴν παρὰ τοῖς νομοδιδασκάλοις τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος· τοῦτο καὶ μόνον τὸ μέρος τῶν ἐρευνῶν τοῦ περιφανοῦς ἡμῶν μεσαιωνολόγου!

Ὁ Σ. Ζαμπέλιος φρονεῖ, καὶ δι' ὅλης τῆς ἀνα χειρὰς πραγματείας ἀγωνίζεται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς οὗτος τῆς κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν ἀρχαῖον ἑλληνισμὸν τὸν διενεργηθέντα διὰ τῶν δωρικῶν ἀποικιῶν τῆς 8 πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἀλλ' εἶναι προῦν καθαρὸν μεταγενεστέρας τινὸς βυζαντινῆς ἐπενεργείας, ἀρξάμενος ἰδίως ἀπὸ τῆς 8 μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος, ἀφ' ἧς ἐποχῆς δηλαδὴ ἡ μὲν Εἰκονομαχία κατηνάγκασε πολλοὺς ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἑλλήνων, ἰδίως πολλοὺς μοναχοὺς νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰς χώρας ἐκεῖνας τῆς δύσεως, ἡ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει μοναρχία ἐπέτεινεν ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον τὴν ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων κυριαρχίαν αὐτῆς. Τὸ καθ' ἡμᾶς ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀσπασθῶμεν τὴν γνώμην ταύτην ἐντελῶς. Βεβαίως ἡ πολλὴ ἀποδημία ἣ ἐντεῦθεν εἰς Ἰταλίαν γενομένη ἐπὶ τῶν εἰκονομάχων βασιλέων, καὶ ἡ αὐτόθι ἐνίσχυσις τῆς βυζαντινῆς κυριαρχίας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ τῶν χωρῶν ἐκεῖνων, ἀλλὰ δὲν ἐδημιούργησαν αὐτὸν, οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ τὸν δημιουργήσωσιν, ἐάν δὲν προῦπηρχον ἱκανὰ αὐτοῦ στοιχεῖα, ἐκ τοῦ ἀρχαιότερου, τοῦ δωρικοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐστὼ ὅτι μετηνάστευσαν 40 ἢ 50 χιλιάδες ἄνθρωποι, τὸ πλείστον μοναχοί, κατὰ τὴν 8 μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, ἂν καὶ αὐτὸς ὁ Ζαμπέλιος θεωρῇ τὸν ἀριθμὸν ὑπερβολικόν· ἀλλ' ἔστω· εἶναι ὅμως δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι 50,000 ἄνθρωποι, ὧν οἱ πλείους μοναχοί· εἰς μοναστήρια ἐγκλεισθέντες, ἴσχυσαν νὰ ἐξελληνίσωσιν

ἀπασκυτήν τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ τὴν Σικελίαν, ἀνὸς λαὸς αὐτῆς δὲν ἐλάλει πρότερον τὴν ἑλληνίδα φωνήν; Ἐάν ὁ ἑλληνισμὸς τῶν χωρῶν τούτων δὲν ἐμκρυρεῖτο εἰμὴ ὑπὸ δημοσίων ἐγγράφων, ἠθέλομεν εἶπει ἴσως ὅτι ἡ Βυζαντινὴ κυβέρνησις ἐπέβαλε τὴν γλῶσσάν αὐτῆς εἰς τὰ δημοσία ταῦτα ἐγγράφα. Ἀλλὰ μκρυρεῖται ὑπὸ ἀπείρων ἰδιωτικῶν ἐγγράφων, ῥυθμιζόντων ἑλληνιστὶ ποικίλας σχέσεις τοῦ καθημερινοῦ βίου· μκρυρεῖται ὑπὸ πολλῶν αἰοιδῶν οἵτινες ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ ἑλληνιστὶ ἐποίησαν τὰ ἐπη αὐτῶν· μκρυρεῖται ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φριδερίκου Β'. ὅστις ἐν τῇ τριςκαίδεκάτῃ ἑκατονταετηρίδι ἠναγκάσθη νὰ ἐκδώσῃ διγλωσσὸν τὸ σύνταγμα αὐτοῦ χάριν τῶν ἑλληνιστῶν ἐν Σικελίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ λαλούντων ὑπκόων του. Ἰστε τὴν ἑλληνικὴν ὠμίλει αὐτόθι ἀνὸς ὅλος ὁ λαὸς, τοῦλάχιστον μέγα αὐτοῦ πλῆθος, τοιαύτην δὲ αὐτῆς διάδοσιν, οὔτε ὀλίγων σχετικῶς ἀποίκων ἢ μετανάστευσις, οὔτε ἡ ἐνέργεια τῆς Βυζαντινῆς κυβερνήσεως, ἀκατακρίτως μάλιστα πολεμουμένη ὑπὸ Γερμανῶν, Νορμανῶν καὶ Ἀράβων, ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ. Τὸ πιθανώτερον μᾶς φαίνεται ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἐπεκράτει αὐτόθι ἐτι ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀποικίων, ὅχι βεβαίως ἡ δωρικὴ, ἀλλὰ, ὅπως καὶ ἐνταῦθα προϊόντος τοῦ χρόνου συνέβη, ἡ κοινὴ διάλεκτος, ἐνισχύθη δὲ καὶ ἀνεξωपुरώθη ἐπὶ τινὰ χρόνον διὰ τῆς μεταγενεστερᾶς βυζαντινῆς μετοικεσίας καὶ κυριαρχίας.

Ὅπως δὴ ποτε εἰμπορεῖ τις νὰ μὴ συμφωνῇ πρὸς ὅλας τὰς κρίσεις καὶ γνώμας τοῦ Σ. Ζαμπελιου, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μὴ θαυμάσῃ τὴν πολυμάθειαν, τὸ ἑρευνητικὸν πνεῦμα, τὴν εὐφυίαν καὶ τὸ ἑλληνικὸν αἶσθημα τοῦ ἀνδρὸς, τοῦ ὁποίου τὸ νέον ἔργον εἶναι ἄξιον τῆ ἀληθείας τῆς τε πρὸ καιροῦ δεδοκιμασμένης ὑπολήψεως αὐτοῦ καὶ τοῦ ἑτέρου ἐξόχου ἀνδρὸς εἰς τὸν ἀφιερῶθη. Κ. Π.

Α Ν Α Μ Ι Κ Τ Α

Ἐπιστολὴ Γ' (1).

Τῷ Διευθυντῇ τῆς Παρδώρας.

Ἐν Ἐρμούπολει, τῇ 27 Μαρτίου 1865.

Ἐκ τῶν δύο λεσχῶν τῆς Ἐρμούπολεως ἡ καλουμένη Ἐλλάς ὠκοδομήθη διὰ μετοχῶν. Εἶναι δὲ κτίριον εὐρύχωρον, περιέχον καὶ δωμάτιον, ἐν ᾧ ἀναγιγνώσκονται ἐφημερίδες καὶ δύο ἢ τρεῖς περιοδικὰ συγγράμματα, ζένα τε καὶ ἐγγώρια. Μεταξὺ τῶν

ἐγγωρίων εἶδον ἐξ ἐφημερίδας ἐνταῦθα ἐκδιδόμενας, τὸ Ἐθνος, τὸν Νόμον, τὴν Ἐρμούπολιν, τὸ Χρηματιστήριον, τὴν Μέλισσαν τῶν Κυκλάδων, καὶ τὸν γελοιοποιὸν Μαυρῆν, ὁμώνυμον τῷ ἐκδότῃ. Δημοσιεύεται δὲ κατὰ μῆνα καὶ ἐβδόμη τις ἄλλη, ἡ περιέχουσα τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ ἐμπορίου εταιρίας. Περὶ ταύτης καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς, τείνοντος κυρίως εἰς τὴν κατάφρασιν τῶν τελωνείων, ἔγραψεν ἄλλοτε ἡ Παρδώρα, ὑποστηρίζουσα τὴν πρότασιν ὡς ἐπωφελῆ πρὸς τε τοὺς πολίτας καὶ τὸ δημόσιον. Χαίρω δὲ μανθάνων ἐκ τοῦ πρώτου φύλλου, καὶ τοῦ ἄλλου τὸ ὅποιον ἀνέκδοτον ἐτι μοὶ ἐπέδειξεν εὐγενῶς ὁ πρόεδρος Κ. Εὐμορφόπουλος, τὴν προθυμίαν μετ' ἧς πανταχοῦ ἡμέτεροί τε καὶ ξένοι ἠσπάσθησαν τὸ ἔργον τῆς εταιρίας. Ἐπειδὴ δὲ πρόδηλος ἡ ἐκ τῆς καταργήσεως ὠφέλεια, δὲν ἀμφισβῆλω ὅτι θὰ συναινέσῃ ἐπὶ τέλους καὶ ἡ ἐξουσία· διότι καὶ αἱ κυβερνήσεις ἀγαπῶσι τὰ καλὰ ὡς οἱ ἄπλοὶ πολῖται, καὶ ὡς αὐτοὶ διακρίνουσι τὸ κοινωφελὲς ἀπὸ τοῦ κοινωβλαβούς· ἀλλὰ μὴ λησμονῶμεν ὅτι βαρύνει αὐτάς εὐθύνη ὁποῖαν ἡμεῖς δὲν ἔχομεν. Δὲν εἶναι ὅσον ὑποθέτομεν εὐκελὸν νὰ καταλύωνται νόμοι καθιερωμένοι ὑπὸ μακρᾶς τριβῆς, καὶ μάλιστα ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων ἡ κατάργησις ἐπιφέρει τὴν ἐλάττωσιν τῆς δημοσίας προσόδου· ἡ ἑλληνικὴ μάλιστα κυβέρνησις εὐρίσκειται ἡ ταλαίπωρος μεταξὺ σφύρας καὶ ἄκμωνος· διότι νέους μὲν φόρους οὔτε θέλει οὔτε δύναται ἀκινδύνως νὰ ἐπιβάλλῃ, μείωσιν δὲ ἐξόδων, ἐννοῶ δὲ μείωσιν ἀξίαν λόγου, δὲν τολμᾷ νὰ προτείνῃ. Ἐγγυᾶται τις αὐτῇ ὅτι ἐάν ἀποπέμψῃ τὸ ἦμισυ τοῦ στρατοῦ, ὅθεν μόνον προσδοκᾶται ἀληθινὴ οἰκονομία, δὲν θέλουσι καὶ πάλιν ἀνατραπῆ τὰ καθεστῶτα; Ἰδοὺ πόθεν συνήθως οἱ δισταγμοὶ καὶ αἱ ἀναβολαὶ τῆς Ἀρχῆς.

Τὸν δὲ ἀριθμὸν τῶν ἐφημερίδων ἐν χώρᾳ ὅλως ἐμπορικῇ, μόλις δύο μυριάδας κατοίκων περιεχοῦσα, φρονῶ ὑπέρμετρον. Ἐν τῇ πόλει τῶν Παρισίων, ὑπὸ δύο περίπου ἑκατομμυρίων κατοικουμένων, ἐξήκοντα τρεῖς μόνον πολιτικαὶ ἐφημερίδες ἐξεδίδοντο τὴν 1 Ἰανουαρίου τοῦ ἐνεστώτος ἔτους, ὀκτάκις δὲ πλείους (514) μὴ πολιτικαὶ (1). Γελοῖον εἶναι νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι καταφέρομαι κατὰ τῶν ἐφημερίδων· ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ λησμονῶσιν οἱ ἐν αὐταῖς γράφοντες ὅτι τῆς πολιτικῆς διοργανώσεως ἐκάστης χώρας προηγείται ἐξ ἀνάγκης ἡ κοινωνικὴ· καὶ ὅτι μὴ ὀργανωθείσῃ ἐτι οὕτω πως τῆς ἡμετέρας, τὰ πολιτικὰ διδάγματα ὅσα θεία καὶ ἀνυποθετῶσιν, ἀποβαίνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μάττω, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπιζήμια. Νομίζω ἄλλως τε, ὡς καὶ πρὸ πολλοῦ εἶπον (2), ὅτι ἡ ἐφημεριδογραφία, χήρα οὕσα πρὸ

(1) Πανδ. Τόμ. 1Ε', σελ. 588.

(2) Πανδ. Τόμ. 1Β' καὶ 1Γ', σελ. 511 καὶ 513.

ἦν ἐπιστημονικῆς συζητήσεως, τῶν μὲν ἀναγνωστῶν ἀναφλέγει τὰ πάθη, ἀποβροφᾷ δὲ τὴν ἰκμάδα καὶ μαραινεί τὸ θαλερὸν τῆς διανοίας τοῦ γράφοντος. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ψέγωμεν ἀενάως τὴν δεινὰ πράξιν τῆς ἐξουσίας ἢ τὴν δεινὰ θεσμοθεσίαν ὡς κακὴν· πρέπει ἐξ ἐναντίας νὰ ἀναλύωμεν, νὰ ἀνατέμνωμεν αὐτὴν, νὰ βάλωμεν τὸν δάκτυλον εἰς τὸ ἔλκος καὶ νὰ ὀρίζωμεν τὴν θεραπείαν. Τότε μόνον ὁ πολιτικὸς ἱατρός, ὁ καλούμενος ἐφημεριδογράφος, λέγεται καὶ εἶναι σοφός, φιλόανθρωπος καὶ φιλόπατρις· τότε μόνον μορφοῦται ἡ λεγομένη κοινὴ γνώμη, καὶ μορφουμένη ἐπιβάλλεται τροπαιοῦχος εἰς τὴν ἐξουσίαν. Εὐκολώτατον βεβαίως νὰ παταγῶμεν βροῦντες ὅτι ὁ περὶ ἐκλογῶν, φέρ' εἶπειν, ἡ ὁ περὶ δήμεων, ἡ ὁ περὶ νομαρχικῶν νόμος εἶναι κακός. Ὁ ἐφημεριδογράφος ὅμως, ὁ χθὲς ἐτι καταλιπὼν τοῦ Πανεπιστημίου τὰ θρανία καὶ ἀκμαίας ἔχων ἐν τῇ κεφαλῇ τὰς γνώσεις ὅσας ἐδίδαξαν αὐτῷ οἱ σοφοὶ καθηγηταὶ καὶ ὅσας ἐπορίσθη ἀπὸ τῶν σοφωτέρων συγγραμμάτων, καθῆκον ἔχει ν' ἀποδείξῃ διὰ συζητήσεως τὴν κακίαν αὐτῶν, νὰ προτείνῃ βελτίονας καὶ οὕτω νὰ πείσῃ τὸν τὸ πολίτην καὶ τὸν κυβερνήτην.

Πολὺ κοινωφελέστερον θὰ ἦτο κατ' ἐμὲ, ἀν μέρος τῶν δαπανωμένων εἰς διατήρησιν ἐφημερίδων ἀφιερῶτο εἰς σύστασιν φιλολογικῶν Συλλόγων, ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ Μουσείου, ὡς ἄλλοτε ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Ἐρμούπολει (1), ἐν ᾧ νὰ γίνωνται διδασκτικὰ ἀναγνώσματα· τοῦτο δὲ τόσῳ μᾶλλον ἀναγκαῖον, ἢ μᾶλλον ἀναπόφευκτον, ὅσα καὶ οἱ ἐνταῦθα δὲν φαίνονται πολυαγαπῶντες τὴν ἀνάγνωσιν. Ἐν τῇ λέσχῃ δὲν ὑπάρχει βιβλιοθήκη, καὶ τὰ δύο πλουσιώτερα, ἴσως δὲ καὶ τὰ μόνον, βιβλιοπωλεῖα περιέχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλφαριθμητικά, γραμματικὰ, ἀριθμητικὰ, ἐνὶ λόγῳ βιβλικά σχολείων. Ἄξισημειώτον δὲ ὅτι εἰ καὶ μέγα φρονούμεν ἐπὶ πολιτισμῷ, δὲν θέλομεν δυστυχῶς νὰ ἐνοησώμεν ὅτι ἡ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλία δὲν ἀρκεῖ πρὸς μόρφωσιν ἀνδρὸς πεπολιτισμένου· ὅτι ὅσα ἐν αὐτοῖς μανθάνομεν δὲν εἶναι γνώσεις, ἀλλὰ κλειδὸς δι' ὧν ἀνοίγονται τὰ ταμεία τῶν γνώσεων, καὶ ὅτι ταμεία εἰσὶ τὰ βιβλία (2). Καὶ ὑπάρχει ἐμπορὸς ἀγνοῶν ὅτι ἐπικερδέστερον τῆς κλειδῆς τὸ ταμεῖον;

Ἐπιμένω δὲ εἰς τῶν ἀναγνωσμάτων ἢ τῆς ἀκροματικῆς διδασκαλίας τὴν παραδοχὴν, διότι ὁ ἐμπορὸς, ὁ βιομήχανος, ὁ τεχνίτης, ποθῶν ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις, οὔτε καιρὸν ἔχει, οὔτε προκατηρησμένος πολλὰκις εἶναι ἵνα ἐγκύπτῃ εἰς μελέτας ἢ ἀπόκτησις ἐξ ἐναντίας· πρέπει νὰ προσφέρεται αὐτῷ ὡς ἀναψυχῆ, ὡς τέρψις, ὡς πόνων καὶ καμάτων ἀνάπαυλα. Διὰ τοῦτο ἡ διδασκαλία, εἰς ἣν καλὸν νὰ φροντῶσι καὶ ἐκ τοῦ γυναικείου φύλου, ἀνάγκη νὰ παρυφάνεται ἐπὶ τὸ ἐπαγωγότερον, καὶ ἴσως ὅπως ὑπετύπωσα ἐν τῇ περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικῶν Συλλόγου ἐπιστολῇ (1). Τοιαῦτα παρὰ ὁδοῖς, ἀπὸ τῆς ἐβδομάδος, κατὰ Κυριακὴν γινόμενα, καὶ μὴ ἀφαιρούσαι ἀπὸ τῶν ἀκροατῶν εἰμὴ μίαν ἢ μίαν καὶ ἡμισίαν ὥραν, καὶ ταύτην ἐκ τῶν ἀναλισκομένων οὐχὶ εἰς ἐργασίαν ἀλλ' εἰς λεσχνησίαν, θέλουσιν ἀποφέρει, ἔστωσαν βέβαιον οἱ φίλτατοι Ἐρμούπολιται, καρπὸν πολὺ θερητικώτερον τοῦ τε στήθους καὶ τοῦ νοῦς ἢ σύμπασαι αἱ ἐφημερίδες. « Καὶ γὰρ παίζων οὐδὲν ἤπτον ἢ σπουδάζων ἐλυσίτελει τοῖς συνδιατρίβουσιν ὁ Σωκράτης. »

Ἐπειδὴ δὲ ἀδικῶπως ἔχομεν διὰ στόματος τοῦς νόμους, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀγγλων, ἢς μὴ περιορίζωμεθα εἰς μόνον τὰ πτερύγετα ἐπη, ἀλλ' ἀξυσυμπάτωμεν εἰς τοὺς λόγους καὶ πράγματα. Τὸ Αἴθερπουλ, τὸ Μάντσεστερ, τὸ Βίρμιγγαμ, πόλεις ὅλως ἐμπορικαὶ, ἔχουσι καὶ δημοτικὰς βιβλιοθήκας, καὶ μουσεῖα, καὶ ἀναγνωστήρια, καὶ ταμεία διαφόρων συλλογῶν πρὸς πάντας προσιτὰ. Διὰ τί δὲν μιμνῆται τὰς πόλεις ταύτας καὶ ἡ φίλη τῶν ἀγγλικῶν θεσμῶν Ἐρμούπολις; Τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις θὰ ἦτο καὶ εὐκλεές, θὰ ἐμεγάλυνε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως· διότι ὁ ξένος διαβάτης, ἀναγκαζόμενος νὰ διατρίψῃ ὥρας τινὰς ἢ ἡμέρας ἐνταῦθα, θὰ εὐρίσκει πού νὰ κατατρίψῃ εὐαρέστως τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ ὥρας, καὶ ἀπερχόμενος θὰ ἐκρήτυπε τὸ φιλόμουσον καὶ μεγαλοπρεπὲς τῶν κατοίκων.

Καὶ οὐ μόνον γνώσεις ἀλλὰ καὶ γνώσιν θέλει διδώσει ἡ τοιαύτη διδασκαλία· διότι, ἐνῶ αἱ ἐφημερίδες ἐξάπτουσιν, ὡς εἶπον, τὰ πάθη, αὐτὴ μετριάζει ἢ καὶ καταστέλλει αὐτά. Γνώσιν δὲ λέγων ἐννοῶ τὴν λελογισμένην διάκρισιν τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, τὸ παρ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ φυτευθὲν ἐν τῷ Παρὰδεῖσῳ «ξύλον τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν.» Προχθὲς παραδείγματος χάριν συμπαραστάθην μετὰ τῶν ἄλλων εἰς τὴν δεξολογίαν τῆς 25 Μαρτίου. Καὶ ἡ μὲν τελετὴ προσέβαινε ἐν τάξει· ὅτε ὅμως ἠκούσα μνημονεύμενα ὑπὸ τῶν ἱερέων τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν μεγαλομαρτύρων τοῦ ἱερωτάτου τῶν ἀγώνων, τῶν μακαρίων καὶ ἁγίων ἐκείνων στρατιωτῶν τῆς πίστεως

ἡμῶν ἐπιστημονικῆς συζητήσεως, τῶν μὲν ἀναγνωστῶν ἀναφλέγει τὰ πάθη, ἀποβροφᾷ δὲ τὴν ἰκμάδα καὶ μαραινεί τὸ θαλερὸν τῆς διανοίας τοῦ γράφοντος. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ψέγωμεν ἀενάως τὴν δεινὰ πράξιν τῆς ἐξουσίας ἢ τὴν δεινὰ θεσμοθεσίαν ὡς κακὴν· πρέπει ἐξ ἐναντίας νὰ ἀναλύωμεν, νὰ ἀνατέμνωμεν αὐτὴν, νὰ βάλωμεν τὸν δάκτυλον εἰς τὸ ἔλκος καὶ νὰ ὀρίζωμεν τὴν θεραπείαν. Τότε μόνον ὁ πολιτικὸς ἱατρός, ὁ καλούμενος ἐφημεριδογράφος, λέγεται καὶ εἶναι σοφός, φιλόανθρωπος καὶ φιλόπατρις· τότε μόνον μορφοῦται ἡ λεγομένη κοινὴ γνώμη, καὶ μορφουμένη ἐπιβάλλεται τροπαιοῦχος εἰς τὴν ἐξουσίαν. Εὐκολώτατον βεβαίως νὰ παταγῶμεν βροῦντες ὅτι ὁ περὶ ἐκλογῶν, φέρ' εἶπειν, ἡ ὁ περὶ δήμεων, ἡ ὁ περὶ νομαρχικῶν νόμος εἶναι κακός. Ὁ ἐφημεριδογράφος ὅμως, ὁ χθὲς ἐτι καταλιπὼν τοῦ Πανεπιστημίου τὰ θρανία καὶ ἀκμαίας ἔχων ἐν τῇ κεφαλῇ τὰς γνώσεις ὅσας ἐδίδαξαν αὐτῷ οἱ σοφοὶ καθηγηταὶ καὶ ὅσας ἐπορίσθη ἀπὸ τῶν σοφωτέρων συγγραμμάτων, καθῆκον ἔχει ν' ἀποδείξῃ διὰ συζητήσεως τὴν κακίαν αὐτῶν, νὰ προτείνῃ βελτίονας καὶ οὕτω νὰ πείσῃ τὸν τὸ πολίτην καὶ τὸν κυβερνήτην.

Πολὺ κοινωφελέστερον θὰ ἦτο κατ' ἐμὲ, ἀν μέρος τῶν δαπανωμένων εἰς διατήρησιν ἐφημερίδων ἀφιερῶτο εἰς σύστασιν φιλολογικῶν Συλλόγων, ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἡ Μουσείου, ὡς ἄλλοτε ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Ἐρμούπολει (1), ἐν ᾧ νὰ γίνωνται διδασκτικὰ ἀναγνώσματα· τοῦτο δὲ τόσῳ μᾶλλον ἀναγκαῖον, ἢ μᾶλλον ἀναπόφευκτον, ὅσα καὶ οἱ ἐνταῦθα δὲν φαίνονται πολυαγαπῶντες τὴν ἀνάγνωσιν. Ἐν τῇ λέσχῃ δὲν ὑπάρχει βιβλιοθήκη, καὶ τὰ δύο πλουσιώτερα, ἴσως δὲ καὶ τὰ μόνον, βιβλιοπωλεῖα περιέχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀλφαριθμητικά, γραμματικὰ, ἀριθμητικὰ, ἐνὶ λόγῳ βιβλικά σχολείων. Ἄξισημειώτον δὲ ὅτι εἰ καὶ μέγα φρονούμεν ἐπὶ πολιτισμῷ, δὲν θέλομεν δυστυχῶς νὰ ἐνοησώμεν ὅτι ἡ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλία δὲν ἀρκεῖ πρὸς μόρφωσιν ἀνδρὸς πεπολιτισμένου· ὅτι ὅσα ἐν αὐτοῖς μανθάνομεν δὲν εἶναι γνώσεις, ἀλλὰ κλειδὸς δι' ὧν ἀνοίγονται τὰ ταμεία τῶν γνώσεων, καὶ ὅτι ταμεία εἰσὶ τὰ βιβλία (2). Καὶ ὑπάρχει ἐμπορὸς ἀγνοῶν ὅτι ἐπικερδέστερον τῆς κλειδῆς τὸ ταμεῖον;

Ἐπιμένω δὲ εἰς τῶν ἀναγνωσμάτων ἢ τῆς ἀκροματικῆς διδασκαλίας τὴν παραδοχὴν, διότι ὁ ἐμπορὸς, ὁ βιομήχανος, ὁ τεχνίτης, ποθῶν ν' ἀποκτήσῃ γνώσεις, οὔτε καιρὸν ἔχει, οὔτε προκατηρησμένος πολλὰκις εἶναι ἵνα ἐγκύπτῃ εἰς μελέτας ἢ ἀπόκτησις ἐξ ἐναντίας· πρέπει νὰ προσφέρεται αὐτῷ ὡς ἀναψυχῆ, ὡς τέρψις, ὡς πόνων καὶ καμάτων ἀνάπαυλα. Διὰ τοῦτο ἡ διδασκαλία, εἰς ἣν καλὸν νὰ φροντῶσι καὶ ἐκ τοῦ γυναικείου φύλου, ἀνάγκη νὰ παρυφάνεται ἐπὶ τὸ ἐπαγωγότερον, καὶ ἴσως ὅπως ὑπετύπωσα ἐν τῇ περὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλολογικῶν Συλλόγου ἐπιστολῇ (1). Τοιαῦτα παρὰ ὁδοῖς, ἀπὸ τῆς ἐβδομάδος, κατὰ Κυριακὴν γινόμενα, καὶ μὴ ἀφαιρούσαι ἀπὸ τῶν ἀκροατῶν εἰμὴ μίαν ἢ μίαν καὶ ἡμισίαν ὥραν, καὶ ταύτην ἐκ τῶν ἀναλισκομένων οὐχὶ εἰς ἐργασίαν ἀλλ' εἰς λεσχνησίαν, θέλουσιν ἀποφέρει, ἔστωσαν βέβαιον οἱ φίλτατοι Ἐρμούπολιται, καρπὸν πολὺ θερητικώτερον τοῦ τε στήθους καὶ τοῦ νοῦς ἢ σύμπασαι αἱ ἐφημερίδες. « Καὶ γὰρ παίζων οὐδὲν ἤπτον ἢ σπουδάζων ἐλυσίτελει τοῖς συνδιατρίβουσιν ὁ Σωκράτης. »

Ἐπειδὴ δὲ ἀδικῶπως ἔχομεν διὰ στόματος τοῦς νόμους, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν τῶν Ἀγγλων, ἢς μὴ περιορίζωμεθα εἰς μόνον τὰ πτερύγετα ἐπη, ἀλλ' ἀξυσυμπάτωμεν εἰς τοὺς λόγους καὶ πράγματα. Τὸ Αἴθερπουλ, τὸ Μάντσεστερ, τὸ Βίρμιγγαμ, πόλεις ὅλως ἐμπορικαὶ, ἔχουσι καὶ δημοτικὰς βιβλιοθήκας, καὶ μουσεῖα, καὶ ἀναγνωστήρια, καὶ ταμεία διαφόρων συλλογῶν πρὸς πάντας προσιτὰ. Διὰ τί δὲν μιμνῆται τὰς πόλεις ταύτας καὶ ἡ φίλη τῶν ἀγγλικῶν θεσμῶν Ἐρμούπολις; Τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις θὰ ἦτο καὶ εὐκλεές, θὰ ἐμεγάλυνε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως· διότι ὁ ξένος διαβάτης, ἀναγκαζόμενος νὰ διατρίψῃ ὥρας τινὰς ἢ ἡμέρας ἐνταῦθα, θὰ εὐρίσκει πού νὰ κατατρίψῃ εὐαρέστως τὰς ἡμέρας ταύτας καὶ ὥρας, καὶ ἀπερχόμενος θὰ ἐκρήτυπε τὸ φιλόμουσον καὶ μεγαλοπρεπὲς τῶν κατοίκων.

(1) Πανδ. ἐβθ ἀνωτέρω.

και τῆς πατρίδος, τοῦ Μικούλη, λέγω, τοῦ Ἰψηλάντου, τοῦ Κολοκοτρώνου, τοῦ Κραϊσκού, και τὰ τῶν ἐπιόρκων τῆς Κύθου ἀνταρτῶν, ὁμολογῶ ὅτι ὅλας ἀνέφριξα. Καὶ ἀνέφριξα ἐτι μᾶλλον διότι οὐδένα ἠκουσα γογγύσαντα, ὅτι ἐμολύθη τῶν προμάχων τῆς πίστεως και τῶν σωτήρων τῆς πατρίδος ἡ πανάχραντος μνήμη.

Τὸ Κακουργοδικεῖον ἐξακολουθεῖ συνεδριάζον καθ' ἐκάστην και πλὴν μιᾶς μόνης φορᾶς, καθ' ἣν ἐκὼν ἐξηρέθη, συνεδριάζω καγώ. Οἱ δικηγόροι ἐνταῦθα δὲν μ' ἐξαιροῦσιν ὡς ἐν Ἀθήναις μὴ τάχα εἰσὶν αὐστηρότεροι περὶ τὴν τιμωρίαν τῶν κακουργημάτων; Δὲν ἀγνοεῖς ὅτι τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τοῦ Ὀρκωτοῦ ἀποφεύγουσιν οἱ πλείους ὡς βῆρος λίαν ἐπίπονον, ἢ, ὡς τινες ἀξιοῦσι (τὸ κατ' ἐμὲ νίπτω μου τὰς χεῖρας), ὡς βῆρος λίαν ἄκομψόν τε και ἄχαρι διὰ τὴν στέρησιν δραχμικῶν θελητῶν. Ἐγὼ ὅμως ἐξ ἐναντίας, ἂν ὁ κληρὸς ἐπιπτε πάντοτε ἐπ' ἐμὲ, και ἂν ἦμην κύριος τοῦ χρόνου, οὐδέποτε θὰ ἐμιμούμην τοὺς διαδρασιπολίτας ἐκείνους, διότι οὐδαμῶ ἴσως μανθάνει τις εὐκολώτερον, ἀδαπανότερον και ὡς εἶπεν διὰ μιᾶς τὰ ἦθη, τὰ ἔθιμα, τὰ πάθη, τὰς προλήψεις, τὴν γλώσσαν, τὸν βαθμὸν ἐνὶ λόγῳ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν ὡς ἐν τῷ Ὀρκωτικῷ πανοράματι. Κατηγοροῦντας, κατηγορουμένους, μάρτυρας, ἱερεῖς, δικηγόρους, ἄνδρας, γυναῖκες, σοφοὺς, ἀσοφοὺς, πάντας βλέπεις και πάντας ἀκούεις ὡς ἐν συνοπτικῷ πίνακι. Ἐκ τῶν τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος, παραδείγματος χάριν, οὐκ ὀλίγοι γινώσκουσι γράμματα ἐκ τῶν νησιωτῶν ὅμως, πλὴν τινων εὐαριθμῶν μαρτύρων, πάντες ὅσοις μέχρι τῆς σήμερον εἶδον, και παθόντες και ἐγκαλούμενοι, ἦσαν ὅλως ἀπαίδευτοι. Προέρχεται δὲ τοῦτο, κατ' ἐμὲ, ἐκ τῆς μικρᾶς και σπανίας συγκοινωνίας τῶν νήσων μετὰ τῶν ἄλλων μερῶν, και ἐκ τῆς ἥττονος θέσεως εἰς ἣν ἔταξαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος αἱ Κυβερνήσεις τὸ Αἰγαῖον ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ἀγῶνος ἐθεωρήθη ὡς μέλος σεσηπὸς, ὑπὲρ τῆς θεραπείας οὐτινος ἐλαχίστη κατεβλήθη φροντίς, εἰ και ἀποτελεῖ τὸν πολυαριθμότερον νομὸν τοῦ κράτους. Ὁ Φολεγάνδριος, ὁ Νάξιος, ὁ Ἀμοργίνος, ὁ Σαρίφιος εἰσὶ τὴν ὄραν ταύτην ὅποιοι και πρὸ διακοσίων περίπου ἐτῶν, ὅτε ὁ Τουρνεφόρτιος ἐθαύμασε τὸν ἐπίσκοπον τῆς Κέας κλώθοντα μετὰ γυναικῶν νῆμα, και κρεμῶντα τὸν κλωστήν ἀπὸ τοῦ δώματος μέχρι τῆς γῆς. Τὴν αὐτὴν ἀδεξιότητα περὶ τοὺς τρόπους, τὴν αὐτὴν ἀπειροκαλίαν περὶ τὸ λέγειν, τὴν αὐτὴν νοηρότητα περὶ τὰς κινήσεις, τὴν αὐτὴν ἀφύπνιν τοῦ ἦθους εὗρον και σήμερον, μετὰ πρὸ ἐλευσιν ὀλοκλήρου γενεᾶς. Ποῦ ἡ ἀξύνους και ὁ ἐτοιμος λόγος και τὸ γοργὸν βλέμμα τῶν κατοικῶν τῆς ἄλλης Ἑλλάδος; Αἱ νησιώτιδες μόναι διαφέ-

ρουσι και κατ' αὐτὴν ἐτι τὴν ὁμιλίαν εἰ και ἀγράμματοι, και τοῦτο διότι ἐκτοπιζόμεναι ὡς ὑπηρετίδες ἀκωνῶσι τὸν νοῦν διὰ τῆς μετ' ἄλλων παρατριβῆς, και λεπτοουργοῦνται διὰ τῆς συναφείας.

Και ποῦ κάλλιον ἢ ἐν Κακουργοδικεῖῳ μανθάνει τις τί ἐγέννησαν παρ' ἡμῖν αἱ ἐλευθερίαι; Εἶδον υἱὸν μαινόμενον κατὰ πατρός, ἀδελφὸν τραυματίσαντα ἀδελφόν, και συγγενεῖς συκοφαντοῦντας μέχρι θανάτου συγγενεῖς ἐνεκα τῆς ἐκλογῆς εἰδικοῦ πρὸς δόρου! Ποῦ ἀλλοχοῦ λαμβάνει τις πλείονας ἀφορμὰς νὰ ἐλεηνολογήσῃ τὴν ἀμάθειαν, τὴν κακεντρέχειαν, τὴν φιλοπροσωπίαν, τὴν ἰδιοτέλειαν πολλῶν ἐξ ἐκείνων εἰς οὐς ἀνετέθη ἡ ἐνέργεια τοῦ νόμου; Πρὸ τινων ἡμερῶν ἐδικάσθη ἐνταῦθα γέρον Σίφνιος, πρὸ βξ μηνῶν φθειριῶν ἐν ταῖς φυλακαῖς ὡς κακουργήσας, διότι ὑπεξήρτησεν ἀνευ βήξεως πολυθυρον και παντὶ ἀνέμῳ ἀναπεπταμένον βρακίον, ζεύγος παλαιοσκαδάλων και δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσον κριθινον ἄλευρον τούτων δὲ πάντων ἡ ἀξία δὲν ὑπερέβαινε τὰς δεκαπέντε δραχμάς! Ἄλλοτε πάλιν ἐν Ἀθήναις Ἀμοργίνος τις κατηγορεῖτο ἐπὶ κλοπῇ πραγμάτων ἀξίαν ἐχόντων οὐχὶ ἀνωτέρων τῶν πεντακοσίων δραχμῶν τὴν δὲ κλοπὴν ὁμολόγησεν, μετὰ τοὺς μάρτυρας τῆς κατηγορίας, και ὁ ἐγκαλούμενος και οἱ δικηγόροι αὐτοῦ, και ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἐπιείκειαν τοῦ δικαστηρίου. Οἱ Σύνεδροι, ὀρθῶς ποιῶντες, ἔθεντο τὸ ζήτημα οὕτω πως, ὥστε νὰ θεωρηθῇ ἡ πράξις πλημμεληματ' ἀλλ' οἱ καλοὶ σου Ὀρκωτοὶ ἀπεράνητην ὁμοφώνως πλὴν ἐνός ὅτι ὁ κλέπτης ἦτο ἀθῶος, ἀθῶότατος, λευκὸς ὡς χιών! Φαντάσθητι τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ διαφωνήσαντος ἐνόρκου, ὅστις, ὡς προϊστάμενος, ἠναγκάσθη νὰ ἀναγνώσῃ μεγαλοφώνως τὴν κακοήθη ἐτυμολογίαν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι και αὐτὸς ὁ κλέπτης ἔμεινε διὰ τὸ ἀπροσδόκητον ἐμβρόντητος (1).

(1) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Δὲν ἠλπίζεν ἴσως ὁ ἀνταποκριτῆς ἡμῶν ὅτε ἔγραφε τὰ ἀνωτέρω καθὼς και τὰ ἐν τῇ προηγούμενῃ Β' ἐπιστολῇ (φυλλάδ. 363) ἐτι ταχέως τὰ πράγματα ἤθελον ἐπικυρῶσαι διὰ πασιφανεστάτου τρόπου τοὺς λόγους αὐτοῦ· διότι ἐνφ. ἐκτυποῦται τὸ φυλλάδιον ἰδοὺ τί ἀναγινώσκωμεν ἐν τῷ Νόμῳ, ἐφημερίδι ἐκδομένῃ ἐν Ἐρμουπόλει.

«Τὰ κακουργοδικεῖον ἐξακολουθεῖ τὰς ἐργασίας του, πιστεύεται δὲ, ὅτι αὐταὶ θέλουσι παραταθῆ ἐπὶ πολὺ. Ἡ κοινὴ γινώσκουσα, ἐτι ἡ διανομὴ τῆς ποικίλης δικαιοσύνης εἶναι ἡ ἐγγύτης τῆς ἐλευθερίας τοῦ πολίτου, παρίσταται μετὰ προσοχῆς ἐπιτηροῦσα τὴν διαγωγὴν τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν σπουδαίαν ταύτην ἐντολήν. Ἐσχάτως ὅμως ἐξηγήθη ἐτι πλέον ἡ προσοχὴ αὕτη, διότι δυστυχῶς τινες ἐξ ἐκείνων, εἰς οὓς ἡ κοινὴ ἀνέθετο τὴν διεκδικῆσιν τῶν δικαίων τῆς, λησμονοῦντες τὸ καθῆκον αὐτῶν, τὸ ἐποδοπάτησαν ἀναιδῶς. Οἱ αἰσχροὶ οὗτοι, παρ' οὐδὲν λογιζόμενοι τὸ καθῆκον και τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως αὐτοῦ τύψιν τῆς συνειδήσεως, ἐδωροδοκῆθησαν. Εὐτυχῶς ἡ ἀσυνείδη-

Οὐδὲν τῇ ἀληθείᾳ ὀδυνηρότερον ἀλλὰ και οὐδὲν περιεργότερον τῶν μυστηρίων τῆς ἑλληνικῆς δικαιοσύνης, ὅπως γίνεται ἡ διαχείρισις αὐτῆς κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη· κακοῦργοι ἀπελύθησαν ἱεροκρυφίως τῶν φυλακῶν, και ἀθῶοι ἐγκαθειρῆθησαν ἀργυρολογίας ἢ προστασίας ἢ ἐκδικήσεως ἐνεκα φάκελλοι ἐκκερμῶν δικῶν ἐβρίβθησαν εἰς τὰ ἄχρηστα, ἐνφ. ἐσήποντο ἐν φυλακῇ οἱ κατηγορούμενοι, και ὑπόδικοι σταλέντες ἐκ Τουρκίας περιμένουσι στένοντες νὰ συμπληρωθῶσιν αἱ ἀνακρίσεις, κτινες ἐγένοντο ὑπὸ ἀμαθῶν προξενικῶν λειτουργῶν. Καὶ ὅμως, ἐνθυμῆσαι ἂν ἤκουσας πολλάκις τοὺς βπτορευόντας ἢ τοὺς κατακαλιόντας τὸν χάρτην διὰ φλογερῶν ἐπιφωνήσεων ὑπὲρ ἐλευθεριῶν, νὰ ὑψώσωσι τὴν φωνὴν ὑπὲρ τῶν ἐλευθέρων ἀλλὰ βρασανιζομένων τούτων πλασμάτων τοῦ Θεοῦ, ἢ κατὰ τῶν ἀσεβῶν τῆς δικαιοσύνης παραδιστῶν;

Ὅποια διαφορὰ μετὰξὺ τῆς διαχείρισεως τῆς δικαιοσύνης ὅτε δὲν εἶχομεν τὰς πολυκρότους ταύτας συνταγματικὰς ἐλευθερίας, και μετὰξὺ τῆς σήμερον ἀπονεμομένης ἀφοῦ κατεκτήσαμεν αὐτάς! Τότε τὰ δικαστήρια δὲν ἦσαν κατώτερα τὴν εὐσυνειδησίαν οὔτε τῶν τῆς Γαλλίας οὔτε τῶν τῆς Ἀγγλίας· ἡ ἀπόλυτος ἀντιβασιλεία, ἰδρύσασα τὸ 1835 αὐτὰ, ἔτε εἰς ἄκρον εὐαριθμοὶ ἦσαν οἱ νομομαθεῖς, ἀνεσκάλευσεν ἐπιμελῶς και τὰς παραθυστοτέρας τῶν γυνῶν ἵνα ἀνεύρῃ ἄνδρας τιμίους και μὴ πάντη ἀγεύστους τῆς ἐπιστήμης τῶν νόμων· δικηγόρον δὲ προτιμήσαντα τὰ ἴδια τῶν δημοσίων συμφερόντων ἐστηλίτευσε και διὰ βασιλικῆς διατάγματος. Μὴ ἀπατώμεθα· και καταβράκτας ἐλευθεριῶν ἂν ἐπιβρῆζωμεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος,

- οὐ γὰρ ποτ' ἂν γένοιτ' ἂν ἀσφαλὴς πόλις,
- ἐν ἣ τὰ μὲν δίκαια και τὰ σώφρονα
- λόγῳν πατεῖται, κυτίλος δ' ἀνὴρ λαθῶν
- πανοῦργα χειροτὴν κέντρα κηδεύει πόλιν. »

Ὁ Σοφοκλῆς, ὡς βλέπεις, ἐξ ἴσου ἐπικινδύνους ἔλεγε πρὸς τὴν πολιτείαν τοὺς τε ἀδικούντας και τοὺς λάλους· τῆς αὐτῆς περίπου γνώμης ἦτο και ὁ φιλόσοφος Κεῖλων, διότι συμπεσόντος ποτὲ λόγου περὶ πόλεως «τὴν μάλιστα νόμων, ἀπεφῆνατο, κτιστὰ δὲ ρητόρων ἀκούουσιν πολιτείαν, ἀρίστην εἶναι. » Τῷ κειρῷ ἐκείνῳ τύπος, ὡς γνωστὸν, δὲν ὑπῆρχε, και διὰ τοῦτο οἱ ῥήτορες ἀνεβλάστανον βοτρυθὸν ὡς ἐφ' ἡμῶν αἱ ἐφημερίδες.

καὶ τοῦ ἀξιοτίμου Κ. εἰσαγγελῆος Παρασκευοπούλου ἀνεκάλυψεν ἐγκαίρως τὸ κακόν, και δραστηριώτατα ἐργασθεῖς μετὰ τοῦ ἀξιολόγου νέου Στ. Ν. Δραγοῦμη τοῦ ἀνακριτοῦ, ἐξησφάλισε τὰς ἀποδείξεις τοῦ ἐγκλήματος τῆς δωροδοκίας, συνεπέει τῶν ὁποίων ἑνορκοί τινες ἐκ τῶν ἐπαρχιωτῶν καθειρῆθησαν ἐν ταῖς φυλακαῖς. Ἡ κοινὴ μετὰ θυμοῦ ἀναμείνει τὴν τιμωρίαν τῶν ἀτίμων τούτων! »

Προθυμότεροι ἡμῶν τῶν Ἀθηναίων οἱ ἐκ τῶν Ἐρμουπολιτῶν Ὀρκωτοὶ ἐμφανίζονται οὐκ ὀλίγοι κατὰ πᾶσαν συνεδρίασιν· μέχρι τοῦδε τοῦλάχιστον δὲν ἠναγκάσθησαν εἰς ἐκστρατείας οἱ κλητῆρες πρὸς ἀναζήτησιν ἐνόρκων, εἰ και οἱ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐλθόντες εἰσὶν ὀλίγοι. Μεταξὺ τῶν Ἐρμουπολιτῶν βλέπω συνερχομένους και ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων και μὴ ζητούντας ἐξαιρέσιν. Σπανία ἐν Ἑλλάδι· και διὰ τοῦτο ἀξιεπαίνος περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων σπουδῇ, τὴν ὁποίαν χαίρων ἀναγράφω ἐνταῦθα.

N. A.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΘΕΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Καθ' ἂν χρόνον ὁ ὑπὸ τοῦ Ἐρνέστου Ρενάν ἐκδοθεὶς βίος τοῦ Ἰησοῦ κατέστη ἀντικείμενον γενικῶν συζητήσεων, καθ' ὅς ἄλλοι ἄλλας ἐκφέρουσι γνώμας, ἔνιοι δὲ και κλονηθέντες εἰς τὰς ὀρθοσκευτικὰς πεποιθήσεις τῶν κλίνουσι νὰ συμμερισθῶσι τὴν ἰδέαν τοῦ Γάλλου τούτου, κάλλιστα ἐπραξεν ἡ *Pardwra* δημοσιεύσασα προχείρους ἀνασκευὰς τοῦ διακληθέντος συγγράμματος (1) πρὸς χειραγωγίαν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες μὴ ἐγνώψαντες ἀρκούντως εἰς τὴν μελέτην τῶν θεῶν τῆς ἐκκλησίας πατέρων, και τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως θεολόγων, ἐξ ὧν ἄρδην καταστρέφονται τὰ σοφίσματα και τοῦ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἀναφανέντος νέου αἵρεσιάρχου, παραπίθονται. Τούτων ἐνεκα καλὸν νομίζω νὰ δημοσιευθῶσι και τὰ ἀκόλουθα ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος λεχθέντα ἐν τῇ Ἀγίᾳ Ἐλένη περὶ τῆς Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πρὸς γνώσιν τῶν ἀγνωσούντων τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός· Ἡ μεγαλόνοια τοῦ Ναπολέοντος, νικηθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐναργείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, παρήγαγε τὰ ἐξῆς, ἅτινα ἀπεσπᾶσθησαν ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ στρατηγοῦ Βερτράνδου, ὅστις σὺν τῷ Μονθολῶνι συνδιελέγετο μετὰ τοῦ Ναπολέοντος ἐν τῇ νήσῳ τῆς Ἀγίας Ἐλένης.

«Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Χριστὸς προτείνει εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν σειράν μυστηρίων, προστάζει ἐξουσιαστικῶς νὰ πιστεύσωμεν εἰς αὐτὸν χωρὶς νὰ δώσῃ ἄλλους λόγους εἰ μὴ τὸν τρομερὸν τοῦτον «Θεὸς εἰμί.» Ἀναμφιβόλως ἀπαιτεῖται πίστις διὰ τὸ κεφάλαιον τοῦτο, ὅπερ εἶναι ἐκεῖνο, ἐξ οὗ πηγάζουσι ὅλα τὰ ἄλλα· ἀλλ' ἀφοῦ ἅπαξ παραδεχθῶμεν τὸν χαρακτῆρα τῆς Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ, ἡ χριστιανικὴ

διδασκαλία παρουσιάζεται με την ακρίβειαν και την σαφήνειαν της αλγέβρας, πρέπει να θαυμάση τις εν αυτή συναρμογήν και ενότητα επιστήμης.

» Σητηζομένη επί της ιεράς Γραφής ἄριστα ἐξηγεῖ τὰς παραδόσεις τοῦ κόσμου, καὶ ἐνῶ διασαφίζει αὐτάς, τὰ λοιπὰ δόγματα ἀκριβῶς συνδέονται πρὸς αὐτὴν ὡς ἀλληλένδετοι κρίκοι τῆς αὐτῆς ἀλύσειως. Ἡ ὑπαρξίς τοῦ Χριστοῦ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἶναι ὕφασμα ὅλων μυστηριῶδες, συμφωνῶν ἄλλα τὸ μυστήριον τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς δυσκολίας, αἵτινες εἶναι εἰς ὅλας τὰς πράξεις ἀπόβαλε αὐτὸ καὶ ἰδοὺ ὁ κόσμος κατανατᾷ αἰνίγμα ἀποδέχθητι αὐτὸ καὶ ἰδοὺ ἔχεις θαυμασίαν λύσιν τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ χριστιανισμὸς ὑπερέχει πάσης ἄλλης φιλοσοφίας καὶ θρησκείας, καθότι αἱ χριστιανοὶ δὲν ἀπατώνται περὶ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων οὐδεὶς δύναται νὰ ἐνειδίῃ αὐτοῖς οὔτε τὴν λεπτολογίαν οὔτε τὴν ἀγρυπτίαν τῶν ἰδεολόγων, οἵτινες ἐνόμισαν ὅτι ἔβυσαν τὸ μέγα αἰνίγμα τῶν θεολογικῶν ζητημάτων διὰ κενῶν διατριβῶν περὶ τῶν μεγάλων τούτων ἀντικειμένων. Ἄφρονες, ὧν ἡ μορφή ὁμοιάζει τὴν τοῦ παιδὸς τοῦ θέλοντος νὰ ἐγγίῃ εἰς τὸν οὐρανὸν τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, ἢ ζητούντος τὴν σελήνην διὰ τὸ παιγνίδιον ἢ τὴν περιέργειάν του. Ὁ χριστιανισμὸς λέγει μὲ ἀπλότητα: «Οὐδεὶς ἑώρακε τὸν Θεὸν εἰμὴ ὁ Θεός.» Ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν ἑαυτὸν, ἢ ἀποκάλυψις αὐτοῦ εἶναι μυστήριον, ὑπερ οὔτε ἂ λόγος οὔτε τὸ πνεῦμα δύναται νὰ καταλάβωσιν· ἀλλ' ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἐλάλησε πρέπει νὰ πιστεῦσωμεν· τοῦτο εἶναι ὀρθότατον.

» Τὸ Εὐαγγέλιον ἔχει ἐν ἑαυτῷ ἀπόκρυφον ἀρετὴν, οὐκ οἶδα ὁποῖαν δραστήριον θέρημν ἐνεργοῦσαν ἐπὶ τοῦ νοῦς καὶ θέλγουσαν τὴν καρδίαν· αἰσθανόμεθα μελετώντες αὐτὸ ὅ,τι αἰσθανόμεθα θεωροῦντες τὸν οὐρανόν. Τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι ἀπλοῦν βιβλίον, ἀλλὰ ὃν ζῶν μετ' ἐνεργείας καὶ δυνάμεως, ἥτις κατακυριεύει πᾶν ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τὴν ἑκτασίαν του. Ἰδοὺ ἐπὶ τῆς τραπέζης ταύτης τὸ κατ' ἐξοχὴν τοῦτο βιβλίον (καὶ ἐνταῦθα ὁ αὐτοκράτωρ ἤψατο αὐτὸ μετὰ σδοασμοῦ), δὲν ἀκρυδῶ ἀναγινώσκων αὐτὸ, καὶ πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν εὐχαρίστησιν. Ὁ Χριστὸς δὲν ἀλλοιοῦται, οὐδέποτε διστάζει ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἡ ἐλαχίστη περὶ ἑαυτοῦ βεβαιώσις φέρει τὴν σφραγίδα τοιαύτης ἀπλότητος καὶ τοιαύτου βάθους, ὥστε κατακυριεύουσι τὸν τε ἀπκίδευτον καὶ τὸν σοφόν, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν ἐπιστήσωσι τὴν προσοχὴν των. Οὐδαμοῦ εὐρίσκομεν τὴν αὐτὴν σειράν ὠραίων ἰδεῶν καὶ ἠθικῶν ἀρχῶν, αἵτινες διέρχονται ὡς τὰ τάγματα τῆς οὐρανοῦ στρατίας, καὶ ἐμποιούσιν εἰς τὴν ψυχὴν τὸ αὐτὸ αἶσθημα, τὸ ὅπου δακιμάζομεν, θεωροῦντες τὴν ἀπειρον ἑκτασίαν τοῦ οὐρανοῦ διαλάμποντος κατὰ τινα

ὠραίων νύκτα τοῦ θέρους ἐκ τῆς λαμπρότητος τῶν ἀστέρων.

» Διὰ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης οὐ μόνον προκαταλαμβάνεται τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ κατακυριεύεται, καὶ οὐδέποτε κινδυνεύει ἡ ψυχὴ νὰ ἀποπλανηθῇ μὲ τὸ βιβλίον τοῦτο. Καὶ ἀφοῦ ἄπαξ κυριεύσῃ τὸ πνεῦμα αἰχμαλωτίζει ἀκολούθως καὶ τὴν καρδίαν. Αὐτὸς ὁ Θεὸς εἶναι φίλος, πατὴρ καὶ ὄντως Θεὸς ἡμῶν. Δὲν ἔχει ἡ μήτηρ περισσοτέραν μέριμναν ὑπὲρ τοῦ θηλάζοντος παιδὸς τῆς. Ἡ ψυχὴ θελγομένη ὑπὸ τῆς ὠραιότητος τοῦ Εὐαγγελίου δὲν κυριεύει πλέον ἑαυτὴν, διότι ὁ Θεὸς τὴν ἐξουσιάζει, διευθύνει τοὺς διαιολογισμοὺς αὐτῆς καὶ τὰς δυνάμεις· εἶναι ἰδική του. Ὅποια ἀπόδειξις τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ! Μὲ κράτος τοσοῦτον ἀπόλυτον ἕνα μόνον ἔχει σκοπὸν, τὴν πνευματικὴν βελτίωσιν τῶν ἀνθρώπων, τὴν καθαρότητα τῆς συνειδήσεως, τὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔνωσιν, τὴν ἀγιότητα τῆς ψυχῆς.

» Τέλος, καὶ τοῦτο εἶναι τὸ τελευταῖόν μου ἐπιχειρήμα, δὲν ὑπάρχει Θεὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἐὰν ἀνθρώπος ἠδυνήθη νὰ ἐπινοήσῃ καὶ ἐκτελέσῃ μὲ πλήρη ἐπιτυχίαν τὸν γιγαντιαῖον σκοπὸν τοῦ νὰ ὑποκλέψῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν ἀνωτάτην λατρείαν, σφετεριζόμενος τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Μόνος ὁ Ἰησοῦς ἐτόλμησε τοῦτο. Εἶναι ὁ μόνος, ὅστις καθαρὰ εἶπε «Θεὸς ἐγὼ εἰμι,» ἄπερ εἶναι λίαν διάφορον τῆς καταφάσεως «ἐγὼ εἰμι εἰς ὁ Θεός,» ἢ τῆς ἐτέρας «ὑπάρχουσι Θεοί.» Ἡ ἱστορία οὐδὲν ἄλλο πρόσωπον ἀναφέρει χαρακτηρισθῆν οὕτως ἀπ' ἑαυτοῦ τῇ ἐπωνυμίᾳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ἀπόλυτον ἔνοιαν.

Οὐδαμοῦ τῆς μυθολογίας ἐκδηλοῦται ὅτι ὁ Ζεὺς καὶ οἱ λοιποὶ θεοποιήθησαν· τοῦτο ἤθελεν εἶναι ἐκ μέρους των ἄκρα ἀλαζονεία καὶ ἄτοπος παραλογία. Οἱ ἀπόγονοι, οἱ διάδοχοι τῶν πρώτων δεσποτῶν ἐθεοποίησαν ἑαυτοὺς, διὰτι πάντες οἱ ἀνθρώποι ἦσαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπεκάλεσεν ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Διὸς, ἀλλ' ἄπαξ ἡ Ἑλλάς ἐμειδίασεν. Ὡσαύτως καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατορῶν ἀπαθέσις οὐδέποτε ἐνηργήθη σπουδαίως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Μωάμεθ καὶ ὁ Κομφίκιος ἐκάρυξαν ἑαυτοὺς ἀπλῶς πράκτορας τῆς Θεότητος. Ἡ Θεὰ Ἡγερία τοῦ Νουμᾶ οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἄλλο τί εἰμὴ προσωποποίησης τῆς ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῶν δασῶν ἀρουμένης ἐμπνεύσεως. Οἱ Βραχμᾶνες θεοὶ τῶν Ἰνδῶν εἶναι ψυχολογικὴ ἐπινοήσις. Πῶς λοιπὸν εἰς Ἰουδαίῳ, οὐ ἡ ἱστορικὴ ὑπαρξίς βεβαιοῦται ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας τῆς καθ' ἡν ἔζησεν ἐποχῆς, μένος αὐτὸς υἱὸς τέκτονος κηρύττεται εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ὡς αὐτὸς ὁ Θεός, τὸ κατ' ἐξοχὴν ὃν, ὁ δημιουργὸς τῶν ὄντων, οἰκειοποιεῖται πᾶν εἶδος λατρείας, οἰκοδομεῖ ἰδίαις χερσὶ τὴν λατρείαν του οὐχὶ ἐκ λίθων, ἀλλ' ἐξ ἀνθρώπων· Ἐξίστανται μὲν αἱ ἀνθρώποι περὶ τῶν κατα-

κτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου! ἀλλ' ἰδοὺ κατακτητῆς, ὅστις δημεύει τὰ πάντα ὑπὲρ αὐτοῦ, συνάπτει, συσσωματοῖ ἑαυτῷ οὐχὶ ἐν ἔθνος, ἀλλ' ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ὅποιον θαῦμα! Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς γίνεται περὶ τὸν Χριστὸν. Καὶ πῶς; διὰ θαύματος ὑπερβαίνοντος πάντα τὰ θαύματα· θέλει τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων, δηλαδή τὸ μᾶλλον δυσκατόρθωτον ἐν τῷ κόσμῳ· ἐκεῖνο, ὑπερ μάτην ζητεῖ ὁ σοφὸς παρὰ τινῶν φίλων, ὁ πατὴρ παρὰ τῶν τέκνων, ὁ σύζυγος παρὰ τῆς συζύγου, ὁ ἀδελφὸς παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ἐνὶ λόγῳ τὴν καρδίαν· τοῦτο θέλει ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ἀπαίτει ἀπολύτως, καὶ εὐθὺς ἐπιτυγχάνει. Ἐκ τούτου συμπεραίνω τὴν θεότητά του.

» Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Καῖσαρ, ὁ Ἀννίβας, Λοδοβίκος ὁ 14', μὲ ὅλην τὴν μεγαλόνοιαν αὐτῶν ἀπέτυχον· κατέκτησαν τὸν κόσμον, καὶ δὲν κατάρθωσαν ἕνα φίλον! Ἰσως ἐγὼ εἶμαι ὁ μόνος ὁ νῦν ἀγαπῶν αὐτούς. Ὁ μέγας Λοδοβίκος 14', ὅστις τοσοῦτον ἐλάμπρυνε τὴν Γαλλίαν καὶ τὸν κόσμον, δὲν εἶχεν ἕνα φίλον ἐν ὅλῳ τῷ βασιλείῳ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ οἰκογενεῖᾳ αὐτοῦ. Ναὶ μὲν ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα μας· ἀλλὰ διατρίβει· διότι ὑπακούομεν εἰς τι ἐνστικτὸν τῆς φύσεως, εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, εἰς τινα ἀνάγκην, ἢ καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα ἀναγνωρίζουσι καὶ ἐκπληροῦσιν· ἀλλὰ πόσα τέκνα μένουσιν ἀναίσθητα εἰς τὰς θεραπεσίας μας, εἰς τὰς φροντίδας τὰς ὁποίας ἐπιδαψιλεύομεν εἰς αὐτά! πόσον ἀχάριστα τέκνα! Σὲ ἀγαπῶσιν ἄρα τὰ τέκνα σου, στρατηγῆ Βερτράνδε; Σὺ μὲν τὰ ἀγαπᾷς, ἀλλὰ δὲν εἶσαι βέβαιος ἂν ἀνταγαπᾷσαι ὑπ' αὐτῶν οὔτε αἰ εὐεργεσίαι σου, οὔτε ἡ φύσις θέλουσι ποτὲ ἰσχύσει νὰ ταῖς ἐμπνεύσωσι τοιαύτην ἀγάπην, οἷα ἡ τῶν χριστιανῶν πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῶν. Ἐὰν ἀπαθάνης, τὰ τέκνα σου θέλουσι βεβαίως σὲ ἐνθυμηθῆν· ἀπαθάνωντα τὴν περιουσίαν σου, οἱ δὲ ἐκγονοὶ μόνον θέλουσι μάθει ἐὰν ὑπῆρξες. Καὶ σὺ εἶσαι ὁ στρατηγὸς Βερτράνδος, καὶ εἰμὲθα μεμνημένοι ἐν τινὶ νήσῳ, καὶ οὐδεμίαν ἄλλην διασκέδασιν ἔχεις εἰμὴ τὴν θέαν τῆς οἰκογενείας σου.

» Ὁ Χριστὸς ὅμως λαλεῖ, καὶ ἔκτοτε αἱ γενεαὶ τῷ ἀνήκουσι διὰ δεσμῶν στενωτέρων καὶ μᾶλλον ἐνδομύχων τῶν τοῦ αἵματος, δι' ἐνώσεως ἐνδοτέρας, ἰσχυρότερας καὶ ἐπιτακτικώτερας οἰασθήποτε ἄλλης. Ἀνάπτει φλόγα ἀγάπης κτεινούσης τὴν ἀγάπην ἡμῶν αὐτῶν καὶ ὑπερβαίνουσης πᾶσαν ἄλλην. Εἰς τὸ θαῦμα τοῦτο τῆς θελήσεώς του πῶς νὰ μὴ ἀναγνωρίσωμεν τὸν δημιουργὸν λόγον τοῦ κόσμου; Οἱ θεμελιωταὶ τῶν θρησκείων δὲν ἔλαβον οὔτε κἂν τὴν ἰδέαν τοῦ μυστικοῦ τούτου ἔρωτος, ὅστις εἶναι ἡ οὐσία τοῦ χριστιανισμοῦ ὑπὸ τὸ ὠραῖον ὄνομα τῆς ἀγάπης. Καὶ τοῦτο διότι δὲν ἐτόλμων νὰ ριφθῶσι κατὰ τοῦ ἀκοπέλου τούτου, διότι ἐγὼ τοιαύτη ἐργα-

σία, οἷα ἡ πρόσκτησις τῆς ἀγάπης ὁ ἀνθρώπος φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸ βαθύ αἶσθημα τῆς ἀδυναμίας του. Ὄθεν τὸ μέγιστον θαῦμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ βασιλεία τῆς ἀγάπης.

» Μόνος αὐτὸς ἠδυνήθη νὰ ὑψώσῃ τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων μέχρι τοῦ ἀοράτου, μέχρι τῆς θυσίας τοῦ χρόνου· μόνος αὐτὸς δημιουργῶν τὴν θυσίαν ταύτην ἐδημιούργησε δεσμὸν μεταξὺ γῆς καὶ οὐρανοῦ. Ὅσοι πιστεύουσιν εὐλικρινῶς εἰς αὐτὸν συναισθάνονται τὴν ὑπερφυσικὴν καὶ ἀνωτάτην ταύτην ἀγάπην· φαινόμενον ἀνεξήγητον, ἀδύνατον εἰς τὸν λόγον καὶ τὰς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου, πῦρ ἱερὸν δοθέν εἰς τὴν γῆν παρὰ τοῦ νέου τούτου Προμηθέως, οὐ ὁ πανδαμάτωρ χρόνος δὲν δύναται οὔτε νὰ καταναλώσῃ τὴν δύναμιν, οὔτε νὰ περιορίσῃ τὴν διάρκειαν. . . . Ἐγὼ ὁ Ναπολέων τοῦτο μᾶλλον θαυμάζω, διότι πολὺ λάκκις τὸ ἐπέφθην· καὶ τοῦτο μοὶ ἀποδεικνύει ἀπολύτως τὴν θεότητα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

» Ἐνθουσίασα πλήθη ἀνθρώπων, ἅτινα ἀπέθνησκον ὑπὲρ ἐμοῦ· ἀλλὰ μὴ γένοιτο νὰ παραβάλω ποτὲ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὴν χριστιανικὴν ἀγάπην, καθόσον διαφέρουσιν ἀλλήλων ὅσον τὰ αἶτια αὐτῶν! ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἦτον ἀναγκαῖα ἡ παρουσία μου· ὁ ἠλεκτρισμὸς τοῦ βλέμματός μου, ὁ τόνος τῆς φωνῆς μου, εἰς λόγος μου ἤναπτον τὸ ἱερὸν πῦρ εἰς τὰς καρδίας. . . . Βέβαια κατέχω τὸ μυστικὸν τῆς μαγικῆς δυνάμεως, ἥτις ἀφαρπάζει τὸ πνεῦμα, ἀλλ' εἰς οὐδένα δύναμαι νὰ τὸ μεταδώσω· οὐδεὶς τῶν στρατηγῶν μου τὸ ἔλαβε παρ' ἐμοῦ ἢ τὸ ἐμάντευσσε, οὐδὲ ἔχω τὸ μυστικὸν νὰ διακωλύσω τὸ ὄνομά μου καὶ τὴν ἀγάπην μου εἰς τὰς καρδίας, καὶ νὰ ποιήσω θαύματα ἐν αὐταῖς ἄνευ τῆς βοηθείας τῆς ὕλης.

» Νῦν ἔτε εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἀγίαν Ἑλένην. . . . νῦν ὅτε εἶμαι μόνος καὶ προσηλωμένος ἐπὶ τοῦ σκοπέλου τούτου, τίς ἀγωνίζεται καὶ κατακτᾷ βασιλείαν ὑπὲρ ἐμοῦ; ποῦ εἶναι οἱ φίλοι τῆς δυστυχίας μου; τίς μὲ ἐνθυμεῖται; τίς ὑπὲρ ἐμοῦ παρτάττεται ἐν Εὐρώπῃ; τίς μοὶ ἀπέμεινε πιστός; ποῦ εἶναι οἱ φίλοι μου; Ναί· ὑμεῖς δύο ἢ τρεῖς, οὓς ἡ πίστις ἀπαθανάτιζει, συμμερίζεσθε καὶ παραμυθεῖτε τὴν ἐξορίαν μου (ἐνταῦθα ἡ φωνὴ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνέλαβεν ἰδιαιτέρον τόνον εἰρωνικῆς μελαγχολίας καὶ βαθυτάτης λύπης). Ναὶ ἡ ὑπαρξίς μου ἔλαμψε μὲ ὅλην τὴν λάμψιν τοῦ διαδήματος καὶ τῆς κυριαρχίας· καὶ ἡ ὑμετέρα, Βερτράνδε, ἀντανάκλῃ τὴν λάμψιν ταύτην, ὡς ὁ παρ' ἡμῶν χουσωθεὶς δόμος τῶν ἀπομάχων ἀντανάκλῃ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. . . . ἀλλ' αἱ συμφοραὶ ἦλθον, ὁ χρόνος ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξηλείφθη· ὁ ἕτερος τῆς ἀτυχίας καὶ τῶν ὑβρεῶν, ἐξ οὗ καθ' ἐκάστην μὲ ποτίζουσιν, ἐκφέρει μὲθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰ τελευταῖα αὐτοῦ μέρος. Δὲν

εἴμεθα πλέον εἰμὴ μόλυβδος, στρατηγὲ Βερτράνδε, καὶ μετ' ὀλίγον ἐγὼ ἔσομαι γῆ καὶ σποδός. Τοιαύτη ἡ θέσις τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοιαύτη ἡ τοῦ Καίσαρος καὶ ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου! Καὶ λησμονούμεθα! καὶ τὸ ὄνομα εἴτε κατακτητοῦ εἴτε αυτοκράτορος δὲν εἶναι πλέον εἰμὴ θέμα διὰ τὰ γυμνάσια καὶ τὰ κατωρθώματά μας πίπτουσιν ὑπὸ τὴν μάλιστα σχολαστικῶς τινος παιδοτρίβου ἐπαινοῦντος ἢ φέγοντος ἡμᾶς. Πόσας διαφόρους κρίσεις τολμῶσιν οἱ ἄνθρωποι περὶ τοῦ μεγάλου Λοδοβίκου τοῦ ΙΔ'! μόλις ἀπέθνηκε καὶ ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς καταλειφθεὶς μόνος, μονώτατος εἰς τὸν ἐν Βερσαλίαις κοιτώνά του . . . ἡμελημένος ὑπὸ τῶν αὐλικῶν του, καὶ ἴσως ἀντικείμενος τῶν χλευασμάτων, δὲν ἦτο πλέον ὁ κύριος αὐτῶν, ἀλλὰ πτώμα, φέρετρον, λάκκος καὶ ἡ φρικτὴ θεὰ ἐπικειμένης ἀπουσινθέσεως. Ἐτι ὀλίγον . . . καὶ ἰδοὺ ἡ τύχη μου, καὶ τὸ εἰς ἐμὲ ὡσαύτως συμβησόμενον . . . Δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ὀλιγαρχίας ἀποθνήσκω πρὸ καιροῦ, καὶ τὸ πτώμα μου ἐπιστρέφει εἰς τὴν γῆν ἵνα γίνῃ βορὰ τῶν σκωλήκων. Ἰδοὺ ἡ ἐγγυτάτη τύχη τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος.

» Ὅποια ἄβυσσος μεταξὺ τῆς μεγάλης ἀθλιότητός μου, καὶ τῆς αἰωνίας βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, κηρυττομένου, ἀγαπωμένου, λατρευομένου ζῶντος ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ . . . Εἶναι ἄρα τοῦτο θάνατος; δὲν εἶναι μᾶλλον ζωὴ; ἰδοὺ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ θάνατος Θεοῦ.

Ἐν Τριπόλει τὴν 1 Μαρτίου 1865.

I. Π. ΜΑΝΕΣΗΣ.

ΝΕΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ

τῆς

ΤΟΥΡΚΙΑΣ.

Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν νέαν διοικητικὴν διοργάνωσιν τῆς Τουρκίας. Ὁ διοικητικὸς νόμος, ἀπομίμησις τοῦ γαλλικοῦ, ὡς πρὸς τὰς διαιρέσεις μάλιστα, ἐφηρημένη ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τρεῖς νομούς· εἰς τὸν περὶ τὸν Δούναβιν, τὴν Βόναν μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τὴν Συρίαν. Περιεργίας δὲ ἕνεκα δημοσιεύομεν ἐν συνόψει τοὺς κυριωτέρους ὅρους αὐτοῦ.

Τὸ κράτος διαιρεῖται εἰς νομούς (βιλαέτια, départemens), ἐπαρχίας (σαντζάκια, arrondissements), κοινότητας (καζάδες, cantons), καὶ δήμους (communes). Κατὰ δὲ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία πενήκοντα τοῦλάχιστον οἰκίαι συγκροτοῦσιν ἐνορίαν (quartier), ἐκάστη δὲ ἐνορία ἀποτελεῖ δημοτικὴν περιοχὴν.

Ὁ νομάρχης (βαλῆς) ἔχει καὶ πέντε βοηθοὺς, τοὺς ὁποίους ὑπουργοὺς μᾶλλον δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν· διότι ὁ μὲν ἐφορᾷ τὰ οικονομικὰ, ὁ δὲ τὰ ἐξωτερικὰ, ὁ τρίτος τὰ δημόσια ἔργα, ὁ τέταρτος τὰ τῆς ἐμπορίας καὶ γεωργίας καὶ ὁ πέμπτος ἀσχολεῖται εἰς τὴν διοίκησιν ἐν γένει, καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν. Ἐκαστὸς δὲ τῶν ὑπουργῶν τούτων ἔχει καὶ γραφεῖον, ὁ δὲ πέμπτος καὶ τυπογραφεῖον.

Πλὴν δὲ τούτων ἔχει καὶ συμβούλιον ὁ νομάρχης, συγκείμενον ἐκ τοῦ ἀνωτάτου δικαστοῦ τοῦ νομοῦ, τοῦ ἐπὶ τῶν οικονομικῶν, τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, τοῦ ἐπὶ τῆς ἀλληλογραφίας καὶ ἑξ ἄλλων ἐκλεγμένων, τῶν μὲν τριῶν ὑπὸ τῶν ὀθωμανῶν τοῦ νομοῦ, τῶν δὲ λοιπῶν τριῶν ὑπὸ τῶν πρεσβευόντων ἄλλὰ δόγματα. Τὸ συμβούλιον τοῦτο σκέπτεται περὶ πάντων, ἐκτὸς περὶ τῶν δικαστικῶν εἰς ἃ δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπεμβαίη. Ἐχει δὲ ὁ νομάρχης καὶ γενικὸν ἀστυνόμον.

Τὴν δικαιοσύνην τοῦ νομοῦ διαχειρίζεται εἰς ἀνώτατος, δικαστὴς καὶ τρία δικαστήρια, πολιτικόν, ἐγκληματικόν καὶ ἐμπορικόν. Ἐκάτερον τῶν δύο πρώτων σύγκεται ἐκ μελῶν ἑξ, ὧν τρία ἐκ τῶν ὀθωμανῶν καὶ τρία ἐκ τῶν ἄλλων· τὸ δὲ ἐμπορικὸν ἔχει πρόεδρον καὶ πολλὰ μέλη.

Ἐκλέγεται δὲ καὶ νομαρχικὸν συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἄπαξ τοῦ ἔτους συνέρχεται εἰς τὴν πρωτεύουσιν τοῦ νομοῦ. Πρὸς συγκρότησιν αὐτοῦ ἐκάστη ἐπαρχία στέλλει ἀνά τέσσαρας, δύο ὀθωμανοὺς καὶ δύο ἐκ τῶν ἄλλων.

Ὁμοίᾳ περίπτω εἶναι καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ τῶν κοινοτήτων, καὶ τῶν δήμων ἢ διοργανώσεως. Ἄξιον σημειώτον δὲ ὅτι ὁ νόμος παραδέχεται καὶ δήμους ὀλιγωτέρους τῶν εἴκοσιν οἰκιῶν περιέχοντας.

Τοὺς δὲ δημάρχους καὶ τοὺς δημοτικούς συμβούλους ἐκλέγουσιν οἱ δημόται. Ὡς ἀξίους δὲ περιεργίας παραθέτομεν ἐνταῦθα τοὺς ὅρους καθ' οὓς ἀναγνωρίζεται τὸ δικαίωμα τῶν τε ἐκλογέων καὶ τῶν αἰρεσίμων.

« Ἄρθρ. 67. Ἐκαστος ὀθωμανὸς ὑπήκοος, εἰς ὁποιαδήποτε θρησκευτικὴν κοινότητα καὶ ἂν ἀνήκει, ἔχων δεκαοκτὼ μὲν ἐτῶν ἡλικίαν, συμφέροντα δὲ ἐν τῷ δήμῳ καὶ ἀποτίων κατ' ἔτος πενήκοντα τοῦλάχιστον γροσίων (13 δραχ.) ἀμέσους φόρους, εἶναι μέλος τοῦ δημοκρασιακοῦ συμβουλίου, τὸ ὅποιον κατ' ἔτος συνέρχεται πρὸς ἐκλογὴν τοῦ δημάρχου καὶ τοῦ συμβουλίου.

« Ἄρθρ. 68. Ἐκλέγεται δὲ δήμαρχος ἢ σύμβουλος πᾶς ὑπήκοος ὀθωμανὸς τριάκοντα ἐτῶν ἡλικίαν ἔχων, συμφέροντα ἐν τῷ δήμῳ καὶ ἀποτίων ἐκάτὸν τοῦλάχιστον γροσίων (26 δρ.) ἀμέσους φόρους. »

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης βάσεις τοῦ συστήματος εἰσὶν αὐταὶ αἱ γαλλικαί, εἰ καὶ πολυπλοκωτέρα φαί-

νεττι ἡ ὕψι. Ἡ ὑπαρξὶς φέρ' εἶπεν τῶν κοινοτήτων (cantons) δὲν εἶναι ὁποῖα καὶ ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου τοιαῦται συγκροτοῦνται μόνον διὰ τὰ εἰρηνοδικεῖα.

Τοιαύτη ἡ νέα διοικητικὴ διοργάνωσις τῆς Τουρκίας. Δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι οὐκ ὀλίγοι ἐξ ἡμῶν, ἔθος ἔχοντες νὰ καταφρονῶσι τὰς ὑπὸ τῆς γείτονος δυνάμεως ἐπιδιωκομένας βελτιώσεις, θέλουσιν εἶπει ὅτι ὁ νόμος οὗτος « θὰ μείνῃ εἰς τὸ χαρτί. » Τοῦτο ἠκούσαμεν πολλάκις ἀφότου ἡ ὀθωμανικὴ ἐξουσία εἰσῆλθεν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου. Καὶ ὅμως εἰς τὰ μειδιάματα ἡμῶν ἔτε, παραδείγματος χάριν, ἐλέγομεν ὅτι *πανταλόνια* μόνον ἐφόρεσαν οἱ στρατιῶται αὐτῆς, οὗτοι ἀπήντησαν δι' ἀνδραγαθημάτων περὶ τὴν Ὀλτένιτσαν, τὸ Κάρς καὶ τὸ Καλαφάτ. Ἐὰν ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη εἶχε σήμερον νὰ καταλύσῃ προαιωνίους θεσμούς θεμελιουμένους ἐπὶ προλήψεων θρησκευτικῶν, ἀμφιβάλλομεν ἂν κατώρθου τοῦτο ἄνευ πολλῆς αἱματοχυσίας καὶ ἐντελοῦς ἴσως κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνατροπῆς· ἀλλ' ἡ Τουρκία κατήργησε τέσσαρων ἑκατονταετηρίδων σύστημα, κρηπίδα ἔχον τὴν βίαν καὶ τὴν δήμευσιν, καὶ κατήργησεν αὐτὸ ἄνευ σπασμῶν καὶ κλόνων, δι' ἐνός οὕτως εἶπειν νεύματος.

Ὁμολογοῦμεν ὅτι πολὺ πλείονας νόμους συνετάξαμεν ἡμεῖς ἢ ἡ Τουρκία· ἀλλ' ὑπάρχει τις εὐσυνειδήτως ἀξίωσις ὅτι τῶν πλείονων τούτων οἱ πλείονες « δὲν ἔμειναν εἰς τὸ χαρτί; »

Ἀξιοσημείωτον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνῶ πάντες καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν τῇ Δύσει ἐδόξαζον ὅτι τὰς ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἀβδουλ Μεζήτ, ἤθελε κρημνίσῃ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀχμέτ ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ἀρχαῖα, οὗτος ἐξ ἐναντίας σπεύδει πλέον ἐκείνου πρὸς τὰς βελτιώσεις καὶ τὴν πρόδον.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΝ.

« Ἵπάρχει νομίζω παροϊμικὸν λόγιον παραβάλλον τὸν πόνον τοῦ ἔρωτος πρὸς τὸν πόνον τῶν ὀδόντων. Ἡ παραβολὴ εἶναι ἴσως κοινὴ, ἀλλ' εἶναι ἀληθῆς, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἡ ὀξεία αὕτη ὀδύνη τὴν ὁποῖαν ὁ κόσμος ὀνομάζει *πόνου* τοῦ ἔρωτος, ἐπιενεργεῖ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ μέρους τοῦ ὄντος μετὰ σφοδρότητος ἀφορήτου, ὅπως τὸ πάθος πρὸς ὃ παραβάλλουσιν αὐτὴν ἐπιενεργεῖ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ. Ἀμφότεροι οἱ πόνοι οὗτοι, τοσοῦτω διαφέροντες ἀλλήλων καὶ ὅμως τοσοῦτον ὁμοιάζοντες, σὲ καταβυθίζουσιν εἰς ζέουσαν πίσσαν κολάσεως, ὅπου ἐρυθραίνονται τὰ χεῖλη σου ἐξασκοντίζοντα βλασφημίας κολασμένου. Κυλίσσει κατὰ γῆς συστρεφόμενος ὡς

μανιώδης, σπᾶς τὸ μέτωπόν σου εἰς τὰς γωνίας τῶν τοίχων, — καὶ ἂν ἀμφοτέρω αἱ ὀδύνη αὐταὶ δὲν εἶχον ἐκάστη δικλείματα ἀλλὰ παρετεινότο ὑπὲρ τὸ δέον, — ἤθελόν σε φέρει εἰς τὴν παραφροσύνην.

« Δικαιολογεῖται δὲ τοσοῦτω μᾶλλον ἡ παραβολὴ τῶν δύο τούτων, τοσοῦτον ἐναντίας φύσεως παθῶν, καθ' ὅσον ἐκεῖνοι οἵτινες πάσχουσιν ὑπ' αὐτῶν ἀδιάφορον μόνον ἐνδιαφέρον καὶ τετριμμένας παραμυθίας λαμβάνουσιν. Οἱ ἄνθρωποι κινῶνται μετὰ μεγίστης ἀνησυχίας περὶ τὸν πάσχοντα σθησοκατάδρον ἢ περὶ τὸν στερηθέντα τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρός αὐτοῦ — ἀλλ' ἂν ἐστερήθη τὴν ἐρωμένην ἢ ἂν πονῶσιν αὐτῷ οἱ ὀδόντες, ὑψοῦσι ταὺς ὤμους λέγοντες· « Πᾶ! δὲν εἶναι τίποτε, — δὲν ἀποθνήσκει ὁ ἄνθρωπος! » Ἡ παραβολὴ ὅμως παύει οὕσα δυνατὴ κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἱατρικοῦ. — Ἡ ὀδονταλγία σὲ φέρει εἰς τὸν ὀδοντιατρὸν, — ὅστις σὺ ἀποσπᾷ ἐνίοτε τὸν πόνον μετὰ τοῦ ὀδόντος. — Ἀλλ' ἡ ἐρωταλγία; — Δὲν ἐφευρέθη εἰσέτι χειροῦργία ἠθικὴ πρὸς ἐκρίζωσιν τοῦ πόνου. Καὶ τόσω χειρότερα· θὰ ἦτο ἐπικερδεστάτη βιομηχανία, διότι ὁ καταγιγόμενος εἰς αὐτὴν θὰ εἶχε πελάτας ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα. »

Τὴν ὥραιαν ταύτην εἰκόνα ἔγραψεν ὁ Ἑρρίκος Μύργερ, εἰκόνα τῶν ἐρώτων τοῦ Ὀλιβιέρου· ἀλλὰ παρέλιπέ τινες ὁμοιότητας, καὶ ταύτας θέλομεν προσπαθῆσαι νὰ περιγράψωμεν ἡμεῖς.

Τὸν ὀδόντα γομποῖ (βουλόνοι) ὁ ἱατρὸς διὰ χρυσοῦ, ὅταν τὸ πάθος γεννᾶται μόλις καὶ δὲν προσχώρησεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἄλλος πόνος ἔχει ἱατρὸν· ὁ ἔρωτος, ἂν πρὸ μικροῦ μόνον ἐγεννήθη, γομποῦται διὰ χρυσοῦ καὶ ἱατρὸς εἶναι ἡ πολυτάλαντος νύμφη.

Ἄν ὅμως τὸ πάθος προχωρήσῃ, ὁ χρυσοῦς κατανατῆ πλέον ἀχρηστος, ὁ ὀδὸς φθαρεὶς διὰ μόλυβδου μόνον δύναται νὰ γομφωθῇ· καὶ δὲν φέρει πάντοτε τὸν μόλυβδον ἀνωδύτως, ἀλλὰ προστιθεμένου νέου πόνου ἐκρίζουται. Ἡ ἐρωταλγία, καὶ αὐτὴ αὐξηθεῖσα, φθείρει τὴν καρδίαν, ἀποπτύει τὸ χρυσοῦ μετ' ἀηδίας, ζητεῖ δὲ τὸν μόλυβδον ἢ ἐν ἐρημίᾳ ἢ μεταξὺ δύο στρατῶν πολεμούντων. Καὶ καὶ μὲν ἐνίοτε ὁ μόλυβδος εἰς τὸ κέντρον τοῦ πάθους εἰσδύων καταπαύει εὐθὺς πάντα πόνον, ἀλλ' ἀποτυχῶν καὶ ποτε τοῦ κέντρου αὐξάνει τοὺς πόνους καὶ ἐκρίζει τὸν ἔρωτα ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ σωματικῶς ἀλγοῦντος.

Ἐνίοτε δὲ καὶ ὁ μόλυβδος εἶναι ἀκατάλληλος· — ὁ ὀδὸς ἀλγεῖ, ὁ πάσχων συνταράσσεται, οὔτε τὸ χρυσοῦ ἀρκεῖ, οὔτε τὸν μόλυβδον θέλει· — ὁ ὀδοντιατρὸς μεταχειρίζεται τότε μίγμα, καὶ μετὰ μικρὸν ὁ πόνος καταπραΰνεται. Οὕτω καὶ εἰς τὸν ὑπὸ ἔρωτος ἰσχυραίνόμενον — δὲν ἀρκεῖ τὸ χρυσοῦ, φοβεῖται τὸν μόλυβδον — γινόμενος τότε αὐτὸς ἐκυ-

τοῦ ἱατροῦ συγκαταμιγνύει πολλοὺς ἔρωτας, γομποῦται ἢ καρδιά, καὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν κακῶν σώζεται.

Ἀμφότεροι οἱ πόνοι ἔχουσι παλμούς· Ἡσθάνθης ποτὲ, ἐρασμία ἀναγνώστρια, τὸν ὀδόντα σου ἀλγοῦντάς; — δὲν ἐρώτῳ περὶ τῆς καρδίας; — ἂν ἡσθάνθης τὸ ἄλλος τοῦτο τὸ φυσικόν, γινώσκεις κάλλιστα, — ἄλλοι ἡσθάνθησαν τὸ ἠθικόν, — γινώσκεις κάλλιστα, λέγω, τοὺς δριμύεις ἐκείνους παλμούς τοὺς ἐν τῷ ὀδόντι ἠχοῦντας καὶ συγκεντρουμένους, ἀσθενεστέρους μὲν τὸ κατ' ἀρχάς, σφοδρότερους δὲ μετέπειτα καὶ σθεννυμένους κατὰ μικρὸν ὡς οἱ συρόμενοι ἦχοι. Ἀπαράλλακτοι, σὲ βεβαιῶ, — διότι σὺ δὲν ἔχεις καρδίαν, — ἀπαράλλακτοι καὶ τοῦ ἔρωτος οἱ παλμοί, ἀσθενεῖς, δριμύτεροι, ἐπιλείποντες, μέχρῃ οὐ ἢ νάρκη καταλάβῃ αὐτὴν ὡς κατέλαβε τὸν ὀδόντα σου.

Ἀμφότεροι οἱ πόνοι ἀναβιβάζουσι τὸ αἷμα εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ ὑπ' ἀμφοτέρων αἰ παρειαὶ βάρυνται φοινικαί. Ἰπ' ἀμφοτέρων τὸ στόμα, τὰ χεῖλη πυρέσσουσι, καὶ τὴν πυρὰν αὐτῶν εἰς μὲν τὸν αἰσθανόμενον τὸν φυσικὸν πόνον τὰ ὕδωρ μόνον δύναται νὰ σβέσῃ, εἰς δὲ τὸν ἠθικῶς πάσχοντα ἄλλων μόνον θερμῶν χειλέων θλίψις, δρόσον ἐπιχέουσα, πρὸς στιγμὴν μετριάξει. Οὕτω καὶ τοῦ φυχόντος τὸν ἐρυθρὸν ἐκείνον καρπὸν τὸ στόμα δριμυτέραν μετὰ ταῦτα αἰσθάνεται τὴν καθυσιν.

Ἄλλῃ, — καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρουσι, — τοῦ μὲν ἠθικοῦ ὀδόντος ὑπάρχουσι ἐνίοτε καὶ γλυκεῖς πόνοι, « γλυκὺς ὀδός δ τοῦ πόθου δάκνει, » κατὰ Λουκιανόν· τοῦ δὲ φυσικοῦ πόθου ἡσθάνθη πόνον γλυκύν;

Πρὸς τί ἐν τοσοῦτῳ νὰ παρατείνωμεν τὴν παραβολὴν; Ἀμφότεροι οἱ πόνοι, ὑπὲρ πάντα ἄλλον δεινοί, ἐδόθησαν εἰς τὸν ἄνθρωπον· τὸ νὰ ζητῶμεν νὰ τοὺς ἀποφύγωμεν κενὸς πόθος. Μακάριοι οἱ ὑπὸ τοῦ ἐτέρου αὐτῶν μόνον παθόντες· οὐχὶ δὲ καὶ ὑπ' ἀμφοτέρων. Δεινοὶ ὑπὲρ πάντα ἄλλον οἱ δύο, ἕνα μόνον ἔχουσι ἴσον, — ἀλλ' ἵνα περιγράψωμεν τοῦτον ἀνάγκη νὰ καταβῶμεν εἰς τοὺς πόδας. . . Διὸ προτιμῶμεν τὴν σιωπὴν. . . Σ.

ΚΥΠΡΙΑΚΑ.

Ὁ ἑλληνισμὸς τὸ πάλαι κατεῖχε τὴν μεγίστην ἐν Μεσογείῳ νήσον Σικελίαν καὶ μέγα μέρος τῆς Ἰταλίας, τῆς Σαρδηνίας, τῆς Κορσικῆς, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰσπανίας, τῆς βορείας Ἀφρικῆς, ὡς καὶ τ' ἀνατολικώτερα τούτων. Ἀφοῦ ἐχάσαμεν τὰ ἐσπερία

πάντα καὶ τοὶ διασώζοντες τινὰς μόνον μικρὰς ἀποικίας ἐν Σικελίᾳ, Ἰταλίᾳ, Σαρδηνίᾳ, Κορσικῇ, πολὺ ἡμελημέναις (περὶ ὧν φρονιζέτω ἰδίως κατὰ τὸ δύνατον ἢ φίλην Κέρκυρα, προσκοπιὰ ἑλληνικῆς ἀξιόλογος πρὸς τὰ ἐσπερία), ἔχομεν τοῦ λοιποῦ μεγίστην ἐν ταῖς ἑλληνίσιν νήσοις τὴν Κύπρον, πατρίδα σεμνῆν τοῦ φιλογενοῦς Εὐαγόρου, τῶν φιλοσόφων Ζήνωνος καὶ Δημόνακτος καὶ ἄλλων πολλῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν.

Ὀλίγαι χώραι καὶ διάλεκτοι ἑλληνικαὶ ἐφύλαξαν τὸσα ὀνόματα, τοπικὰ καὶ κύρια, καὶ τόσας λέξεις τῆς ἀρχαίας γλώσσης ὅσον ἢ φίλην Κύπρος. Ὁ λαὸς τῆς νήσου ταύτης, διατηρῶν τὸν τόνον τῶν παλαιῶν ὀνομάτων κατὰ τὴν προφορὰν καὶ ἄλλα τινὰ, πιθανῶς σώζει καὶ τὴν ὀρθοτέραν προφορὰν τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Ἐρευνητέον τοῦτο. Αἱ παλαιαὶ πόλεις τῆς μεγαλονήσου ταύτης, Πάφος, Λάπηθος, Κερύνηα, Καρπασία, Λευκωσία, Ἀμμόχωστος, Χύτροι, καὶ ἄλλαι σώζουσι ἄχρι τοῦ νῦν τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν καὶ θέσιν. Αἱ Χύτροι λέγονται Χυτραία ἢ Κυθρέα, καὶ ὁ Λάρναξ, τὸ νῦν κυριώτερον τῆς Κύπρου ἐπίγειον, ὑπάρχει παρὰ τὸ παλαιὸν Κίτυον, τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ Ζήνωνος πατρίδα.

Μονογραφίαι τῆς νήσου ταύτης ἐκ μὲν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἔγραψαν ὁ Φίλοστράτος, ὁ Ἄνδροκλῆς καὶ ἄλλοι, τρεῖς δὲ νεώτεροι περὶ ὧν ἄλλοτε λέγομεν καὶ οὐκ ὀλίγοι ἐσπεριοὶ περιουθεταί. Καὶ Κυπριανὸς τις Κύπριος ἔγραψε πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀμεθόδως τοιοῦτόν τι βιβλίον. Τὰ τελειότερα, περιέχοντά πρὸ πάντων τὴν ἑλληνικὴν τῆς νήσου ἀρχαιολογίαν, ἱστορίαν καὶ πολιτειογραφίαν καὶ πάντα τὰ τότε τοπικὰ καὶ κύρια ὀνόματα καὶ ἰδέας περὶ τῆς ἀναγκαίας καὶ ἐφικτῆς βελτιώσεως τῶν διαφορῶν τῆς νήσου μερῶν, προσμένοντες παρὰ τῶν φιλοκάλων καὶ λογίων Κυπρίων, ὄντων σήμερον οὐκ ὀλίγων.

Κατὰ τὸ ἀνατολικώτατον τῆς νήσου ἀκρωτήριον, τὸ Λεπνάριον, (τοῦ ὁποῦ ἄκρα τις πλαγία ἐλέγεται Βούσουρα), ὑπάρχουσι αἱ Κλεῖδες, νησίδια, σώζοντα τὸ ἀρχαῖον ὄνομα, ἔχοντα ὄρμους τινὰς καὶ τινὰς κατοίκους, ὡς τὸ πάλαι. Ἐνομάζοντο δὲ οὕτω πιθανῶς, διότι ναυλογοῦν ἐνταῦθα πάλαι τὸ πολεμικὸν τῶν Κυπρίων ναυτικόν, ἀπέκλειε τρόπον τινὰ τοὺς ἄλλους ναυτιλλομένους λαοὺς τῆς ἐμπορίας τοῦ ἰσσοῦ κόλπου, ὅθεν εἶχον ἀναμφιβόλως μεγάλας ὠφελείας οἱ ἐμπορευόμενοι μετὰ τῆς πλησίον Ἀσίας Κύπριοι.

Τὸ Καρπάσιον ἀκρωτήριον λήγον εἰς τὸ Λεπνάριον, καὶ σχηματίζομενον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ὄρους Ὀλύμπου ἐν τῇ θαλάσῃ, ὡς ἢ Μάνη ὑπὸ τοῦ Ταυγέτου, κατοικεῖται ὑπὸ λαοῦ εὐφυοῦς, φιλοτέχνου, καὶ ὡραίου, καὶ αὐτὸ ἔστω πάλιν, ὡς τὸ πάλαι, ναυτικὸς καὶ ἐμπορικὸς, προνοία τῶν ἐν Λευκωσίᾳ

καὶ Λάρνακι προκρίτων καὶ τοῦ ἁγίου ἐπισκόπου Κηρυνείας, ἵνα ὠφελῆται ἐκ τῆς θαλάσσης, ὠφελῶν τὸν τόπον. Οἱ Καρπασιώται ναυτίλοι ἐρχόμενοι εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Ταρσὸν, περιποιήθησονται πιθανῶς καὶ τὸν οἰκισμὸν τῶν Κλειδῶν.

Ὁ ἐμπορικώτερος πρὸς τὴν ἀπέναντι Κιλικίαν λιμὴν τῶν Κυπρίων λογίζεται ἡ Κηρυνεία, πόλις μικρὰ, ἔχουσα ἴδιον ἐπίσκοπον. Ἐντεῦθεν ἐκ Λευκωσίας καὶ ἀλλαχόθεν τῆς νήσου οἱ Κύπριοι ἐμποροὶ, διαπερῶντες τὸν μεταξὺ ἀδύνατον ἐπὶ καρπικωτικῶν καὶ οἶων ἄλλων πλοίων, ἐρχονται εἰς τὸ Ἀνεμούριον, τὰ Κύλινδρα (τὴν παλαιὰν Κελενδερίδα), πόλεις τῆς Κιλικίας, ἀποίκους τῶν Κυπρίων, καὶ εἰς τὴν Σελεύκειαν, τὸν ποταμὸν Καλύκεδον καὶ τὴν Ταρσὸν. Ἐμπροσθεν τοῦ παραλίου τῆς Σελευκείας καὶ πρὸ τοῦ Σαρπηδονίου ἄκρου κεῖται νησὸς τις ἢ Πιευσοῦσα, καὶ μετὰ τὸ βῆθην ἄκρον ὑπάρχουσι ἄλλαι δύο ἢ Κράμβουσα καὶ ἢ Ἐλαιούσα. Ἡ τελευταία αὕτη κατοικήθη καλῶς τὸ πάλαι, καὶ εἶχεν ἴδιον νόμισμα. Οἱ κάτοικοι ἐλέγοντο Ἐλαιούσιοι.

Ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως καὶ τῆς εὐφορίας τοῦ τόπου ἡ Κύπρος κακῶς διοικουμένη καὶ πάσχουσα ἐξ ἀπρονοήσιας τῶν προκρίτων καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, ἔχει ὀλίγον πληθυσμὸν, ὀλίγα σχολεῖα. Ὁ λαὸς ἐδῶ πιέζεται πολὺ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν φόρων, ζημιούμενος πολλαχῶς ὑπὸ τῶν διπλῶν καὶ πολυπλόων ἀκρίδων, περρωτῶν τε καὶ ἀπτέρων. . . .

Συνόδός τις Θείουμηνικὴ ὠνόμασε τὴν Κύπρον εὐσεβεστάτην, ποιήσασα καὶ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς αὐτοδιοίκητον, διότι γενναίως ἀντεστάθησαν πάντοτε οἱ φιλοπάτριδες Κύπριοι πρὸς τὰς ληστρικὰς τῶν μισοχριστῶν ἐπιδρομὰς. Πολλοὶ ἔκτοτε καὶ μετέπειτα, ἀνγκαζόμενοι εἰς ἀλλαχοπιστίαν εἰς χριστιανοὶ ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποκαλυφθῆσόμενοι ἴσως ποτὲ, ὡς οἱ Κρωμνίται τοῦ Πόντου. Οἱ Κύπριοι εἰσὶν ὄντως εὐσεβεῖς καὶ εὐαίσθητοι, διὰ δὲ τὴν εὐσέβειαν καὶ ὀξύνους καὶ εὐγενεῖς καὶ πρῶσι. Ὁμοιάζουσι κατὰ τοῦτο τοὺς Σμυρναίους, τοὺς παλαιότερους Χίους, τοὺς Θηρακίους, τοὺς Σιφνίους, τοὺς Ἰθακησίους καὶ ἄλλους νησιώτας. Πολλοὶ λαοὶ τοῦ βασιλείου καὶ τοῦ λοιποῦ ἔθνους εἰσὶν ὀλιγώτερον τῶν Κυπρίων φιλομαθεῖς, νοήμονες, εὐπρόσωτοι καὶ περιποιητικοὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἑθνογενεῖς καὶ τοὺς ξένους πάντας. Πίπτουσι ὅμως καὶ αὐτοί, ὡς καὶ ἄλλοι Ἕλληνες, ἀπερὶσκέπτως εἰς τὴν ματαίαν πολυτέλειαν καὶ τοῦτο βλέπτει αὐτοὺς κατὰ τὸ ἦθος, τὸ βαλάντιον, τὴν ὑπόληψιν, τὴν αὐξήσιν, τὴν τύχην κτλ.

Ἡ Κύπρος ἐτίμησεν ἄλλοτε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὠφέλησε τὸ ἔθνος, παρέχουσα κληρικοὺς ἐναρτέτους καὶ σοφοὺς. Ἰπῆρχον ἐν αὐτῇ τότε ἄνδρες πολυκτήμονες καὶ ὀπωσοῦν πολιτικοί, ἀλλὰ τὸ 1825 οἱ

δικαιοῦντες τὴν ἀθλίαν ταύτην νήσον κατασφάζοντες αὐτοὺς ἀναίτιως, ἐπώλησαν τὰ κτήματα τῶν ἀθῶων θυμάτων εἰς τοὺς γελοῦς τοὺς συκοφάντας αὐτῶν, αἵτινες τώρα πλουτοῦσι, πενομένων τῶν νομίμων κληρονόμων.

Τὸ περιεργόν, ὅτι οἱ κρατοῦντες τότε ἐν Κύπρῳ ἀφοῦ ἐφόνευσαν ἀκρίτως τοὺς ἀθῶους προεστώτας τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους, λαϊκοὺς καὶ κληρικοὺς, ἀπαγχονίσαντες καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον, ἤρπασαν καὶ ἐπώλησαν οὐ μόνον τὴν κτηνὴν καὶ ἀκίνητον περιουσίαν τῶν ἀδίκως φονευθέντων λαϊκῶν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ κτήματα τῆς ἐκκλησίας τῶν Κυπρίων καὶ τινῶν μοναστηρίων, ὡς ἐν τὰ κτήματα ἦσαν τῶν κληρικῶν αὐτῶν, καὶ οὐχὶ τῆς καθόλου ἐκκλησίας εἰς ἣν ἀνήκουσι, προστατευομένης ὑπὸ τῶν μεγάλων χριστιανικῶν δυνάμεων. Τὴν ἀποζημίωσιν ταύτην χρεωστεῖ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Σουλτάνου πρὸς τὴν ἀναξιοπαθοῦσαν τῶν Κυπρίων ἐκκλησίαν καὶ πρὸς τοὺς κληρονόμους τῶν σφαγέντων λαϊκῶν.

Προκόπτοντες σήμερον οἱ εὐσεβεῖς καὶ φιλογενεῖς Κύπριοι εἰς τὰ γράμματα, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὰς τέχνας, ἐπιμεληθήτωσαν πάλιν καὶ τὴν ναυτιλίαν, ὡς τὸ πάλαι, συνιστῶντες καὶ λέσχας καὶ ὄρφανοτροφεῖον καὶ ἐφημερίδα ἐμπορικὴν, ἐλκύνοντες εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς βουλγαρικῆς οἰκογενείας, καὶ Ζακυνθίους κηπουροὺς, καὶ τινὰς ἐπιστήμονας ἱατροὺς, ζητοῦντες οἱ ἀρμόδιοι καὶ τὰς προξενικὰς θέσεις, ἢ διερμηνείας καὶ δικτηροῦντες συχνὴν μετὰ τῆς πρωτεύουσας καὶ τῆς Ἐρμουπόλεως ἀλληλογραφίαν. Ὁ ἀνατολικώτερος ἑλληνισμὸς χρῆζει ποικίλης προνοίας καὶ αὐξήσεως

I. P. ΛΑΤΡΗΣ.

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΑΣ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 360—363.)

Δυνατὴ ἢ διόρθωσις τοῦ κακῶς διάγοντος.

Καὶ ὅμως ἀρκεῖ ν' ἀποφασίσῃ ὁ κακῶς διάγων, ἀρκεῖ νὰ αἰσθανθῇ τύψιν συνειδήσεως, καὶ ἔσον πεπαλαιωμένα καὶ ἀνώσι τὰ ἐκ τῶν παρεκτροπῶν αὐτοῦ ἔλκη, δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰ θεραπευθῶσιν. Ὁ Θεὸς ἔδωκε εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν ἰκανὴν δύναμιν ὅπως ἀποφεύγῃ τὸ κακόν. Διὰ τοῦτο δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λέγῃ τις, « εἶναι πολλὰ ἀργά », καθὼς δὲν πρέπει καὶ ποτὲ νὰ λέγῃ « εἶναι πολλὰ ἐργήγορα » διότι ποτὲ δὲν εἶναι ἐργήγορα νὰ ἐμβῇ τις εἰς τὴν εὐθείαν ὁδόν, οὔτε ἀργὰ νὰ ἐκβῇ ἀπὸ

τῆς σκολιᾶς. Ἄς μὴ προφασίζεσθαι λοιπὸν ὁ μὲν τὴν νέαν, ὁ δὲ τὴν προεδοχικὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, ἐπὶ σκοπῷ ν' ἀπομακρύνῃ τὴν ὥραν καθ' ἣν πρέπει νὰ πράξῃ τὸ καθήκον.

Ὅσον ἐνωρίτερον συνειθίζομεν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς τὸ καλὸν, τόσον αἱ ρίζαι αὐτοῦ εἰσχωροῦσι βελύτερον, καὶ τὸ δένδρον γίνεσθαι στερεώτερον ὅσον ταχύτερον ἀποκτῶμεν τὴν ἔξιν νὰ ὑποτάσσωμεν τὰ πάθη εἰς τὸν λογισμὸν (1), τόσον ὁ λογισμὸς ἐνισχύεται. Προσέξατε λοιπὸν διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, προσέξατε μήποτε εἴπητε « εὖμεθα ἀκόμη νέοι » δὲν θέλομεν νὰ περιορισθῶμεν τόσον ἐγγύρορα ». Μὴ παραδίδετε εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ τὰ ὠραία-τερα ἔτη τῆς ζωῆς. Ἀλλὰ, λέγετε, « ἡ νεότης δὲν εἶναι ἡ ἡλικία τοῦ λογισμοῦ. » — Δὲν ἀντιλέγω βεβαίως δὲν εἶναι ἡ ἡλικία τοῦ ψυχροῦ λογισμοῦ διὰ τοῦτο ὠνόμαζεν αὐτὴν καὶ ὁ Θεόφραστος « ἀστόχαστον, πολλὰς ἔχουσαν μεταβολὰς, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλα φερομένην » ἀλλ' εἶναι ἡ ἡλικία τῶν γενναίων ἀποφάσεων, τῶν εὐγενῶν πράξεων. — Ἡ νεότης, προσθέτετε, εἶναι ἡλικία τέρψεων καὶ ἡδονῶν. — Μάλιστα, συνομολογῶ ὅτι πρέπει καὶ νὰ εὐθυμητῆ καὶ νὰ τέρπεσθε ἀλλὰ τίνος εἶδους ἡδονὰς καὶ τέρψεις νὰ ἐκλέγετε; ἐκείνας ὅσας ἐγκρίνει ἡ συνείδησις, ὅσας εὐχαριστοῦσι τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ὅσας καθιστᾶσιν ὑμᾶς τὸ καύχημα τῶν ὑμετέρων γονέων. Ἴδου, φίλτατε νέε, ἡ ἀληθινὴ τέρψις καὶ ἡδονή. Φαντάσθητι ὅταν εἰς τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς φέρῃς εἰς τὴν μητέρα σου, ἥτις τόσον ἐμύχθησε διὰ σέ, ὅσα ἐκέρδησας ἐργαζόμενος ἐπιμελῶς καὶ μετὰ ζήλου, φαντάσθητι λέγω τὰ δάκρυα τῆς χαρᾶς τὰ ὅποια θὰ βρέξωσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς φαντάσθητι πόσον περιπαθῶς θὰ σ' ἐναγκαλισθῇ, ὅποια στοργῆς φιλήματα θὰ ἐπιθέσῃ εἰς τὸ πρόσωπόν σου! Ἴδου, φίλε μου, ἀληθὴς ἡδονὴ καὶ πρὸς σέ καὶ πρὸς αὐτὴν ὑπάρχει ἄλλη γλυκυτέρα καὶ διακριστέρα; Ὁ οὕτω πῶς διάγων ἔχει αἰώνιαν τὴν νεότητα καὶ γηράσκων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

— Δισθάνομαι, ἀκούω λέγοντά τινα χειρὼν κκατὰ μετὰ στεναγμοῦ, αἰσθάνομαι τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων σου ἀλλὰ ἡ ἀγνοία, ἡ ἀδυναμία! κατηνάλωσα ὅλην μου τὴν νεότητα εἰς ἀδιάκοπον παραλυσίαν καὶ σήμερον, εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτὴν, εἶναι δυνατὸν νὰ διορθωθῶ; Δὲν εἶναι πλέον καιρὸς. — Ἀλλ', ὦ ἄνθρωπε, σὺ ὅστις λέγεις ταῦτα ὅπως δικαιολογῆσθαι τὴν ἐπιμονὴν σου εἰς τὸ κακὸν, δὲν αἰσχύνησαι ἀπαγγέλλων τοιαύτην καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ σου; Δοκίμασον καὶ θέλεις ἰδεῖν ὅτι θὰ ἐπιτύχῃς. Καὶ ὄλιγα ἔτη καὶ ὁ-

λίγους μόνον μῆνας τοῦ βίου σου ἐν ἀφαιρέσει ἀπὸ τῶν ὀνύχων τῆς παραλυσίης, δὲν θέλει σὲ ἀναταμίψει διὰ ταῦτα ἢ ἀγαθὴ ὑπόληψις τοῦ κοινού, τὸ σέβας τῶν νέων, ἢ εὐδοκία αὐτῆς σου τῆς συνειδήσεως; Ναί μὲν ἀργὰ θὰ δοκιμάσῃς τὴν θεῖαν ταύτην ἡδονὴν, ἀλλὰ τέλος πάντων θὰ δοκιμάσῃς αὐτὴν πρὶν ἀποθάνῃς. Ἐὰν ἡ ἡμέρα σου, ὑπῆρξε τρι-κυμνίδης καὶ ζοφερὰ, τὸ ἐσπέρας σου τοῦλάχιστον θὰ ὑπάρξῃ καθαρὸν καὶ γαλήνιον. Ἄκουσον τὸν λογι-σμὸν, ὑπάκουσον εἰς τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Μὴ λέγῃς « Περιττὸν πλέον ». Διότι ἅπαξ ἐπραξες τὸ κακὸν, εἶναι λόγος νὰ ἐξαιολουθῇς πράττων αὐτὸ καὶ τοῦ λοιποῦ; — Ἀλλὰ, λέγεις, ἡ ἔξις εἶναι ἄλλη φύσις. — Ἐγὼ δὲ σὲ ἀποκρίνομαι ὅτι ἡ θέλησις τοῦ ἀνθρώπου νικᾷ καὶ αὐτὴν τὴν φύσιν. — Εἶμι, προσθέτεις, γέρον. — Ἰτα ἴσα, διότι εἶσαι γέρον δὲν πρέπει ν' ἀφήσῃς νὰ παρέλθῃ ἐπὶ ματαίῳ οὔτε στιγμῇ διότι εἶσαι γέρον πρέπει ν' ἀποβάλλῃς διαγωγὴν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἡλικίαν σου. Αἱ λευκαὶ τρίχες πρέπει νὰ ἐλκύωσι τὸ σέβας καὶ οὐχὶ τὴν καταφρόνησιν.

(Ἐπιτετα συνέχεια.)

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ι. ΣΑΡΗΠΟΛΟΥ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Περὶ τοῦ κατωτέρου κλήρου καὶ περὶ ἐκπαιδεύσεως.

Πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς Παιδείας Ὑπουργόν.

(Συνέχ. Ἰδε φυλλάδ. 363.)

Τὰ γράμματα εἰσὶ βεβαίως ἀναγκαῖα καὶ εἰς τὴν γυναῖκα, ἀλλ' ὑπὲρ τὴν γνῶσιν τῶν γραμμάτων δεόν νὰ ἔχη ἡ γυνὴ τὴν γνῶσιν τῶν ἑαυτῆς καθηκόντων ἢ γυνὴ διακρίνεται, ἢ γυνὴ βασιλεύει διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς καρδίας.

Ἡ φύσις τῆς γυναικὸς ἐκ δύο μόνον, ὡς εἶπεν, στοιχείων συγκροτεῖται, ἀγάπης καὶ αἰσθημάτων, ὅλος δ' αὐτῆς ὁ βίος ἐστὶν ἀφοσίωσις. Ἀλλ' ὅπως καλλιεργηθῶσι τὰ δύο στοιχεῖα τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ αἰσθηματος καὶ μὴ ἐκτραπῶσι τὸ μὲν εἰς ἀκολάστους ἐπιθυμίας, τὸ δὲ εἰς πυρετώδη φαντασίαν, ἀνάγκη πᾶσα ἢ ἀγωγή τῆς γυναικὸς ν' ἀρχίζῃ καὶ νὰ τελειώσῃ διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ καθήκοντος, οὗ ἡ ἀκριβὴς ἐκπλήρωσις οὐκ ἐνὶ ἄλλως γένεσθαι εἰμὴ διὰ τῆς πλήρους, διὰ τῆς εἰλικρινοῦς, διὰ τῆς ἀφιλοκερδοῦς ἀφοσιώσεως διὰ τοῦτο νομίζω, ὅτι ἡ νέα κόρη δὲν πρέπει ποτὲ νὰ χωρίζεται τοῦ οἴκου, καὶ ἂν εἶχον ἐγὼ τὴν

δύναμιν ν' ἀποφασίζω τίσι κόραις ἐπιτρεπτεόν νὰ εἰσάγωνται ὡς οἰκότροφοι ἐν τῷ Ἀρσακείῳ, ἢ ἐν τοῖς ἰδιωτικαῖς Παρθεναγωγείοις, ἤθελον ἀπαγορεύσει τὴν εἰσοδὸν πάσαις ταῖς ἐχούσαις μητέρας, μόναις δὲ ταῖς ὀρφαναῖς μητρὸς ἤθελον ἐπιτρέπει ν' ἀνατρέφονται ὑπ' ἄλλων γυναικῶν. Ἡ μήτηρ, οἷα ποτ' ἂν ἦ, ἐκτὸς ἂν ἢ θηρίον, ἐμπνέεται ὑπὸ τοιοῦτου αἰσθηματος ὑπὲρ τῆς θυγατρὸς τῆς, ὥστε σχεδὸν ἀδύνατον ἐκούσια νὰ διδάσκῃ αὐτὴν ἄλλο παρὰ τὸ καθήκον. Πρὸς δὲ, ἐν τῷ οἴκῳ βοηθοῦσα τὴν μητέρα, λεληθότως πῶς διδάσκειται ἢ κόρη τὴν οἰκονομίαν τοῦ οἴκου καὶ προγυμνάζεται εἰς τὴν ὑπομονὴν μεθ' ἧς πρέπει νὰ ὑπομένῃ τὴν ἀνατροφὴν τῶν μελλόντων τέκνων τῆς παρετήρησα δὲ, καὶ αἱ παρατηρήσεις μου μ' ἐφεραν εἰς τὸ ἀλάνθαστον συμπέρασμα, ὅτι αἱ χειρότεροι σύζυγοι καὶ μητέρες γίνονται ἐκεῖναι ὅσαι ἐν τοῖς Παρθεναγωγείοις ἐξετραφθησαν.

Ἡ ἐν οἴκῳ ἀνατροφὴ τῶν κορασιῶν ἔχει καὶ τοῦτο τὸ καλόν, ὅτι δὲν μεταβάλλουσι τὴν κατὰ τὴν κοινωνικὴν αὐτῶν τάξιν διαίταν, ἐνῶ πᾶν τούναντίον συμβαίνει διὰ τῶν οἰκοτροφῶν καὶ ἰδίως τῶν ἐν τῷ Ἀρσακείῳ ὑποτροφῶν ἐπὶ ἰσχυραῖς τισι προστασίαις εἰσάγονται ὡς ὑπότροφοι κόραι ἐκ τῶν πενεστέρων αἱ τοιαῦται ἀφοῦ 4 ἢ 5 ἔτη διατηθῶσιν ὀπωσοῦν ἀβρότερον ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ, καὶ συγχρωτισθῶσιν ἄλλαις νεάκισιν εὐπορωτέρων οἰκογενειῶν ἐπὶ πληρωμῇ εἰσαγομέναις, ἐθίζονται ν' ἀμιλλῶνται πρὸς ταύτας καὶ ν' ἀξιώσιν, οἷκαδ' ἐπανακάμπτουσαι, καὶ νὰ τρέφονται, καὶ νὰ ἐνδύονται ὡς αἱ πάλαι συμμαθήτριά των ἀγύμναστοι δὲ μείνασαι τῶν οἰκιακῶν ἔργων ἀπαξιοῦσι νὰ σπιλώσωσι τὰς ἑαυτῶν χεῖρας περὶ ταῦτα τυρβάζουσαι, μάλιστα δὲ ἀφοῦ ἀβρότερας διὰ τῆς μακρᾶς ἀχρηστίας κατέστησαν αὐτάς.

Ἐῶσαι λοιπὸν χαίρειν τὸν οἶκον τρέπονται αἱ πολλαί, φρικτὸν τὸ ἀκούσμα! ἀλλ' ἀπὸ φίλου Διευθυντοῦ τῆς Διοικητικῆς Ἀστυνομίας Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς ἤκουσα αὐτὸ, εἰς τὸν ἀτιμον τῶν ἐταίρων βίον. Εἶθε μὴ ἀλήθευεν ὁ λόγος! ἀλλ' ὑμεῖς, φίλε, δύνασθε νὰ ζητήσητε ἐπισήμως περὶ τούτου πληροφορίας. Παραλείπω δὲ τὴν μνεσίαν ὅσων ἤκουσα ὡς ἐν τισὶ παρθεναγωγείοις συμβαινόντων, ἀπερ, ἂν ἀληθεύωσι, κινδυνεύουσι νὰ μεταστήσωσι τὰ παρθεναγωγεία εἰς τὴν ἑτέραν τοῦ ὀνόματος σημασίαν (1).

(1) ΣΗΜ. ΠΑΝΔ. Εἰ καὶ δὲν παραδεχόμεθα πάσας τὰς περὶ ἐκπαιδεύσεως γνῶμας τοῦ σοφοῦ ἡμῶν συνεργάτου,

δεόν λοιπὸν νὰ καταβληθῇ ἡ μεγίστη φροντίς περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ θήλεος γένους, διότι ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτᾶται ἡ τύχη τῆς ὅλης κοινωνίας. Σύζυγος καὶ μήτηρ εὐσεβὴς καὶ χρηστοθήης, οὐ μόνον τὰ τέκνα κατὰ τὸν ἑαυτῆς μορφώνει τύπον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνδρὸς

εἰς τὴν περὶ Ἀρσακείου ἔμμε, τὴν ἀφορῶσαν εἰς τὴν συμβίωσιν εὐπόρων τε καὶ ἀπόρων κορασιῶν, συναίνουμέν. Δὲν λέγομεν, ἀπαγε! ἔτι ὁ Διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας εἶπε πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ Ὑπομνήματος, διότι αἱ παρεκτροπόμεναι δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἐντὸς τοῦ καταστήματος ἀνατρεφόμενων, δι' ἃς καὶ μόναις ἔχει εὐθύναν ἢ διοικήσας αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐξωθεν φοιτῶντων κορασιῶν, εἰς ἃ μόνον διδασκαλία χορηγεῖται ἐπαναλαμβάνομεν ἕμμεν ἐκεῖνο εἰς ὃ πολλάκις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐκαλέσαμεν εἰς μάτην τὴν προσοχὴν τῶν διεπόντων τὰ τοῦ καταστήματος τούτου, τὸ ἐξῆς καθ' ἡμᾶς τὸ Σχολεῖον τῆς Φιλεπ. Ἐταιρίας, ἐξετραπῆ τοῦ σκοποῦ δι' ἂν ἰδρῶθῃ. Οἱ πρῶτοι κανονισμοὶ οὐκ συντάξεν ὁ ἀειμνηστὸς Ι. Κοκκίνης συνεργασθέντων καὶ τιμῶν ἄλλων, ἀποδεικνύουσι ὅτι προέκειτο περὶ ἐκπαιδεύσεως κορασιῶν προωρισμένων εἰς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, περὶ ἀπλοῦ διδασκαλείου παρθένων. Καὶ τότε εἶχεν ὑποβληθῆ ἢ πρότασις νὰ γίνωνται δεκτὰ καὶ κοράσια ἀνήκοντα εἰς εὐπόρους οἰκογενείας, μὴ ἀποβλέποντα εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο ἀλλ' ἢ πρότασις ἀπεκρούσθη διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ καθημερινὴ παρατρίβη καὶ εἰς ταῦτα καὶ εἰς ἐκεῖνα ἤθελον ἀποθῆ ἐπιζητήσιος εἰς ἐκεῖνα μὲν διότι ἤθελον ἀποκτήσει ὀρέξεις ἐμπρεπούσας εἰς νέας ἄλλης καταγωγῆς, ἄλλων τρόπων καὶ ἄλλης διαίτης, πρὸς ταῦτα δὲ διότι ἤθελον ἀπορροφήσει ἰδιότητος, ἰδιαζούσας εἰς τοὺς ἐκ τοῦ οἴκου, οὕτινος ἢ ἀγωγῆ πολλὰ ἐξ ἀνάγκης ἔχει τὰ ἐλαττώματα. Μετὰ ταῦτα ἕμμεν, ἐπειδὴ ἐπικρατεῖ παρ' ἡμῖν ἡ γελόια ἰδέα, τὴν ὁποῖαν δημοκοποῦντες περιθάλπουσι καὶ οἱ μὴ προσβεβύοντες αὐτὴν, ὅτι πᾶσα διάκρισις εἶναι ἀριστοκρατικὴ, ἠναίχθησαν αἱ πύλαι τοῦ σχολείου τῆς Ἐταιρίας καὶ εἰς ἀνωτέρων οἰκογενειῶν θυγάτριά. Ὁ μακαρίτης Γενναῖος, εἰ καὶ δημοκράτης, ἠγωνίσθη πολλάκις νὰ πείσῃ τοὺς τάναντια φρονούντας λέγων, ὅτι ἐν χώρᾳ τῆς ὀ ἀκρογωνιαῖος λίθος, τὸ κυριώτατον θεμέλιον εἶναι ὁ δημοκρατικὸς φθόνος, ἐπου πάντες, εὐποροὶ τε καὶ ἀποροὶ, σοφοὶ τε καὶ ἄσοφοι, ἱκανοὶ τε καὶ ἀνίκανοι ζητοῦσι νὰ ὑψωθῶσι λησμονοῦντες τῆς χελώνης τὸν μῦθον, τοιαύτης συμπίπτει ἤθελε καταντήσῃ ὀλεθρία ἀναμφισβήτητον δὲ εἰ καὶ κατέστη σήμερον, ἐὰν ὅσα ὁ ἀστυνόμος εἶπε πρὸς τὸν συντάκτην τοῦ Ὑπομνήματος ἔχωνται ἀληθείας. Εἰς τὴν παρεκτροπὴν δὲ ταύτην συντελεῖ καθ' ἡμᾶς οὐκ ὀλίγον ἢ πρὸς τὰς μελλούσας δημοτικὰς διδασκαλοὺς παράδοσις ἀνωτέρων μαθημάτων διότι ἡ ἀγωγή, ὅση ἐντελεστέρα γίνεται τόση μᾶλλον ἀνοψοῖ τὸ φρόνημα ἢ ἀνοψοῖσι δὲ αὐτὴ εἰς τὸν φύσει μάταιον Ἑλληνα καθίσταται εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνος. Αὐτὰ ταῦτα ἐγράψαμεν ἄλλοτε καὶ διὰ τὸ Ἀρσακίον ὀρφανοτροφεῖον. Οἱ νέοι, ὅσοι παρασκευάζονται διὰ τὸ ἐπάγγελμα δημοτικῶν διδασκάλων, δύο μόνον ἔτη διδάσκονται αἱ δὲ ἐν τῷ Ἀρσακείῳ πέντε ὀλόκληρα! Δὲν φοβούμεθα δὲ νὰ ἀναίρησι τις ἡμᾶς βεβαιῶντας ὅτι αἱ ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ μελλούσαι διδασκαλοὶ, ἄνευ ἐξαιρέσεως, δὲν ἔχουσι τὴν διδασκαλίαν σκοπὸν, ἀλλ' ἀποκαταστάσεως μέσον καὶ τοῦτο διότι ἀναστρέφονται μετὰ κορασιῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, ἅτινα ἂν δὲν περιφρονῶσι, βεβαίως ἕμμεν δὲν τιμῶσι παραπολὺ τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα.

(1) • Τὰ πάθη ἐκκρούουσι τὸν λογισμὸν, • εἶπεν ὁ φιλόσοφος Χρυσίππος.

τὰ μάλιστα ἐπιδρᾶ μάτην δὲ, μάτην πάντως, ἐργάζεται ὁ νομίζων ὅτι θέλει ποτέ δυναθῆναι διὰ πλάσθη καλοῦς κάγαθους πολίτας πρὶν ἢ πολιτίδας χρηστάς καὶ κοσμίας καὶ ἐναρέτους μορφώσῃ.

Ὡς βλέπετε, φίλε, ἀπὸ ρίξης ζητῶ τὴν διόρθωσιν τοῦ κακοῦ καὶ συμφωνῶ μὲν, ὅτι ἂν παραδεχθῆτε τὰς ἰδέας μου καὶ ἐπιληφθῆτε τῆς διορθώσεως τοῦ κλήρου καὶ τῆς γυναικείας ἀνατροφῆς, οὐδ' ὑμεῖς ἴσως, οὐτ' ἐγὼ θέλομεν ἰδεῖ τοὺς καρποὺς τῶν ἰδεῶν μας, διότι, κἂν ἀμέσως ἀρξῆται ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν, μία τοῦλάχιστον γενεὰ ἀνθρώπων πρέπει νὰ παρέλθῃ πρὶν ἢ κατὰ δὴλος γένηται ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῆς κοινωνίας. Ὁμολογῶ πρὸς τοῦτους, ὅτι τὸ ἔργον δυσχερέστατον, νῦν μάλιστα ὅτε ἀπὸ τριακονταετίας καὶ ἐπέκεινα ἐβήμεν πρὸς τὸ χεῖρον, ἢ ὅτι ἦτο πρὸς τριάκοντα ἔτων, ὅτε τὰ ἦθη ἡμῶν ἦσαν ἀπλούστερα, τὸ γυναικεῖον φύλον ἀγνότερον καὶ ἡ διαφθορὰ σχεδὸν ἀγνωστος ἐν Ἑλλάδι, ὡς παρεσδύσασα διὰ τοῦ δυτικῆ δὴθεν πολιτισμοῦ, οὐ τὰ κατ' ἐπιφάνειαν, ἄτε καὶ εὐκολώτερα, ἠσθάνθημεν μόνα, χωρὶς νὰ εἰσαγάγωμεν καὶ τὰ κατὰ αὐτοῦ, διότι ἡ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ, καὶ ἰδίως ἐν Ἀγγλίᾳ, Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ὁλλανδίᾳ καὶ τοῖς λοιποῖς βορειοτέροις κλίμασιν ἀγωγὴ τοῦ γυναικεῖου φύλου ἐστὶ τὰ μάλιστα ἐπιμεμηλεμένη, καὶ πράγματι τοιαύτη, οἷαν εὐχομαι καὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα· ἐνῶ δὲ αἱ προεκτεθεῖσαι ἰδέαι μου ἔχουσι πρακτικὴν ἐφαρμογὴν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις, κινδυνεύουσι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς καθαρῶς θεωρητικαὶ καὶ ἀπραγματοποιήτοι διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλ' εὐγενὲς ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀπόπειρα, καὶ ἂν δὲν ζήσωμεν ἡμεῖς ἵνα ἴδωμεν τοῦ ἔργου ἡμῶν τοὺς καρποὺς, θέλομεν ὅμως ἰδεῖ τὴν ἀνθῆσιν, γλυκεῖα δ' ἐστὶ δι' ἡμᾶς παρηγορία, ὦ φίλε, ἂν ὀλίγα ἐκ ταύτης ἀνθῆ ρίψωσιν ἐπὶ τῶν τάφων ἡμῶν καὶ εὐλογῆσωσι ποτε τὸ ὄνομα ἡμῶν, ὅτι ἐγὼ μὲν ὑπέδειξα τὸ καλόν, ὑμεῖς δ' ἠσθάνθητε αὐτὸ καὶ ἤρξασθε ἐξάγοντες αὐτὸ ἀπὸ τοῦ κύκλου τῆς θεωρίας ὅπως τὸ καταστήσῃτε πράξιν. Ἐνθυμήθητε ὡσαύτως, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν ἐστὶ νέος, καὶ ὅτι πρέπει νὰ παρασκευάσωμεν αὐτῷ διὰ τοὺς τῆς ἀνδρικής αὐτῶν ἡλικίας χρόνους τοιούτους πολίτας, δι' ὧν νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εὐχὴν του νὰ καταστήσῃ τὴν Ἑλλάδα πρότυπον βασιλείου ἐν τῇ Ἀνατολῇ.

Ἀφοῦ δὲ τὸν κλῆρον καταστήσῃτε ἄξιον τῆς ἀποστολῆς του, καὶ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ γυναικεῖου φύλου μορφώσῃτε πρὸς τὸν σκο-

πὸν τῆς πολιτείας, στρέψατε τὴν προσοχὴν σας πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀρρένων, ἧτις οὐ μικρὰς χρήζει βελτιώσεως. Ἴδου δὲ τίνες καὶ αἱ περὶ αὐτῆς σκέψεις μου.

Τρεῖς εἰσὶν οἱ βαθμοὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τὸ ἄρρην φύλον, α) ἡ δημοτικὴ, β) ἡ μέση καὶ γ) ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις. Καὶ ἡ μὲν δημοτικὴ ἀναγκαῖα εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως, ἡ δὲ μέση εἰς τινὰς, ἡ δὲ ἀνωτέρα εἰς ὀλίγους. Ἡ πρώτη δέον νὰ ἦ ὑποχρεωτικὴ καὶ προσιτὴ δι' ὅλους, ἡ δὲ δευτέρα εἰς ἐκείνους οἵτινες ἐπιτήδευμά τι, τῶν ἐλευθερίων λεγομένων, σκοποῦσι νὰ μετέλθωσιν, ἡ δὲ ἀνωτέρα νὰ κατασταθῇ τοσοῦτον δυσχερῆς, ὥστε οἱ εὐφυστάτοι καὶ καρτερικώτατοι πρὸς τοὺς πόνους, οὓς ἡ ἀληθῆς σοφία ἀξιοῖ παρά τῶν μυστῶν τῆς, ν' ἀποδύωνται πρὸς αὐτήν.

Διέλθωμεν ἤδη ἕκαστον τῶν βαθμῶν τούτων ἰδίᾳ. Καὶ πρῶτον περὶ τοῦ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δημοδιδασκάλου εἶναι τὸ σπουδαιότατον, ἅμα δὲ καὶ τὸ εὐγενέστατον τῶν δημοσίων λειτουργημάτων, διότι δι' αὐτοῦ μορφοῦται τὸ μέγα τῆς πολιτείας σῶμα, ὁ λαός, ὁ λαός ὅστις ἐστὶν ἡ βᾶσις τῆς εἰκονίζουσας τὴν πολιτείαν πυραμίδος. Ὁ λαός ἐστὶν ὁ ἐκλογεὺς, ὁ λαός ὁ στρατιώτης, ὁ λαός ὁ τὸν ἐθνικὸν παράγων πλοῦτον διὰ τῆς γεωργίας εἰς ἣν ἀσχολεῖται, διὰ τῆς βιομηχανίας εἰς ἣν ἐπιδίδεται, διὰ τῆς ἐμπορίας δι' ἧς πλουτίζεται αὐτός τε καὶ ἡ πατρίς, διὰ τῆς ναυτιλίας καθ' ἣν προκινδυνεύει· ὁ λαός ἐστὶν ὁ φορολογούμενος, δι' οὗ πάντες οἱ δημόσιοι λειτουργοὶ διατρέφονται, ὅπως πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν ἐν ἀδείᾳ ἀσχολῶνται. Καὶ ὅμως ὁ λαός ἐστὶν ἐκεῖνος περὶ οὗ οὐδεμία φροντίς καταβάλλεται, στερεῖται δὲ πάντων ἕως καὶ αὐτοῦ τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς, δηλονότι τῆς γνώσεως διατὶ ἐπλάσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, μετὰ ψυχὴν λογικὴν, ὅπως λατρεύῃ μὲν τὸν Θεὸν διὰ τῆς πίστεως, ἐκπληροῖ δὲ τὰ πρὸς τοὺς ὁμοίους καθήκοντα διὰ τῆς γνώσεως αὐτῶν.

Ἡ δημοτικὴ λεγομένη ἐκπαίδευσις σκοπεῖ πρὸς τὴν θεραπείαν τῶν λογικῶν τούτων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πῶς γίνεται; εἰς χεῖρας τίνων διαπιστεύεται;

Ἡ ἱστορία δικαίως μέμφεται τοὺς πλουσίους τῆς Πρώτης, οὔτινες εἰς δούλους διεπιστεύοντο τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων τῶν ἄλλ' ἐν Ἑλλάδι μήπως εἰς κρεῖττονας ἀνατίθεται ἡ τοῦ λαοῦ ἐκπαίδευσις; Τίς ἐστὶν ὁ ἐν Ἑλλάδι δημοδιδάσκαλος; Οὐδὲν ἄλλο ἢ χωρικός τις τὸν ὑπρέτην ἐν Ἀθήναις μετελθὼν, ὀλίγα δὲ τινὰ γράμματα μαθὼν, ἀπὸ τῆς ὑ-

πηρετικῆς αὐτοῦ καταστάσεως βραχείας τινὰς ὑποκλέψας στιγμὰς, τὸν δ' ὀδηγὸν διδάχθεις, τίς οἶδέ πως ἐξετασθῆς, διὰ τίνων δὲ μέσων τοῦ πτυχίου ἀξιοθῆς, καὶ προστασία Πληρεξουσίου τινὸς ἢ Βουλευτοῦ, συνήθως τοῦ πρώην κυρίου του, εἰς δημοδιδάσκαλον προχειρισθῆς, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὅτι καθ' ὅλον τὸν μέλλοντα αὐτοῦ βίον θέλει ἐξυπηρετεῖ τοῦ προστάτου του τὰ συμφέροντα.

Τοιοῦτος λοιπὸν ὁ δημοδιδάσκαλος πρὶν ἢ διορισθῇ διορισθῆς δὲ μὴ γὰρ ἀπελευθεροῦται; Τούναντιον ἡ δευτέρα αὐτοῦ δουλεία καὶ τῆς πρώτης οἰκτροτέρα ἐστίν, ἐξαρτᾶται ἀπὸ παντός, οἷον Ἐπάρχου, Δημάρχου, δημοτικῆς συμβούλου, Βουλευτοῦ, Διευθυντοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τόσων ἄλλων. Οὐδὲν ἀνδρικὸν αὐτῷ ἐπιτρέπεται φρόνημα, ὁ δὲ δύστηνος μετανοεῖ ὅτι ἀφῆκε τὴν ὕπνιν ὅπως ζῆλα γωῦ βίον ἀβίωτον.

Τίνας λοιπὸν ἀρετὰς δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ὁ συνήθως πάσης ἀρετῆς ἄμοιρος διδάσκαλος οὗτος; Ἀνάγκη λοιπὸν ἡ δημοτικὴ παιδεία νὰ τροποποιηθῇ καθ' ὑποκείμενον.

Ἄλλ' οὐ μόνον καθ' ὑποκείμενον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀντικείμενον, διότι οἷα τὴν σήμερον γίνεται δὲν ἐκπληροῖ τὸν σκοπὸν τῆς ἡ δ' ἀπόδειξις ὅτι ἐνῶ ἀπὸ τεσσαράκοντα περίπου ἔτων συνέστησαν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ὑπὲρ τὰ τέσσαρα πέμπτα τῶν ἀνδρῶν καὶ τὰ 95 100 τῶν γυναικῶν δὲν γνωρίζουσιν οὔτε τὸ ἀναγινώσκειν, οὔτε τὸ γράφειν, οὔτε τὸ ἀριθμεῖν εἰς αὐτὰ δὲ τῶν Ἀθηνῶν τὰ πρόθυρα, εἰς τὴν Ἐλευσίνα, τὴν Σαλαμίνα, τὰς Ἀχαρνὰς, καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τινὰς ἴσως τῶν Ἀθηνῶν συνοικίας, ἐνθα λαλεῖται ἡ Ἀλβανικὴ γλῶσσα, ἀγνωεῖται ὅλως ἡ Ἑλληνική.

Ἀνάγκη λοιπὸν, φίλε, ριζικὴ τροποποίησις νὰ γίνῃ ὡς πρὸς τὸ προσωπικόν τῶν δημοδιδασκάλων, ὡς πρὸς τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν σχολείων.

Κατηργήθη ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως τὸ Διδασκαλεῖον, διότι ἡ Συνέλευσις ἐκεῖνη ὅπου ἐβλεπέ τι καλὸν ἢ κακόν, ὅπερ ἤθελε νὰ καταβάλῃ, δὲν εὕρισκεν ἄλλον τρόπον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τῆς εἰμῆ τὴν καταστροφὴν ἐν ἄλλοις λόγοις, ὅπου κατὰ τὴν κρίσιν τῆς εὕρισκε νόσον, ἀντὶ νὰ ζητήσῃ διὰ τίνων μέσων ἠδύνατο νὰ τὴν θεραπεύσῃ, κατέφερε τὸν πέλεκυν. Ἐννοεῖτε ὅτι ἡ θεραπευτικὴ αὕτη μέθοδος ἦν τὰ μάλιστα ταχυεργῆς, πάντως ὅμως δὲν ἦτο καὶ ἡ ἀρίστη. Τὸ Διδασκαλεῖον, ὡς εἶχεν, ἐνόσει μεγαλῶς, εὐφρων ὅμως Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἄξιον

τοῦ ὑψηλοῦ προορισμοῦ του. Τὸ κατ' ἐμὲ πρέπει ν' ἀνασυσταθῇ διοριζομένων ἐν αὐτῷ Καθηγητῶν ἐκ τῶν σπουδαιότατων ἐν ἡμῖν λογίων, οἵτινες συννοοῦντες, ὅτι τοῦ Διδασκαλείου ὁ σκοπὸς εἶναι πολλῶν καὶ τοῦ Πανεπιστημίου ἱερώτερος καὶ ὑψηλότερος, θέλουσιν ὡς ἀληθῆ ἱερωσύνην μετέλθει τὸ ἔργον τῆς διδασκαλίας, διαπλάττοντες τὰς καρδίας καὶ τὸν νοῦν τῶν δημοδιδασκάλων, καὶ τὸ φρόνημα αὐτῶν τοσοῦτον πρὸς τὸ ἔργον ὑψοῦντες, ὥστε νὰ καταστήσωσι αὐτοὺς ὑπερῆφανους διὰ τὴν ἱεράν αὐτῶν λειτουργίαν. Θαυμάζει ὁ κόσμος ὅλος τὴν ἀνδρίαν τῶν στρατῶν τῆς Γαλλίας, καὶ ὅμως ὁ Γάλλος νεοσύλληκτος κατ' οὐδὲν τῶν ὑπὸ ἄλλας σημαίας στρατολογουμένων διαφέρει· ἐπειδὴ ὅμως ἅμα τὴν στολὴν τοῦ στρατιώτου περιβληθῆ ὑπὸ τοιοῦτους προγυμνάζεται ἄρχοντας, οἵτινες εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐμφυσῶσιν, ὅτι ἡ τιμὴ τῆς Γαλλίας ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτᾶται, καὶ μεγαλοφρονεῖ οὗτος καὶ ἀμιλλᾶται ὅπως δειχθῆ ἄξιος τῶν μεγάλων ἐλπίδων, ἃς ἐν αὐτῷ ἔχει ἡ πατρίς, καὶ συνελόντι εἰπεῖν, γίνεται ἐν ὄλῳ ὁ μεγαλοεργὸς ἐκεῖνος γαλλικὸς στρατὸς ἐκ τῶν κατὰ μέρος φιλοτίμων στρατιωτῶν. Αὐτὸ τοῦτο πρέπει νὰ γίνῃ καὶ διὰ τοὺς παρ' ἡμῖν δημοδιδασκάλους, ὧν τὸ ἔργον δὲν θέλει εἶσθαι τοῦ λοιποῦ οἷον μέχρι τοῦδε ταπεινόν, ἀλλὰ μέγα, διότι οὐ μόνον τὴν μέλλουσαν γενεάν πρέπει νὰ μορφώσωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν παρούσαν νὰ βελτιώσωσιν. Ὁ δημοδιδάσκαλος καὶ διὰ τοῦ ἤθους καὶ διὰ τοῦ λόγου πρέπει νὰ ἐπιδρᾶ ἐπὶ τοὺς ἀνδρας ὅσον καὶ ἐπὶ τοὺς παῖδας, δέον νὰ ἦ ὁ χρησιμοδότης τοῦ χωρίου, διδάσκων τοὺς ἐνεργοὺς πολίτας τὸ μέγεθος ἐκάστης δημοσίας λειτουργίας καὶ ἰδίως τῆς τοῦ ἐκλογεῖος ψήφου. Πρέπει ὁ διδάσκαλος οὗτος οὐ μόνον ἐν τῷ σχολείῳ νὰ διδάσκῃ τοὺς παῖδας, ἀλλὰ καὶ ἐν δρόμῳ, καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ τοὺς ἀνδρας. Ἡ θέσις του πρέπει νὰ ἦ μόνιμος, ὅπως γνωρίζω ὅτι οὔτε μετᾶθεσιν ἔχει νὰ ζητήσῃ, οὔτε παῦσιν νὰ φοβηθῇ, ν' ἀφοσιωθῇ ὅλος πρὸς τὸ ἔργον του καὶ ν' ἀγαπήσῃ αὐτὸ ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας. Καὶ θέλει πάντως συμβῆ τοῦτο, ἂν μάλιστα, ὡς ἀνωτέρω εἶπον, ὁ δημοδιδάσκαλος νυμφευθῇ καὶ γίνῃ καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ χωρίου του. Αἱ δύο αὗται λειτουργίαι, κατ' ἐμὴν γνώμην, δέον νὰ ᾧσιν ἡνωμέναι, καὶ διότι ἀποτελεσματικώτερα ἢ ἐνέργεια, καὶ διότι ἀνετώτερος γίνεται ὁ βίος διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν πόρων, καὶ διότι τέλος, ἐνῶ διὰ τὸ Κράτος θέλει προέλθει μεγάλη οἰκονομία, θέλει κατορθωθῆ καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν σχολείων.

ὡς δ' ἐν παντὶ χωρίῳ ὑπάρχει ἐκ κλησίας, ἐν παντὶ χωρίῳ θέλει ὑπάρχει καὶ σχολεῖον.

Προλαμβάνω δὲ ν' ἀναιρέσω ἐνστάσιν τινα, ἢ ἴσως οἱ ἀφ' ἐαυτῶν μὴ σκεπτόμενοι ἀλλ' ἐξ ἄλλων ἐπικρατειῶν παραδειγματιζόμενοι δύνανται νὰ μοι κάμωσιν. Εἰσὶν οὗτοι ἐκεῖνοι οἵτινες ἀναγινώσκοντες ἐν ταῖς ἐφημερίαις τὰ συμβαίνοντα ἐκ τοῦ δυτικοῦ κλήρου ἐν Γαλλίᾳ, Ἰσπανίᾳ, Βελγίῳ καὶ Ἰταλίᾳ κακὰ, φοβούνται μὴ ταῦτα συμβῶσι καὶ παρ' ἡμῶν. Λησμονοῦσιν ὅμως οὗτοι, ὅτι κυρία τοῦ κακοῦ αἰτία ἢ τῶν ἱερέων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀγαμία, ἐνῶ ἡμεῖς ἐθέμεθα ὡς ἀρχὴν ἀτρεπτον, ὅτι πάντες οἱ ἐγκόσμιοι ἱερεῖς δεόν νὰ ὦσιν ἐγγαμοί. Ἄλλως τε, καὶ ἡ ἐπί τῶν χρόνων τῆς δουλείας ἡμῶν ἔνωσις τοῦ ἱερατικοῦ πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἔργον, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἐνώσεως ταύτης ἀγλαοὶ καρποὶ δὲν μαρτυροῦσι τρανῶς ὑπὲρ τῆς γνώμης ἡμῶν;

Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις δεόν νὰ ᾖ γενικὴ καὶ διὰ τοῦτο ὑποχρεωτικὴ, νὰ δίδηται δωρεὰν καὶ διὰ τοῦτο τοῖς πᾶσι νὰ καθίσταται προσηκόν. Δέον ὁ νόμος νὰ φέρῃ, ὅτι πάντες οἱ παῖδες, ἀρρένες τε καὶ θήλειαι, ἀπὸ τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ δεκάτου τῆς ἡλικίας των ἔτους νὰ φοιτῶσιν ὑποχρεωτικῶς εἰς τὰ σχολεῖα, οἷος δὲ γονεὺς τὸν νόμον ἀθετεῖ, οὐ μόνον εἰς χρηματικὴν ποινὴν, καὶ ἐν ὑποτροπῇ εἰς φυλάκισιν νὰ καταδικάζεται, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ ἐκλογέως ψήφου νὰ στερῆται καὶ εἰς οὐδεμίαν δημοσίαν ἢ δημοτικὴν λειτουργίαν νὰ ᾖ δεκτός.

Ὁ δημοδιδάσκαλος νὰ προτρέπηται εἰς τὸ νὰ νυμφεύηται κόρην δυναμένην νὰ μετέλθῃ τῆς δημοδιδασκαλίας τὸ ἔργον, ὅπως οὕτω καὶ διπλοῦς ἢ ὁμισθός τοῦ διδασκαλικοῦ ἀνδρογύνου, καὶ διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον οὐδαμοῦ ὑπάρχῃ ἀγαμος κόρη τὴν διδάσκαλον μετερχομένη. Ἄν προτιμῶνται διὰ τὸ ἔργον οἱ πρὸς διδασκαλίαν συνεζευγμένοι, ἀφ' ἐαυτῶν θέλουσιν ἐνοῦσθαι εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ οὕτως αὐτὸ τὸ ζεῦγος ἔσται τὸ ὑπόδειγμα τῶν οἰκογενειακῶν ἀρετῶν, καὶ τὸ καλὸν τούτου παράδειγμα πάντως θέλει ἐπενεργήσει μεγάλως ἐπὶ τῶν ἡθῶν τῆς κοινωνίας.

Βεβαίως διὰ τοῦ νόμου δὲν δύναται ν' ἀπαγορευθῇ εἰς τὰ παιδία νὰ λαλῶσι τὴν ἀλβανικὴν διάλεκτον ἐν τοῖς ὑπὸ Ἀλβανῶν οἰκουμένοις χωρίοις, ἀλλ' ἐκεῖνο πάντως κατορθωτόν, τὸ ἐμπνεῦσαι εἰς τὰ παιδία ἀγάπην ἰδιάζουσαν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἢ δ' αὖθις τῶν γνώσεων ἀπαιτούσα καὶ ὄργανον ἀνάλογον πρὸς ἔκφρασιν τῶν νέων ἰδεῶν, ἐξ ἀνάγκης καταστήσει τοιοῦτον ὄργανον τὴν Ἑλληνικὴν, ἀτε μὴ οὔσης εἰς κατάστασιν τῆς

ἀλβανικῆς νὰ χορηγήσῃ τὰς λέξεις πρὸς ἐκδήλωσιν τῶν νέων ἐνοιῶν.

Ὁ ἀραιὸς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, ἡ ἀπ' ἀλλήλων μεγάλη ἀπόστασις τῶν συγκροτούμενων τὸν δῆμον χωρίων, τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν δημοτικῶν πόρων πρὸς συντήρησιν πλειόνων σχολείων, πολλάκις δὲ καὶ ἐνός μόνου, ἢ ὀλιγωρία τῶν γονέων, οἵτινες προτιμῶσι νὰ μεταχειρίζωνται τ' ἀνήλικα τέκνα τῶν εἰς τὰ ἴδια αὐτῶν ἔργα, εἰσὶν ἀληθῶς τὰ κύρια αἰτία δι' ἃ ἡ ἐκπαίδευσις δὲν διεδόθη ὅσον ἔδει εἰς τὰς κατωτέρας στοιβάδας τοῦ ἔθνους· προσθετέον δὲ, ὅπερ ἐν γένει παρετήρησα, ὅτι τὰ ὑπὸ Ἀλβανῶν οἰκούμενα μέρη ὀλιγωτέραν πρὸς τὰ γράμματα ἔχουσι κλίσιν παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν λαλούντων τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τὸ συμβαίνον τούτο ἔχει τὴν αἰτίαν εἰς ἐθνολογικὸν λόγον, ἀνάγκη λοιπὸν ὑπὸ τοῦ ἐθνολογικοῦ λόγου ὀδηγούμενοι ν' ἄρωμεν τὴν αἰτίαν τοῦ συμβαίνοντος. Ἀνάγκη ἄρα νὰ πολλαπλασιασθῶσι τὰ σχολεῖα ὅπως ἐκλείψῃ πᾶσα πρόφασις, καὶ θέλουσι πολλαπλασιασθῆ εὐχερέστατα δι' ὧν τρόπων ἀνωτέρω ὑπέδειξα (2).

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

(1) ΣΗΜ. ΠΑΝΑ. Τὴν ἀποτυχίαν τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως ἀποδίδουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολλὸ οἱ περὶ αὐτῆς γράφοντες εἰς τὸ ἀκατάλληλον τοῦ νόμου. Δὲν λέγω ὅτι ὁ νόμος δὲν ἔχει ἁλλείψεις, πολὺ ἔμως φοβούμαι μὴ κατὰ μέρος ἢ ἀποτυχία πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν κακὴν ἐφαρμογὴν. Ὁ νόμος ἀπαιτεῖ νὰ ἐφορευῶνται διαρκῶς τὰ σχολεῖα ὑπὸ ἐπιτροπῶν ἀπαιτεῖ νὰ ἐπιδελύσων αὐτὰ αἱ διοικητικαὶ ἀρχαί· ἀπαιτεῖ δὲ καὶ νὰ περιέρχεται ἡ διευθυντὴς τῶν Σχολείων ἅπαξ καὶ τοῦ ἔτους εἰς ἐπιθεώρησιν αὐτῶν. Διορίζονται αἱ ἐπιτροπαί; καὶ ἂν διορίζονται ἐκ τίνων σύγκεινται; ἀλλὰ καὶ ἔτιως συγκροτοῦνται ἐπιθέλονται τὰ σχολεῖα; Νομάρχης, ἢ ἐπαρχος, ἢ ἀντιπρόσωπος αὐτῶν ἐπάττει παρὰ εἰς Σχολεῖον; Ὁ διευθυντὴς, δὲν ἐρωτώμενος ἂν ἐξηλθε τῆς πρωτεύουσας; ἐπεσκέφθη ποτὲ αὐτὰ τῆς πρωτεύουσας τὰ Σχολεῖα; ὁμιλοῦμεν ἐν γνώσει καὶ ἐκ πείρας, διότι ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐξετελέσαμεν ἔργα ἐφόρου ἐν Ἀθήναις. Ἡ ἐπιτυχία τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως ἐν Ἀγγλίᾳ δὲν ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸν νόμον, ἀλλὰ εἰς τὴν ἐνδελεχῆ ἐπιτήρησιν τῶν σχολείων. Ἐπιθεωρηταί, ἀδρῶς μισθούμενοι καὶ γινώσκοντες τί ἐστὶν ἐκπαίδευσις, ἀδιάκοπως περιέρχονται· καὶ εἰς ταύτην τὴν ἀδιάκοπον ἐπιθεώρησιν ἀποδίδει καὶ ὁ Γκυζῶ ἐν τῷ τόμῳ ἐκεῖνῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων ὃν ἀπέρωσεν εἰς τὴν παιδείαν, τὴν τὴν ἐπιτυχίαν. Πλὴν τούτου μήπως οἱ διδάσκαλοι ἐν τῇ ἐκλήθησαν ἐκεῖ καὶ μένουσι; μήπως ἀπέρωσιν ἐαυτοὺς εἰς τὸ ἴδιον καθῆκον καὶ μήπως ἀπέχων οἱ διδάσκαλοι οὕτοι τῆς χρησιμοθεσίας, τῶν πολιτικῶν ὀργάνων; Διὰ τὴν ἀνάμειξιν ταύτην χωλαίνουσι καὶ τὰ ἀνώτερα ἡμῶν ἐκπαιδευτήρια. Διδάσκαλοι, εἰπομέν ποτε πρὸς καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου γράφοντα ἄρρητα θέματα εἰς τὰς πολιτικάς ἐφημερίδας, καὶ πιστεύοντα ἐπὶ ἤτοι βαθύς πολιτικός διότι ἤτο καὶ ἔγκρατῆς τοῦ γαργαρέω γαργαρωῦ, διδάσκαλοι, σκοπὸν δὲν ἔχεις νὰ εὐεργετήσῃς τὴν πατρίδα; Ἄψοδ λοιπὸν εὐεργετεῖς αὐτὴν διττῶς διδάσκων τε καὶ συγγράφων, ἀρκεῖ τούτο καὶ

ΛΥΚΑΝΘΡΩΠΟΙ.

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον τὰς δύο συνθέτους ταύτας λέξεις *λυκανθρωπία* καὶ *λυκανθρωπος*, σημαίνοντες διὰ μὲν ἐκείνης νόσον τινὰ ἐκ μελαγχολίας προσχομένην, ἣτις παρακινεῖ τὸν ἀσθενῆ νὰ περιφέρεται τὴν νύκτα εἰς τοὺς δρόμους καὶ νὰ ὠρύεται ὡς λύκος, διὰ δὲ ταύτης τὸν πάσχοντα τὴν νόσον ταύτην. Ἀλλ' ἐκ τινῶν εἰδήσεων ἅς τινες ἐδημοσίευσεν οὐ πρὸ πολλοῦ ἄγγλος περιηγητὴς τῆς Ἰνδίας μανθάνομεν ὅτι καὶ πράγματι ὑπάρχουσι λυκανθρωποὶ. Ἴδου ἡ διήγησις αὐτοῦ.

« Γεωργὸς τις κατοικεῖ μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ υἱοῦ εἰς τὸ χωρίον Σούπρα, 20 μίλια πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σουλταμπόρας κείμενον. Ὁ υἱὸς ἦτο τὸ 1843 τριετής. Ἡμέραν δὲ τινὰ τοῦ Μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους μεταβάσας τῆς οἰκογενεῖας εἰς τὴν ἐξοχὴν ἵνα θερίσῃ, τὸ παιδίον ἐπαίζον ἐπὶ τῆς χλόης οὐ μακρὰν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ἀφῆκε λύκος δρόμῳ, ὡς ἐθεθεῖσαν οἱ γονεῖς, ἀρπάξει αὐτὸ καὶ φεύγει ματαίως καταδιωχθείς.

« Τὸ παιδίον εἶχεν εἰς τὸ δεξιὸν γόναυ βραχίονα πληγὴν, προελθούσαν ἐκ κύματος. Μετὰ ἕξ ἔτη, ἦτο τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1849, κυνηγοὶ συνέλαβον μικρὸν παιδίον, συζῶν μετὰ λύκου δέκα μίλια μακρὰν τῆς Σούπρας.

« Ὅτε δὲ συνέλαβον αὐτὸ δρῆσαν ἐδάκκεν αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τινὰ μὲν χρόνον ἐτρέφετο τρώγον ὠμὸν κρέας· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο πολυδάπανον ἐφεραν αὐτὸ εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Κολυπόρης, ἐνθα οὐκ αἰσχροῦντες αὐτὸ οἱ πολλοὶ ἐδίδον τροφήν.

« Ἡμέραν τινὰ κατοικὸς τις τῆς Σούπρας μετέβη εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Κολυπόρης· ἐπανελθὼν δὲ διηγήθη τὴν ἱστορίαν πρὸς τὴν γυναῖκα τοῦ γεωργοῦ, ὅς τις εἶχεν ἀποθιώσει. Μεταβάσας δὲ αὐτὴ ἀμέσως εἰς Κολυπόρην ἀνεγνώρισεν τὸν υἱὸν ἐκ τῆς εἰς τὸ δεξιὸν γόναυ πληγῆς, ἔλαθεν αὐτὸν καὶ ἔστρεφεν ἐπὶ δύο μῆνας δίδουσα θηρευτικὸν κρέας, ὅπερ εὐσπλαγχνίᾳ κινούμενοι ἔστειλλον οἱ γείτονες.

αὐτὴν νὰ ὠφελῆσθαι καὶ τὸ σὸν ὄνομα νὰ παραπέμψῃ ἐνδοξὸν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Μὴ εἶσαι ἀκόριτος· ἄρα τὸν τρίτον τρόπον τῆς εὐεργεσίας εἰς ἄλλους. Ἄλλὰ ποῦ ν' ἀκούσῃ; Αὐτοὶ οἱ διδάσκοντες πρὸς ἡμᾶς τὸν μεταξὺ Γλαύκωνος καὶ Σωκράτους διάλογον, αὐτοὶ πρῶτοι μυκτηρίζουσι τὰ θεῖα τούτου παραγγέλματα. Ὁ Κοραῖς ἦτο πάντων αὐτῶν σοφώτερος καὶ διὰ τοῦτο σοφώτατα ἐγράψεν ὅτε ἔμμελλε νὰ ὁμιλήσῃ καὶ περὶ πολιτικῶν, συμβουλευσας ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν δημοκρατικὸν πολιτεύμα καὶ ν' ἀποδιώξωμεν τὸν Κυβερνήτην, εἶπε πράγματα τὸσον γυμνά φρονήσεως καὶ ἐπιστήμης καὶ τὸσον ἰθνοβλαστῆ, ὥστε ἐὰν ἀπώλλυντο τὰ λοιπὰ αὐτοῦ συγγράμματα ἔμενον δὲ μόναι αἱ πολιτικαὶ παρααινέσεις, ἦθελε θεωρεῖται ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων νοῦς νοσῶν.

« Τὸ σῶμα τοῦ παιδίου ἀπέπνευεν ἀρόρητον δυσωδίαν· ὅτε δὲ ἐπίπεν, ἐβύθισε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἐρρόφα ὡς τὰ ζῶα. Ἠκολούθη δὲ τὴν μητέρα μόνον διότι ἐδίδεν αὐτῷ τροφήν· στοργὴν ὅμως οὐδεμίαν εἶχεν.

« Οὐδέποτε συγκατένευε νὰ βοηθήσῃ τὴν μητέρα ἐργαζομένην· ὁσάκις δὲ αὐτὴ εἰργάζετο εἰς τοὺς ἀγρούς, αὐτὸ κατέφευγεν εἰς τὰς φώλεας τῶν λύκων. Μετὰ δύο μῆνας ἡ ταλαίπωρος μήτηρ πτωχύνουσα κατέφευγεν, ὅπως τρέφῃ τὸν υἱὸν, εἰς τὴν ἐλεημοσύνην. Οὗτος δὲ συνείθισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ τρώγῃ, ὅτι ἐδίδον αὐτῷ, ἐψιθύριζε συνεχῶς ὀμιλῶν κατ' ἐαυτὸν, οὐδέποτε ὅμως κατώρθωσαν νὰ πείσωσιν αὐτὸν ν' ἀρθρώσῃ τοὺς λόγους. Τὰ γόνατα καὶ οἱ ἀγκῶνες αὐτοῦ ἐσκληρύνθησαν ὡς κέρατα, διότι ἐθάδιζεν ὡς τετράποδον.

« Τὸ παιδίον τούτο, λέγει ὁ περιηγητὴς, ζῆ καὶ σήμερον (1851) εἰς Κολυπόρην. Δὲν φορεῖ ἐνδύματα, προτιμᾷ τὸ ὠμὸν κρέας τοῦ ὀπτοῦ, καὶ τρώγει ὀνησιμακία. Τὰ παιδία τοῦ χωρίου δισκαδεάζουσι συλλαμβάνοντα καὶ ῥίπτοντα πρὸς αὐτὸ βατράχους.

« Ὅταν δὲ ἐκδέρωσι ταύρον ἀποθανόντα, τρώγει τὰς σάρκας αὐτοῦ μετὰ τῶν κυνῶν τοῦ χωρίου· οὐδεμίαν δὲ στοργὴν τρέφει πλέον πρὸς αὐτὸ ἢ τὴν μητέρα.

« Ἴδου δὲ καὶ ἑτέρα ἱστορία ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ περιηγητοῦ.

« Τὸ 1844 ἱππεὺς τις τοῦ ἡγεμόνος τῆς *Hindut-Sing*, διερχόμενος ποταμὸν τινα, εἶδε δύο λυκαίους καὶ ἐν μικρὸν παιδίον πίνοντα ἐν τῷ ποταμῷ. Κατώρθωσε δὲ βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ συντρόφου αὐτοῦ, νὰ συλλάβῃ μετὰ μεγίστης δυσκολίας τὸ παιδίον, ὅπερ ἀνέστη τρομερὰ, καταξέσχισαν τὰ ἐνδύματα τοῦ ἱππέως, καὶ δακὸν ἰσχυρῶς ἀμφοτέρους. Μετακομισθὲν δὲ ἐν θριάμβῳ εἰς Βονδύ, ὁ ἡγεμὼν ἔκλεισεν αὐτὸ ἐντὸς καλύβης, καὶ ἔστρεψε δίδων ὠμὸν κρέας.

« Μετὰ τριῶν μηνῶν ἀνωφελεῖς ἀποπειράς ὅπως ἐξημερωθῇ τὸ παιδίον, ὁ ἡγεμὼν ἀπέλυσε αὐτὸ· ἔλαθε δὲ αὐτὸ μίμῳ τις ἐπιθυμῶν νὰ κερδήσῃ χρήματα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς βραχυθῆς μετὰ ἕξ μῆνας ἀφῆκε τὸν λυκανθρωπον. Ἐκτότε περιεφέρτετο εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνθα ἐπράττε πολλὰς μικρὰς κλοπὰς. Καὶ ποτὲ μὲν ἐκλεπτε τεμάχια κρέατος· ἄλλοτε ἀνέστρεπε διάφορα ἐμπορεύματα ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις, ὅτε ὀργισθεῖς τις διστρώπησε τὸν μικρὸν αὐτοῦ διὰ βέλους.

« Ἐμπορὸς τις εὐρισκόμενος εἰς Βονδύ, ἐνθα ἔφερον ἐκ *Lucknow* διάφορα ἐμπορεύματα πρὸς τὸν ἡγεμόνα, εἶχε μεθ' ἐκτουτοῦ ὑπρέτην, ὅστις, ἰδὼν τὸ παιδίον τετραμυκτησμένον ἀπέσυρε τῆς πληγῆς τὸ βέλος, ἔστρωσε αὐτῷ κλίνην πλησίον τῆς ἐαυτοῦ καὶ ἐπειράθη ν' ἀπομάθῃ αὐτῷ τοῦ τρώγειν ὠμὸν κρέας, δίδων ἀντὶ τούτου ὀρίζιον καὶ ἕτερα φυτὰ.

» Επί τινος ἡμέρας ὁ λυκάνθρωπος οὐδὲν ἔφαγε μετὰ ταῦτα ὅμως συνείθισεν. Ὁ ὑπηρέτης ἐπιθυμῶν ἠφαιρέσθη ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ παιδίου τὴν ἀφόρητον δυσωδίαν, ἔτριβεν αὐτὸ ἐπὶ τινος μῆνας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν δι' ἐλαίου. Καὶ ἠλαττώθη μὲν ἀλλὰ δὲν ἐξηλείφθη καθ' ὅλοκληρίαν ἡ δυσωδία.

» Τὰ γόνατα καὶ οἱ ἀγκῶνες τοῦ λυκάνθρωπου ἦσαν τυλώδη, διότι ἐβάδιζεν ὡς τετράποδον. Ἐξ μῆνας ἠγωνίσθη ὁ ὑπηρέτης νὰ συνειθίσῃ αὐτὸν νὰ βαδίζῃ ὡς ἄνθρωπος. Ἐν μόνον δὲ ὄνομα κατάρθωσε νὰ προφέρῃ, τὸ *Ἀβουδία*, ὄνομα τῆς θυγατρὸς τοῦ ἐμπόρου, περιποιουμένης αὐτὸν ἐπιμελῶς. Μετὰ ἑτέρους δὲ τέσσαρας μῆνας ἤρξατο ἐννοῶν τὰς προσταγὰς αἷς ἐδίδον αὐτῷ διὰ νευμάτων καὶ νὰ ὑπακούῃ.

» Νύκτα τινὰ, ἐνῶ ἐκοιμᾶτο ὑπὸ δένδρον, πλησίον τοῦ ὑπηρέτου, δύο λύκοι ἐλθόντες κρυφίως ὠσφράνθησαν καὶ ἔπειτα ἐθίζαν αὐτόν· οὗτος δὲ ἐγεγρῆς ἔπαιζε μετὰ τῶν λύκων. Ὁ ὑπηρέτης ἐκπλαγείς, ἤρξατο κραυγάζων ὅτι οἱ λύκοι ἐμελλον νὰ φάγωσι τὸ παιδίον· ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἐγένετο, διότι τὰ θηρία ἀνεχώρησαν.

» Τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἐπεσκέφθησαν τὸ παιδίον τρεῖς λύκοι καὶ ἔπαιζαν μετ' αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν προτεραίαν. Τοῦτο δὲ συνέβη ἐπὶ πολλὰς κατὰ συνέχειαν νύκτας. Οἱ λύκοι, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ὑπηρέτου, ἐδείκνυον πρὸς τὸν λυκάνθρωπον μεγάλην στοργήν, καὶ ἔλειχον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνῶ ἔπαιζεν.

» Ὅτε ὁ ἔμπορος ἀνεχώρησεν, ὁ ὑπηρέτης παρέλαβε τὸ παιδίον σύρων διὰ σχοινίου. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἔθετο φορτίον, ὅπερ ὅμως πολλὰκις ἐβρίφη πειραθὲν νὰ φύγῃ. Ὁ ὑπηρέτης εἶχεν αὐτὸ εἰς Lucknow ἔξ μῆνας, ἐνθα ἐφαίνετο εὐπειθέστερον μετὰ ταῦτα ὅμως ἐδραπέτευσεν καὶ δὲν ἐφάνη πλέον.

» Μετὰ δύο μῆνας ἦλθεν εἰς Lucknow γυνή τις, ἥτις διηγήθη ὅτι πρὸ ἔξ ἐτῶν οἱ λύκοι ἀπήγαγον τὸ τετραετὲς αὐτῆς τέκνον. Ἐκ τῆς περιγραφῆς δὲ ἦν ἤκουσε περὶ τοῦ προστατευομένου τοῦ ὑπηρέτου ἐπέισθη ὅτι ὁ λυκάνθρωπος ἐκεῖνος ἦτο ὁ υἱὸς αὐτῆς. Ἐμεινε δὲ εἰς Lucknow μῆνας τέσσαρας ζητοῦσα αὐτόν, ἀλλ' εἰς μάτην.

» Ὁ ἔμπορος ἵππεὺς καὶ ὁ ὑπηρέτης τοῦ ἐμπόρου, γράφει ὁ περιηγητής, εὐρίσκονται εἰσέτι εἰς Lucknow· καὶ οἱ τρεῖς δὲ μοὶ ἐπεβεβαίωσαν τὸ ἀληθὲς τῶν ῥηθέντων.

» Καθ' ἅπασαν δὲ τὴν Οὐδὴν οἰθαγενεῖς λέγουσιν ὅτι οἱ λυκάνθρωποι δὲν εἶναι σπάνιοι, καὶ θεωροῦσι τὴν ἐξημέρωσιν αὐτῶν ἀδύνατον. »

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΑΡΕΚΒΟΛΙΚΑΙ

Εἰς τὸν Χρυσοβοῦλαον Λόγον.

ΑΛΕΞΙΟΥ Α' ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ.

ὁ π ὁ

I. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ.

(Συνέχ. ἴδε φυλλάδ. 363).

Αὐτ. στίχ. 2. *Ἀγρारीων*] *Ἀγράρια*, τὰ πρὸς ἰχθύων ἄγραν σκάφη, φησὶν ὁ Δουκάγγιος [Σημ. εἰς Ἄν. Ἀλεξιάδ. σελ. 69]. Ἐξ ὧν δ' ἐκτίθησιν ὁ Πορφυρογέννητος, ἔστιν εἰκάσαι ὅτι *Ἀγράρια* ἐλέγοντο τὰ βασιλικά πλοῖα, ὧν ἐπιθκίνοντες οἱ βασιλεῖς περιέπλεον τὰ πλησιόχωρα τῆς πόλεως, *Δρομώρια* δὲ τὰ διὰ μακρότερον πλοῦν αὐτῶν [Περὶ διοικ. τῆς βασιλ. κερ. νά. — Πρβλ. καὶ Ρεισκίου σημ. εἰς τὴν τοῦ αὐτοῦ ἔκθ. τῆς βασ. τάξ. σελ. 604]. Ὅθεν καὶ Ἡσύχιος: «*Ἀγρारीεύεις*, περιέρχῃ». Ἐν δὲ τῇ Ἀλεξιάδι εὐρηται καὶ: *Ἀγράρια σκεπαστά, τεσσαράκορτα ἀνθρώπων χωρητικά*. [Βιβλ. 2', σελ. 163] Περὶ τῶν ἐρετῶν δὲ τῶν τοιούτων ἀκατίων φησὶν ὁ Πορφυρογέννητος: «Ἰστέον ὅτι οὐ δεῖ στρατεῦσθαι ἀπὸ ἄλλου θέματος εἰς τοὺς ἐλάτας τῶν *Ἀγρारीων*, εἰμὴ ἀπὸ τοῦ Στενοῦ» [ἐκθ. ἀνωτ. σελ. 404]. Ὅθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον οἱ ἐρέται τῶν σουλτανικῶν ἀκατίων ἀπὸ μόνων τῶν κατοίκων τοῦ Ὀρζακίου Βοσπόρου λαμβάνονται.

Αὐτ. *Ζερμώνων*] Ἐλέγοντο καὶ *Σέρμωνες* [ἴδ. Ἄννης Ἀλεξιάδ. Γ', σελ. 91]. Πλοῖα δ' ἦσαν καὶ αὐτοὶ πρὸς πόλεμον ἐπιτήδεια, καὶ ἴσως οἱ παρὰ τοῖς παλαιοῖς *Δρομώνες*, καὶ παρὰ Πορφυρογεννήτῳ, ὡς σσημειῖται ἀνωτέρω, *Δρομώρια*.

Αὐτ. στίχ. 3. *Χαρβιῶν*] Πρόδηλον ὅτι ἄλλο εἶδος πλοίων ἦσαν καὶ αἱ *Χαρβιαί*.

Αὐτ. στίχ. 4. *Φοσσάτου*] Ἐγράφετο παρὰ τῶν Βυζαντινῶν ἀδιαφόρως καὶ διὰ τοῦ ω μεγάλου καὶ διὰ τοῦ ο μικροῦ, ἢ καὶ δι' ἐνός σι: «*Φοσσάτου*, ὁ στρατὸς, τὸ στρατόπεδον» [Σουῖδ.]. καί: «*Κυρίως φοσσάτου*, τὸ ἄπληκτον τοῦ ὅλου στρατοῦ καλεῖται» [Λέοντ. τακτ. Διάτ. ιά. 4]. Ὁ δὲ Κοραῆς: «*Φωσσάτου* ἢ *φουσσάτου*, ἔλεγον ἀπὸ τῶν Λατίνων τὸ, *Fossa* καὶ *Fossatum*, τὸν ἕλλην. λεγόμενον *Τάφρον* ἢ *Χάρακα*, ἦγουν τὸν περὶ τὰ τεῖχη ἢ στρατόπεδα σκαμμένον κύκλον, ἔπειτα καὶ τὸ στρατόπεδον ὅλον, καὶ τέλος, καταχρηστικῶς καὶ τὸ στρατεύμα, ἦγουν τὸ συνάθροισμα τῶν στρατιωτῶν» [Ἄτακτ. Τόμ. Β', σελ. 379].

Αὐτ. στίχ. 7. *Δομειστ. τῶν σχολῶν*] Ἐκ τοῦ Λατιν. *Domesticus* (ἕλλην. Οἰκεῖος): «*Δομειστικοί*, οἱ τῶν Ῥωμαίων ἵππεῖς, οἱ κατὰ Ῥωμαίους οἰκειστικοὶ στρατιῶται» [Σουῖδ.]. *Σχολαί* δὲ (ἔξ οὗ τὸ:

Σχολάριοι) ἦσαν, κατὰ Γρετζῆρον [Σημ. εἰς Κωδιν. σελ. 25], τάγμα στρατιωτικὸν τῶν βασιλείων, οὕτως ὀνομασθέν, κατ' ἀντίφρασιν ἀπὸ τῆς σχολῆς, ὡς οὐδαμῶς σχολάζοντες, ἀλλ' εἰς ἀδιάλειπον ἀσκησιν τῶν ὄπλων καταγινομένοι ἐνδον τε τῶν βασιλείων αὐτῶν καὶ ἐκτός. Καθ' ἡμᾶς ἄρα, ἡ *Ἀυτοκρατορικὴ φρουρὰ* λεγομένη. *Τάγμα τῶν σχολῶν* καλεῖ αὐτοὺς καὶ ὁ Πορφυρογέννητος [ἔκθ. τῆς βασ. τάξ. σελ. 418.—Πρβλ. καὶ ἱ. Σκυλίτζ. σελ. 827. Paris.].

Δομειστικοί τῶν σχολῶν τοίνυν οἱ τοῦ τάγματος τούτου ἀρχηγοί. Κατὰ γὰρ Ἰωάννην τὸν Κίτρον ἐπίσκοπον: «ἡ τοῦ Δομειστικοῦ προσηγορία, κατὰ Λατίνους, τὸν ἐξάρχοντα, τὸν προηγούμενον, τὸν ἐπιστάτην δηλοῖ» [Παρά Γρετζῆρον, αὐτόθ. σελ. 19]. Οἱ δὲ *Δομειστικοί τῶν θεμάτων* ἦσαν, ὡς εἶπεν, καὶ αὐτοὶ ἀρχηγοὶ στρατιωτικῶν ταγμάτων σταθμευόντων ἐν τοῖς θέμασι τοῦ κράτους. Φησὶ γὰρ ὁ Πορφυρογέννητος: «Ἰπὸ τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀνατολικῶν ὑπάγονται κατὰ βαθμὸν τὰ ἀκόλουθα εἶδη ἀξιωματικῶν: ἄ, τουρμάρχει. . . . ε. *Δομειστικός τοῦ θέματος*» [ἐκθ. ἀνωτ. σελ. 415]. Κατ' ἄλλην μέντοι γε μαρτυρίαν ἦσαν καὶ οἰκονομικοὶ λειτουργοὶ οἱ τοιοῦτοι: «*Τῶν θεμάτων ὁ Δομειστικός* ἦν πάλαι φροντίζων καὶ ἐπιμελούμενος τῶν τοῦ δημοσίου πραγμάτων» [Κωδιν. Περὶ Ὀφ. παλατ. κερ. ε, ἀρ. 91].

Αὐτ. στίχ. 9. *Ἐπόπτων*] Ἐπιθεωρητῶν, τῶν τὰ τιμήματα σημειούντων, ἐξηγεῖ ὁ Δουκάγγιος, φέρων καὶ τὴν ἐξῆς μαρτυρίαν: «Οὐ διέλιπον ἐν ταῖς χώραις ἀπάσαις, αὐτοῦ βασιλεύοντος, ἀπογραφεῖς στελλόμενοι, ἐπόπται τε καὶ στρατευτικοί, καὶ οἱ κεκλημένοι πρωτονοτάριοι, οἱ παντοίας κακώσεων ἐξεπίεζον τὸ ὑπἄκειον» [Ζωναρ. Χρον. εἰς Νικηφ. Φωκ. σελ. 202]· καί: «*Ἐπόπται* προῦβάλλετο, ἐπισκήπτων ἐπαύξεν σφᾶς τὰ δημόσια» [ὁ αὐτ. σελ. 123]. Ἰπέκειντο δὲ οὗτοι, κατὰ Πορφυρογέννητον, τῷ τῆς πόλεως Ἰπάρχῳ: «*Τῷ Ἰπάρχῳ τῆς πόλεως ὑποτέτακται καὶ οἱ Ἐπόπται*» [ἔκθ. τῆς βασ. τάξ. σελ. 415]· ὅπερ Λεῖχιος ὁ μεταγλωττιστὴς αὐτοῦ ἐξελατίνισεν οὐκ ὀρθῶς, ὡς νομίζω, διὰ τοῦ *Aediles* (ἕλλην. Ἀγορανόμοι ἢ Ἀστυνόμοι).

Αὐτ. στίχ. 10. *Στρατευτῶν*] Ἀγνοῶ εἴπερ εἰσὶν οὗτοι οἱ αὐτοὶ τοῖς ἐν τῇ προηγούμενῃ σημειώσει μνημονευθεῖσι *Στρατευτικοῖς*, οἵτινες ἦσαν στρατιωτικοὶ ἐπιστατοῦντες εἰς τὴν τῶν φόρων εἰσπραξιν.

Αὐτ. *Ἀναγραφῶν*] Σημαίνει τοῦτο τοὺς τὰς δημοσίας πράξεις ἐν τοῖς κώδικεσι καταγράφοντας οἰκονομικοὺς λειτουργοὺς.

Αὐτ. στίχ. 11. *Ἐξισωτῶν*] Ἐκ τῶν τῆς δημοσίας οἰκονομίας ἀξιωματικῶν ἦν, ὡς εἶπεν, τὸ τοῦ *Ἐξισωτοῦ* ὃ ἐπετέτραπτο τὸ ἐξισάζειν καὶ συμβιβάζειν τὰς τῶν φορολογουμένων ἐρίδας, κατ' ἀναλογίαν τῆς οὐσίας αὐτῶν: «Ὅπερ γὰρ ἐστὶ τοῖς

πολιτικοῖς πράγμασιν ὁ κριτής, τοῦτο τοῖς δημοσίοις δύναιτ' ἂν ὁ ἐξισωτής. Ἐκεῖνός τε γὰρ . . . καὶ οὗτος ἂν ἐθέλῃ τὰ δίκαια ποιεῖν καὶ τὰ λυσιτελοῦντα τῷ κοινῷ, τῶν μὲν ἀφαιρήσεται ἂν πλέον καρπῶνται τοῦ δικαίου· τοῖς δὲ ἔλαττον ἔχουσι προσθεῖς, κτλ.» [Ἰωάν. Καντακουζ. Γ'. ἡ]· καί: «*Κριτὴν μὲν οὖν τῆνικαῦτα καὶ ἐξισωτὴν τὸν Καλιππά-προῦβάλλετο*» [Ἀλεξιάδ. Θ', σελ. 197].

Αὐτ. *Δικαιοσυλάκων*] *Δικαιοσύλακες* ἐλέγοντο οἱ καθ' ἡμᾶς *Εἰσαγγελεῖς*, ὡς φύλακες δηλονότι καὶ ἐκδικοὶ τῶν τεθειμένων νόμων.

Αὐτ. *Συνωναρίων*] Κατὰ παραγωγὴν ἐκ τοῦ ἀνωτέρω [σελ. 85, στήλ. α'] ἐξηγηθέντος *Συνωνή*. Ἄρα οἱ ἐπὶ τῆς συνωνῆς δημόσιοι λειτουργοί.

Αὐτ. *ᾨρειαρίων*] *ᾨρειῶν* (ἐκ τοῦ Λατιν. *Horreum*) ἔλεγον τὸν σιτοβολῶνα ἢ σιτοδόκην. *ᾨρειάριος* οὖν ὁ φύλαξ ἢ ἐπιστάτης τῆς σιτοδόκης.

Αὐτ. στίχ. 12. *Ταξιαρχῶν*] «*Ταξίαρχος*, ὁ δὲ δύο τετραρχιῶν ἐξ ἀνδρῶν ῥεῖ ἡγούμενος» [Σουῖδ.].

Αὐτ. *Τουρμαρχῶν*] Μιξοβαρβάρως ἐκ τοῦ Λατιν. *Turma*, ὅπερ δηλοῖ *Μοῖραν ἱππέων*, ἢ ὁ ἀρχηγὸς *Τουρμάρχεις* ὀνομάζετο. Οὕτω Δουκάγγιος, παρατιθέμενος καὶ μαρτυρίαν ἐκ τοῦ Πορφυρογεννήτου: «*Οἱ δὲ λεγόμενοι τουρμάρχεις*, εἰς ὑπουργίαν τῶν στρατηγῶν ἐτάχθησαν. Σημαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα τὸν ἔχοντα ὑφ' ἑαυτὸν στρατιώτας τοξοφόρους πεντακοσίους, καὶ πελταστάς τριακοσίους, καὶ δεξιολάβους ἑκατόν» [Περὶ Θεμάτων. Α'. α']. Καὶ μὴν καὶ αὐτὸ τὸ *Turma* Ἑλληνικῶν ἔχει τὴν γένεσιν *Τόρμαρ* γὰρ ὀνομάζον οἱ Κρήτες τὸ τῶν ἱππέων τάγμα, καὶ *τουρμάρχειν* τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν [ἴδ. Εὐστάθ. Παρεκθ. εἰς Ἰλ. Ε, σελ. 598.—Πρβλ. καὶ Ἡσύχ. λέξ. *Τόρμη*, καὶ *Ἰππικὸν τόρμον*].

Αὐτ. στίχ. 13. *Μεραρχῶν*] «*Μεραρχία*, αἱ δύο χιλιαρχαί, ἀνδρῶν ἑκατὴ. Οἱ δὲ καὶ τέλος ὀνομάζουσι, καὶ τὸν ἡγούμενον *μεράρχην*, οἱ δὲ τελετάρχην» [Σουῖδ. Γραπτέον μέντοι γε ὀρθότερον *Τελετάρχην*, ὅπως ἔχει καὶ τοῖς Αἰλιανοῦ Τακτικοῖς, κερ. θ']. Παρὰ δὲ τῷ Πορφυρογεννήτῳ γράφεται *μεριάρχης* [ἔκθ. τῆς βασ. τάξ. σελ. 415]. Ἔστι τοίνυν ὁ καθ' ἡμᾶς *Μοῖραρχος*.

Αὐτ. *Χαρτουλαρίων*] Διάφορα ὑπἄρχον *Χαρτουλαρίων* εἶδη, οἷον: *Χαρτουλάριοι τῶν σεκρέτων*, ἀναλογοῦντες ἴσως τοῖς καθ' ἡμᾶς *εἰσηγηταῖς τῶν ὑπουργείων*· *Χαρτουλάριοι τῶν θεμάτων*, τῷ Λογοθέτῃ (ὑπουργῷ) τοῦ στρατιωτικοῦ ὑποκείμενοι [Πορφυρογέν. ἔκθ. τῆς βασ. τάξ. σελ. 416], τεταγμένοι δὲ «*πρὸς τὴν τοῦ στρατοῦ καταγραφὴν τε καὶ ἀναζήτησιν*» [Λέοντ. Τακτ. κερ. δ'. 31]· *Χαρτουλάριοι τοῦ δρόμου*, περὶ ὧν οὐδὲν ἄλλο γινώσκω, εἰμὴ ὅτι ὑπέκειντο τῷ, οὕτω λεγομένῳ *Λογοθέτῃ τοῦ δρόμου*. *Χαρτουλάριοι* δ' ἐτι ἐλέγοντο

καὶ οἱ ἐπιστάται τῶν βασιλικῶν ἵππων, ὡς φησὶ Ζωναρᾶς: « Πάυλον τὸν τῶν βασιλικῶν ἵπποκόμων ἐπιστάτουντα (χαρτουλάριον ἢ Ῥωμαίων οἶδε τοῦτον λέγειν φωνῇ), πετρικίον τιμῆσαι, κτλ. » [Χρον. σελ. 102].

Αὐτ. στίχ. 14. *Κομητῶν τῆς κόρτης*] Τὸ μὲν Κομητῆς ἐκ τοῦ Λατινικοῦ ἐστὶ *Comites* (ἑλλήν. Συνοπαδοί), περὶ οὗ Σουίδας: « *Κόμης*, ὁ λαοῦ ἀρχων, καὶ κλίνεται κομητός ». Λέων δ' ὁ σοφὸς ἐν τοῖς Τακτικοῖς φησὶ: « *Κόμης* δὲ ἐστὶν ὁ τοῦ ἐνὸς τάγματος, ἦτοι βάνδου, ἀρηγούμενος » [Ναυμαχ. 4] *κόμης* προσέτι καὶ ὁ ναύαρχος τῶν ὑπ' αὐτὸν ταχθέντων δρομῶνων [Αὐτ. Διάταξ. ἰθ'. 23]. Ἦν δὲ καὶ πολιτικὸν τὸ τῶν κομητῶν ἀξίωμα, οἷον Ὁ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν λογοθέτης (περὶ οὗ ἴδε κατωτέρω σημ. εἰς τὴν λέξ. *Οἰκειακῶν*), ἐλέγετο καὶ *Κόμης τῶν ἰδικῶν*, ἢ *Κόμης τῶν θείων ἰδικῶν*, ὃν οἱ ἀρχαῖοι Ἰδιολόγον ἐκάλεον, κατὰ τὴν εἰς Στράβωνα ὁρθὴν τοῦ Κοραῆ διόρθωσιν [Τόμ. Γ', σελ. 245, καὶ Δ', 347]. *Κόρτην* δὲ ὠνομάζον τὴν σκηνὴν, ἐν ἣ ὁ βασιλεὺς κατέλυεν, ὅτε αὐτοπροσώπως ἐξεστράτευεν, οἷον: « Καὶ ὅτε καταλάβῃ ὁ βασιλεὺς τὸ ἀπληκτον, ἐνθα ἡ βασιλικὴ ἵσταται *κόρτη* » [Πορφυρογέν. σελ. 280]. Ἰσως δ' ἐστὶ τοῦνομα ἐκ τοῦ Λατιν. *Cohors*, ἢ *Cors* ἢ γεν. *cortis* (ἑλλήν. Αὐλή), περὶ οὗ ἐπιθετὰ σημειωθέντα τῷ Κοραῆ [Ἄτακτ. Τόμ. Β', σελ. 72].

Αὐτ. στίχ. 15. *Δομεστ. τῶν θεμάτων*] Ἴδε τὰ ἀνωτέρω σημειωθέντα, σελ. 117, στήλ. α'.

Αὐτ. *Δρουγγαροκομητῶν*] Σύνθετον ἐκ τοῦ *Δρουγγάριος* (παρὰ τὸ βάρβαρον *Δρουγγος*, ὃ σημαίνει ἵππικὸν στρατοῦ Ἰλην) τοῦτο δὲ πάλιν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ *Draengen*, ἑλλήν. Πυκνοῦν, θλίβειν [Ἄτακτ. Τόμ. Δ', σελ. 105] καὶ τοῦ ἀνωτέρω ἐξηγηθέντος *Κόμης* ὃ ἐστὶ κομητῆς τῶν δρουγγαρίων, οἷον: « *Δρουγγαροκομητῆς* ἔχοντες οἱ μὲν ἀνά στρατιωτῶν δύο, οἱ δὲ ἀνά στρατιωτῶν γ' » [Πορφυρογ. ἔκθ. τῆς βας. τάζ. σελ. 384]. *Δρουγγάριος* δὲ ἐλέγετο ὁ ἰλάρχης, ἢ, κατὰ Λέοντα τὸν σοφόν: « *Δρουγγάριος* λέγεται ὁ μίαις μοίρας ἀρχων. Μοῖρα, δὲ, ἦτοι Δρουγγος, τὸ ἐκ τάγματων, ἦτοι ἀνδρῶν τῶν λεγομένων κομητῶν, συγκεκριμένων πλῆθος » [Τακτ. Διάταξ. ἰθ'. 24]. Ἀλλὰ καὶ ὁ στολάρχης μέγας *Δρουγγάριος* ἢ *Δρουγγάριος τοῦ πλωίου* ἐκαλεῖτο παλαιότερον, ὡς ὁ αὐτὸς Λέων φησὶ: « Τὸ ἀξίωμα τῶν Δρουγγαρίων ἦν κατὰμεμερισμένον ταῖς στρατηγικαῖς τάξεσι: διότι παλαιότερον ἐκαλοῦντο οὕτω οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ βασιλικοῦ πλωίου » [αὐτόθ]. Ἐπὶ δὲ καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς αυτοκρατορικῆς σωματοφυλακῆς ἐκαλεῖτο *Δρουγγάριος τῆς βίγλης*, ὡς παρὰ Κεδρηῶν [σελ. 533]. Τὸ

δὲ *βίγλη* ἐκ τοῦ Λατιν. *Vigilia*, ἑλλήν. Φυλακῆ, Φρούρα.

Αὐτ. στίχ. 18. *Ἀγγαρ. παραγγαρεία*] Σκεπτόν μῆποτ' οὐ δηλοῖ ἐνταῦθα ἡ λέξις τὴν ἀκουσίαν καὶ καταναγκαστικὴν ἐργασίαν. Παράγεται ἐκ τοῦ Ἀγγαρὸς ὀνόματος Περσικοῦ, καθ' Ἡσύχιον: « Ἀγγαρὸς, ἐργάτης, ὑπηρέτης ἀχθοφόρος. Ἡ λέξις δὲ Περσικῆ. Σημαίνει δὲ καὶ τοὺς ἐκ διαδοχῆς βασιλικὰς γραμματοφόρους » [Πρόβλ. καὶ Σουίδ. λέξ. Ἀγγαροὶ καὶ Ἀστάδαι, καὶ ἔτυμολογ. Μέγ. λέξ. Ἀγγάρους, ἐπὶ δὲ καὶ Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσ. Γ, σελ. 1854]. Ἀγγαρεία τοίνυν λέγεται προσέτι ἢ ἀπὸ τόπου εἰς τὸ πᾶν κατ' εὐθείαν καὶ ὠρισμένην ὁδὸν διάβασις τοῦ βασιλικοῦ ταχυδρόμου. *Παραγγαρεία* δὲ, ἢ διὰ πλαγίας ὁδοῦ οἷον: « Καὶ ἐστὶν ἀγγαρεία μὲν, ἢ παράροδος ἢ διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, τῆς καὶ δρόμον ἐχούσης. *Παραγγαρεία* δὲ ἢ διὰ τῆς πλαγίας ὁδοῦ » [Βασιλικ. Βιβλ. ΝΓ'. Τίτλ. ιζ', κεφ. κβ']. Ὀν τρόπον δ' ἐξετελεῖτο παρὰ Πέρσας ἢ ὑπουργία τῶν ἀγγαρίων, ἦτοι ταχυδρόμων, ἱστορήται τῷ Ἡρόδοτῳ [Βιβλ. Η', 98], προστιθέντι ὅτι τῶν Περσῶν ἐστὶν εὐρημα, καὶ καλεῖται ἀγγαρίον (ἰων. = ἀγγαρίον). Ἀλλὰ καὶ Ἑνεσῶν συνωδὰ σχεδὸν τῷ Ἡρόδοτῳ ἱστορήκε [Κύρ. Παιδ. Η'. Γ'. §. 9] καὶ φησὶν ἐπιπλέον Κύρου τοῦ πρεσβυτέρου ἐπιτόνημα εἶναι τὸ τοιοῦτον τῆς ἐκ διαδοχῆς ταχυδρομικῆς μηχανῆμα.

Αὐτ. στίχ. 24. *Σακελλάριον*] Τὸ ὄνομα παρήχθη ἀπὸ τοῦ *Σακέλλα* τοῦτο δὲ πάλιν παρήχθη ἐκ τοῦ *Σάκκος*, Λατινικὸν λαθὸν τύπον, ἔθει Βυζαντινῶ. Δηλοῖ δὲ τὸ Σακέλλα τόπον ἐνθα φυλάττονται χρήματα, καθ' Ἡσύχιον: « *Σακέλλα*, ὅπου τὸν χρυσὸν τίθενται, καὶ *Σακέλλιον* ὁμοίως ». Καὶ Σουίδας δὲ φέρει: « *Σακέλλιον*, βαλάντιον, μαρσίπιον' ἐξ οὗ καὶ *σακελλάριος* ». Εὐρηται δὲ καὶ χειρογράφοις εἰς τοὺς λόγους Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Σχολίου. « Τὸ δὲ *Σακέλλιον* Ῥωμαϊκὴ λέξις ἐστὶ σημαίνουσα τὴν τῶν χρημάτων φυλακὴν. Ὅθεν καὶ *Σακελλάριον* καλοῦσι τὸν ταμίαν καὶ φύλακα τῶν χρημάτων » καὶ πάλιν: « *Σακέλλιον*, ἀντὶ τοῦ γαζοφυλάκιον, βαλάντιον » [Πατρικ. Βιβλιοθ. Τεύχ. 50, φύλ. 422]. Κατὰ ταῦτα ἄρα *Σακελλάριος* ἐλέγετο ὁ *Κεντρικὸς ταμίης* τοῦ κράτους, ὡς ἂν εἴποιμεν νῦν. Ἦν δ' ἐν ταύτῳ οὗτος καὶ πρῶτος τῶν ὑπουργῶν, ὡς ἂν τις τεκμηριώσασκε ἐκ τοῦ πρώτου αὐτὸν τετάχθαι ἐν ταύτῃ τῇ διατάξει τοῦ Χρυσοβούλλου, καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Πορφυρογεννήτου ταυτησί: « Τῷ δὲ *Σακελλάριῳ* ὑποτέτακται τὰ ὀφίγια πάντα, διὰ τὸ ἐν ἐκάστῳ σεκρέτῳ τὴν ἐπισκοπὴν τῶν ἐκεῖσε πραττομένων διὰ τῆς καταγραφῆς τοῦ οἰκείου νοταρίου ποιέσθαι » [ἔκθ. τῆς βας. τάζ. σελ. 416]. Τὸ δ' ὑπ' αὐτὸν ὑπουργεῖον ὠνομάζετο *Σέκρετον τοῦ σακελλάρου*. Ἐστὶ

δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ Λατιν. *Secretum* (ἑλλήν. Ἀπόκρυτον) καὶ καθ' Ἡσύχιον: « *Σέκρετον*, συνέδριον. ». *Σέκρετα* τοίνυν ὠνομάζοντο παρὰ Βυζαντινοῖς τὰ καθ' ἡμᾶς ὑπουργεῖα, καὶ εἶχον τὴν ἐξῆς τάξιν: « Τὸ τοῦ *σακελλάρου*. Τοῦ *γενικοῦ*. Τοῦ *στρατιωτικοῦ* . . . Τοῦ *σακελλίου*. Τοῦ *βεστιαρίου*. Τοῦ *ειδικοῦ*, κτλ. » [Πορφυρογέν. ἔκθ. τῆς βας. τάζ. σελ. 404], περὶ ὧν ἰδίᾳ εἰρήσεται κατωτέρω.

Αὐτ. στίχ. 25. *Λογοθέτων*] *Λογοθέτας* ὠνομάζον τοὺς τῶν σεκρέτων προϊσταμένους, ἦτοι τοὺς καθ' ἡμᾶς Ὑπουργοὺς τοῦ κράτους' ἐστὶ γὰρ ἡ λέξις συνώνυμος τῷ *Cancellarius* τῆς Λατινίδος φωνῆς (ἑλλήν. Ἀρχιγραμματεὺς), κατὰ Νικήταν τὸν Χωνειάτην, οἷον: « τὸν οἰκείον, ὡς ἡ Λατίνων φωνῆ, *Καγκελλάριον*, ὡς δ' οἱ Ἕλληνας εἶποιεν *Λογοθέτην* » [εἰς Μεν. Κομν. Ζ', σελ. 262. Bonn.]. Ὁ τοίνυν *Λογοθέτης τοῦ γενικοῦ*, ἢ *Γενικὸς λογοθέτης*, καὶ ἀπλῶς *Γενικὸς* καλούμενος, ἀναλοῖται τῷ καθ' ἡμᾶς Ὑπουργῷ τῶν οἰκονομικῶν, ὡς ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τοῦ Σουίδα: « Ἰωάννην ἐπίστησεν ἡγεμόνα τοῦ πολέμου, διάκονον τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ λογιστὴν τῶν φόρων, ὃν *Γενικὸν* καλοῦσι » [λέξ. *Γενικός*] καὶ: « Θεόδοτον . . . τῶν δημοσίων λογιστῆν, ὃν τὸ δημόδες *Λογοθέτην γενικὸν* ἐποίησεν » [Ὁ αὐτ. λέξ. Ἰουστινιαν. ὁ Πρώτμικτος]. Τὸ δ' ὑπ' αὐτὸν ὑπουργεῖον *Σέκρετον τοῦ γενικοῦ λογοθέτου* ἐλέγετο. Οὕτω καὶ *Σέκρετον τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθέτου*, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν *στρατιωτικῶν* καὶ *Λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ* ἢ *στρατιωτικὸς λογοθέτης*, ὁ Ὑπουργὸς τῶν *στρατιωτικῶν*.

Αὐτ. στίχ. 26. *Σακέλλης*] Ἐξηγήθη ἀνωτέρω ἡ λέξις *Σακέλλα*. Ὑπουργεῖον δ' ἦν καὶ τὸ τῆς σακέλλης, *Σέκρετον τῆς σακέλλης* καλούμενον. Δηλοῖ δὲ τοῦτο, ὡς εἶκε, τὸ ἰδιαιτέρον ταμίειον τοῦ αυτοκράτορος' ὃ δὲ προϊστάμενος αὐτοῦ ὠνομάζετο *Χαρτουλάριος τῆς σακέλλης* ἢ τοῦ *σακελλίου* [Πορφυρογέν. ἔκθ. τῆς βας. τάζ. σελ. 410 καὶ 417].

Αὐτ. στίχ. 27. *Βεστιαρίου*] Ἐκ τοῦ Λατινικοῦ *Vestiarium* (ἑλλήν. ἱματιοφυλάκιον): « *Βεστιαρίον* παρὰ Ῥωμαίοις, τόπος ἐνθα ἡ ἀναγκία ἀπόκειται ἐσθῆς » [Σουίδ.]. Ὁ δὲ Μανουὴλ Μοσχόπουλος: « *Βεστιαρίον* κυρίως, ἐν ᾧ τὰ βασιλικά ἐνδύματα φυλάσσονται » [Συλλογ. Ἄττικ. ὄνομ.]. Ἐλέγετο δὲ καὶ τοῦτο *Σέκρετον τοῦ βεστιαρίου*, καὶ ὁ προϊστάμενος αὐτοῦ *Χαρτουλάριος τοῦ βεστιαρίου* [Πορφυρογέν. ἔκθ. ἀνωτ.]. Οἱ μέντοι λαχόντες τῆς τιμῆς τοῦ τὰ βασιλικά φυλάττειν ἱμάτια ὠνομάζοντο καὶ ἐβαθμολογοῦντο ὡς ἐξῆς: πρῶτος *βεστάρχη* ἢ *πρωτοβεστιαρίος*, *βεστάρχη*, *βεστιαρίτης* ἢ *βεστιτῶν*, καὶ *βέστης*. Ἦν δὲ τῶν περιβλεπτῶν ἐν τοῖς βασιλείοις τὸ τοιοῦτον ἀξίωμα [Μιχ. Ἄτταλ. σελ. 230], τρίτον τὴν τάξιν ἐν τοῖς ἀναριθ-

μήτοις ἄλλοις [Πορφυρογέν. αὐτόθ.]. Ὁ δὲ Κωδινὸς φησὶ, ὅτι ὁ *βεστιαρίος* ὑπηρέτημα εἶχε θαλάσσιον: « Τοῦ γὰρ βασιλέως κατὰ θάλασσαν στρατεύοντος, ἄρχει οὗτος τοῦ τὸ βεστιαρίον φέροντος κατέργου, ἦως [γραπτέον ἦται] τριήρεως, ἀκολουθεῖ τε κατόπιν τοῦ βασιλικοῦ κατέργου » [Περὶ Ὀφ. παλ. ε'. 81—82].

Αὐτ. *Εὐαγῶν οἰκῶν*] *Εὐαγῆς οἰκῶν* εἰσὶν αἱ ἐκκλησίαι, τὰ μοναστήρια, νοσοκομεῖα, ὄρφανοτροφεῖα, πτωχοτροφεῖα, γηροκομεῖα καὶ ξενοδοχεῖα, ἅπερ ὑπῆρχον ἐν Κωνσταντινουπόλει. Τοὺς δὲ τούτων ἐπιμελουμένους καὶ ἐπιστατοῦντας ἐκάλεον *Οἰκοδόμους*.

(Ἐπιτετα σὺν ἔχεια.)

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΜΑΙΟΥ 15, 1865.

Ἡ ἐν Ἀττικῇ ἐμφωλεύουσα ληστρική συμμορία συνηντήθη ἐσχάτως μετὰ τοῦ καταδιώκοντος αὐτὴν στρατιωτικοῦ ἀποσπάσματος' ἀνταλλαγείων δὲ ὀλίγων τινῶν βολῶν, ἐτραυματίσθη ἐκ μὲν τῶν στρατιωτῶν ὁ ὀδηγὸν ὑπαξιωματικὸς, ἐξ ἐκείνων δὲ εἰς, ὅστις, ὡς λέγεται, καὶ ἀπέθανεν.

Ἡ ληστεία ἐξακολούθει κατὰ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ὑποθαλαπομένη, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἔξιν ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων εἰς τὰς ἐκλογάς. Ὁ Φάρος τῆς Ὀθρυος λέγει τὴν 8 Μαΐου ὅτι συνέλαβον καὶ ἀπήγαγον ἓνα τῶν ἐγκριτωτέρων τοῦ δήμου Σπερχειάδος. Τοιαῦτά τινα ἐγένοντο καὶ ἀλλαχοῦ.

Οὐδέποτε παρεστάθημεν ἐν Ἑλλάδι: μάρτυρες τοιαύτης ἐπιδημίας, τοιοῦτου κακοῦθους πυρετοῦ, ὡς τοῦ ἀναφλέγοντος τοῦ κράτος ὅλον κατὰ τὰς προκειμένης βουλευτικῆς ἐκλογάς. Ἐν πρώτοις οἱ πανταχοῦ υποψήφιοι ὑπερβαίνουν, ὡς βεβαιούται, καὶ τοὺς 700. Δεύτερον δὲ οὐδενὸς μέσου χρήσις παραλείπεται πρὸς ἐπιτυχίαν' χρήματα, δῶρα, κραιπάλαι, ὑποσχέσεις, ἀπειλαί, ἀποφυλακίσεις κακούργων, διαφθοραὶ δικαστῶν καὶ ἐνόρκων, συμμαχίαι μετὰ ληστῶν, πᾶς ἐνὶ λόγῳ λίθος καταχθόνιος κινεῖται ἐπὶ τούτῳ. Δὲν ἀπικεῖται δὲ πολλὸς νοῦς ἵνα μαντεύσῃ τις ἀπὸ τοῦδε ὅποιον ἔσται τὸ ἐξάμβλωμα τοιαύτης κυφορίας.

Ἀπὸ τῆς γῆρας ἐγένετο ἐνταῦθα τε καὶ καθ' ὅλον τὸ κράτος ἐνερξίς τῆς ψήφοφορίας πρὸς ἐκλογὴν τῶν Βουλευτῶν.

Τὴν 9 Μαΐου ἐπανηγυρίσθη ἡ ἐπέτειος μνήμη τῆς ἰδρύσεως τοῦ Πανεπιστημίου, ἅμα δὲ ἐκρίθησαν καὶ τὰ ποιήματα ὅσα ὑπεβλήθησαν διὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Κ. Ἰ. Βουταινᾶ συστηθέντα διαγωνισμόν. Κατὰ τὴν ἐκθεσιν τοῦ εἰσηγητοῦ Κ. Α. Φουσοπούλου ἐβραβεύθη ἐν δράμα, ὑπόθεσιν ἔχον τὸν θάνατον Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐμελλε νὰ κριθῆ καὶ ὁ ῥοδοκονάκειος φιλολογικὸς ἀγὼν ἄλλ' ἀνεβλήθη δι' ἀσθένειαν τοῦ εἰσηγητοῦ· ἐδόθησαν δὲ συμβουλαὶ τινες εἰς τὸν ἕτερον τῶν δύο διαγωνισθέντων ὅπως τελειοποιήσῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ.

Ἡ Βουλὴ συγκαλεῖται τὴν 28 Μαΐου.

Ὁ στρατηγὸς Ἀλεξάνδης Βλαχόπουλος, ἐκ τῶν διακεκριμένων ἀγωνιστῶν, καταπεσὼν ἀπὸ ἐξώστου ἀπέθανε.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Ἄν μὲ ἰδῆς ἐκ δεξιῶν, θά μ' εὕρῃς ὁμοίόν σου,
Μόνον δὲ παραλλάττοντα εἰς τὸν χρωματισμόν σου.
Ἄν ἔμως ἐξ ἀριστερῶν, ὦ πόσον θά θαυμάσῃς!
Διότι τότε θά ἰδῆς ἕς τὰ νῶτα τῆς θαλάσσης
Νῆσον βραχυῶδη καὶ σμικρὰν, ἕς τὰς μάχας πλὴν μεγάλην,
Κ' εἰς μίαν ἀριστεύσασαν κατὰ τῶν Τούρκων πάλην.

Κ. Π. Υ.

Λύσεις τοῦ ἐν τῷ 363 φυλλαδίῳ Γρίφου.
Ἀπὸ τὰ ὀστᾶ φωσφόρος συναίγεται.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Φυλλ. 363.

- Σελ. 78. Γράφει Ἀργεντοράτου.
 • 79. Στίλ. ἀ. • Ἀργεντοράτου.
 • " " 6'. στίχ. 34 • κερδαλεόφων.
 • 82. " " 37 • 1857.

ΓΡΙΦΟΣ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΝ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ. Ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Σωτῆρος καὶ ἐν Ὀβιεδῷ τῆς Ἰσπανίας ἀνεγινώσκετο ἐπὶ τοῦ τάφου βασιλέως τῆς Ἀστουρίας ἡ ἐξῆς ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή.

t	i	c	e	f	s	p	e	c	n	c	e	p	s	f	e	c	i	t
i	c	e	f	s	p	e	c	n	i	n	c	e	p	s	f	e	c	i
c	e	f	s	p	e	c	n	i	r	ā	n	c	e	p	s	f	e	c
e	f	s	p	e	c	n	i	r	p	r	i	n	c	e	p	s	f	e
f	s	p	e	c	n	i	p	r	o	p	n	i	n	c	e	p	s	f
s	p	e	c	n	i	p	r	o	l	o	p	r	i	n	c	e	p	s
p	c	e	n	i	p	r	o	l	i	l	o	p	r	i	n	c	e	p
e	c	n	i	r	p	o	l	i	S	i	l	o	p	r	i	n	c	e
p	e	c	n	i	r	p	o	l	i	l	o	p	r	i	n	c	e	p
s	p	e	c	n	i	r	p	o	l	o	p	r	i	n	c	e	p	s
f	s	p	e	c	n	i	r	p	o	p	r	i	n	c	e	p	s	f
e	f	s	p	e	c	n	i	r	p	r	i	n	c	e	p	s	f	e
c	e	f	s	p	e	c	n	i	r	i	n	c	e	p	s	f	e	c
i	c	e	f	s	p	e	c	n	i	n	c	e	p	s	f	e	c	i
t	i	c	e	f	s	p	e	c	n	c	e	p	s	f	e	c	i	t

Ἀναγινώσκοντες τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην καθ' ὕλαστας διευθύνσεις ἐκ τοῦ κατὰ τὸ κέντρον αὐτῆς S, ἀπαντῶμεν 270 φορές τὴν φράσιν Silo princeps fecit. I. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.